

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1941.

Första kammaren.

Nr 15.

Onsdagen den 12 mars f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr *Sundvik* anmälde, att han åter infunnit sig vid riksdagen.

Företogs val av tjugufyra valmän för utseende av ej mindre riksdagens justitieombudsman och hans ställföreträdare än även riksdagens militieombudsman och dennes ställföreträdare. Därvid avlämnades 87 godkända valsedlar, alla med partibeteckning »Den gemensamma listan» och upptagande namnen på följande personer i denna ordning:

herr *Anderberg*,
» *Björkman*,
» *Branting*,
» *Eskhult*,
» *Granath*,
» *Gustavson, John*,
» *Hagman*,
» *Herlitz*,
» *Holstenson*,
friherre *Lagerfelt*,
herr *Linder*,
» *Magnusson, Theodor*,
» *Mannerskantz*,
» *Petersson, Knut*,
» *Sandegård*,
» *Schlyter*,
» *von Stockenström*,
» *Strand*,
» *Tamm*,
» *Tjällgren*,
» *Undén*,
» *Wagnsson*,
» *Wistrand*,
» *Åkerberg*.

Dessa personer hade alltså utsetts till valmän.

Anställdes val av sex suppleanter för de valmän, som av kammaren fått i uppdrag att utse ej mindre riksdagens justitieombudsman och hans ställföreträdare än även riksdagens militieombudsman och dennes ställföreträdare. Därvid avlämnades 62 godkända valsedlar, alla med partibeteckning »Den gemensamma listan» och upptagande namnen på följande personer i denna ordning:

Första kammarens protokoll 1941. Nr 15.

herr Andersson, Verner,
» Boman,
» Elowsson, Nils,
» Karlsson, Gottfrid,
» Sylwan,
» Wennqvist.

Dessa personer hade alltså utsetts till suppleanter.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 121, med förslag till lag om ändring i vissa delar av sinnessjuklagen den 19 september 1929 (nr 321).

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 131, angående viss reglering av handeln med färsk strömming och sill m. m.

Föredrogs Kungl. Maj:ts proposition nr 136, med förslag till förordning om ändring i 6 § 1 mom. avlöningsreglementet den 15 juni 1939 (nr 278) för personal vid försvarsväsendet under krigstjänstgöring (krigsavlöningsreglementet) m. m.

Propositionen hänvisades, i vad den avsåg förslag till lag om ändrad lydelse av § 7 lagen den 12 juni 1925 (nr 338) om värnpliktiga, vilka hysa samvetsbetänkligheter mot värnpliktstjänstgöring, till behandling av lagutskott och i övrigt till statsutskottet.

Föredrogs Kungl. Maj:ts proposition nr 137, med förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 17 april 1940 (nr 223) om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. (krigsfamiljebidragsförordningen) m. m.

Propositionen hänvisades, i vad den avsåg förslagen till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 17 april 1940 (nr 223) om familjebidrag åt värnpliktiga under krigstjänstgöring m. m. (krigsfamiljebidragsförordningen) och förordning om provisorisk höjning av familjepenning enligt krigsfamiljebidragsförordningen den 17 april 1940 (nr 223), till behandling av lagutskott samt i övrigt till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 138, angående förhöjd ersättning till E. J. Karlsson i anledning av sjukdom, ådragen under militärtjänstgöring.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 139, angående gäldandet av vissa haverikostnader;
nr 142, angående medel för vissa befästningsanläggningar m. m.;
nr 143, angående anslag till anordnande av krigsflygfält m. m.; samt
nr 150, angående försäljning av vissa kronan tillhöriga markområden i Hälsingborg.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet nedannämnda motioner:

nr 190, av friherre *Beck-Friis* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § 3 mom. samt 12 och 30 §§ skogsvårdslagen den 15 juni 1923 (nr 212) m. m.; och
nr 191, av herr *Wagnsson*, i samma ämne.

Herr statsrådet *Pehrsson-Bramstorp* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 132, angående avstående i vissa fall av allmänna arvsfondens rätt till arv;

nr 133, angående försäljning av vissa, allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter;

nr 134, angående höjd resekostnadsersättning i vissa fall vid färd med egen automobil m. m.;

nr 144, angående pension åt vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.;

nr 145, angående understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer;

nr 146, angående tillämpning i vissa fall av familjepensionsreglementet för lärare vid högre kommunala skolor å lärare vid dylik skola, som förflyttas till befattning såsom folkskollärare;

nr 147, angående utsträckning i vissa fall av i 8 § 1 mom. tulltaxeförordningen stadgade tidsfrister för åtnjutande av tullfrihet;

nr 151, angående försäljning av mark från vissa kronoegendomar m. m.;

nr 152, angående det statsunderstödda bekämpandet av tuberkulos hos nötkreatur; samt

nr 153, angående statsunderstöd för anläggande av skyddsvall vid viss del av Klarälven m. m.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5.

Under punkten 5 av nionde huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att dels godkänna under punkten införd avlöningsstat för lantbruksingenjörer och deras biträden, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1941/42, dels ock till Lantbruksingenjörer och deras biträden: Avlöningar för budgetåret 1941/42 anvisa ett förslagsanslag av 554,700 kronor.

Det av Kungl. Maj:t äskade beloppet understeg med 28,300 kronor motsvarande anvisning för innevarande budgetår. Anslagsminskningen var huvudsakligen föranledd av ifrågasatt inbesparing av arvoden till tre lantbruksstipendiater och avlöningar till tre extra ordinarie ritbiträden samt av vissa ändrade grunder för anslagsposternas beräkning.

I detta samband hade utskottet till behandling förehäft två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 114 av herr *Nilsson, Bror*, och herr *Lindström* samt II: 217 av herr *Ericsson* i Sörsjön m. fl., vari hemställts, att riksdagen med ändring av vad som föreslagits i stats-

*Anslag till
lantbruks-
ingenjörer
m. fl.*

Anslag till lantbruksingenjörer m. fl. (Forts.)

verkspropositionen under nionde huvudtiteln, avdelning B, punkt 3, måtte besluta, att tre vakanta ritbiträdesbefattningar skulle i vanlig ordning återbesättas och anslaget till avlöningar för budgetåret 1941/42 utgå med samma belopp som under närmast föregående budgetår, innebärande en ökning av det under punkten gjorda äskandet med 9,500 kronor till 564,200 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning och med avslag å de likalydande motionerna I: 114 och II: 217,

1) godkänna under punkten införd avlöningsstat för lantbruksingenjörer och deras biträden, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1941/42;

2) till Lantbruksingenjörer och deras biträden: Avlöningar för budgetåret 1941/42 anvisa ett förslagsanslag av 554,700 kronor.

Reservation hade avgivits av herr *Ericsson* i Sörsjön, vilken ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till de likalydande motionerna I: 114 och II: 217.

Herr **Nilsson, Bror**: I denna punkt har jag tillsammans med en annan ledamot av denna kammare, herr Rickard Lindström, väckt en motion som jag skall be att med några ord få motivera. Det är ju ingen stor fråga det gäller, men det är en fråga med en viss principiell innebörd, varför man bör ägna den en smula uppmärksamhet.

1934 års avdikningssakkunniga sammanfattade sina synpunkter på detta problem, som blivit dem förelagt, i sex punkter och uttalade i den sjätte punkten att de önskade en förbättring av anställningsförhållandena och lönevillkoren för de hos lantbruksingenjörerna anställda tjänstebiträdena. Vid 1939 års lagtima riksdag avlämnade Kungl. Maj:t en proposition i denna fråga som anslöt sig till de avdikningssakkunnigas uttalande. Detta framgår av departementschefens uttalande i propositionen där det heter: »Ehuru väl det nuvarande systemet för lantbruksingenjörernas avlönande samt de för deras tjänstebiträden gällande anställnings- och avlöningsförhållanden givetvis icke kunna tilläggas ens den huvudsakliga skulden till uppkomsten av misslyckade torrläggningsföretag . . . torde det dock vara ställt utom tvivel, att nämnda system och förhållanden äro i behov av en genomgripande förändring i riktning mot att göra lantbruksingenjörerna oberoende av taxeinkomster samt att bereda tjänstebiträdena statsanställning. Vad särskilt sistnämnda fråga angår kan det nämligen enligt min uppfattning icke anses lämpligt, att en tjänstemannakår, som har att förrätta ett rent statligt arbete, icke endast är undandragen tjänstemannaansvar, utan även är berövad de förmåner som en anställning i statens tjänst medför . . . Jag ansluter mig alltså till de sakkunnigas förslag att 24 förste assistenter, 20 assistenter samt tillhoppa 34 rit- och skrivbiträden erhålla statsanställning.» Av dessa 34 skulle hos varje lantbruksingenjör anställas ett biträde i e. o. 7, det vill säga sammanlagt 24, medan 10 skulle anställas i e. o. 4 hos sådana lantbruksingenjörer där det var särskilt mycket att göra.

Nu har emellertid lantbruksingenjörernas eget löneproblem icke ordnats, utan ständigt uppskjutits, och lantbruksingenjörerna åtnjuta alltså fortfarande en del av sin inkomst i form av sportler. 1939 års riksdag fattade visserligen beslut om att ordna avlöningsförhållandena för dessa biträden, men med hänsyn till att lantbruksingenjörerna fortfarande skulle uppbära sportler, ansågs det skäligt att de skulle bidra till biträdenas avlöning med 175 kronor i månaden eller 2.100 kronor om året, vilka medel skulle inlevereras till statsverket. Det förefaller som om jordbruksutskottet inte hade beaktat denna sak, och åtminstone har utskottet inte omnämnt den i sin motivering. Genom att underlåta att återbesätta de tre ritbiträdesbefattningar, som det är fråga om, vin-

Anslag till lantbruksingenjörer m. fl. (Forts.)

ner man nämligen inte 9,500 kronor, utan endast skillnaden mellan 9,500 och det belopp som lantbruksingenjörerna skulle återbetala, vilken skillnad uppgår till 3,200 kronor. Däremot har utskottet åberopat att departementschefen i samförstånd med lantbruksingenjörerna funnit att dessa befattningar för närvarande icke behövas. Var och en förstår väl dock att en lantbruksingenjör måste ha ett ritbiträde, om han överhuvud taget har något att göra. Han måste ha någon som kopierar hans ritningar och skriver åt honom. Men saken är den att lantbruksingenjörerna kanske kunna få det billigare gjort på det gamla sättet, samtidigt som de slipa inbetala dessa 175 kronor i månaden. Därmed inträder emellertid det förhållande som statsmakterna ville komma ifrån, nämligen att dessa tjänsteinnehavare bilda ett proletariats som inte har något skydd, oaktat detta arbete är av hög kvalitet och ur samhällelig synpunkt betydelsefullt.

Det synes mig därför som om det vore lämpligt att kammaren återremitterade ärendet till utskottet till förnyad behandling, och jag hoppas att utskottets ärade herr ordförande inte tar illa vid sig av ett sådant beslut. De som få sitta emellan äro faktiskt fattiga kvinnor som i denna situation äro försvarslösa, och jag anser att om statsmakterna enhälligt ha antagit den principen att dessa tjänsteinnehavare skola ha en fast och säker anställning, böra statsmakterna vidbliva denna sin ståndpunkt. Detta sker icke, om icke tjänsterna i vederbörlig ordning återbesättas, utan på sätt som här sker förklarar vara icke nödvändiga. Det förefaller mig som om riksdagen genom att bifalla utskottsförslaget skulle frånträda en tidigare intagen ståndpunkt och göra det för en grynvälling.

Jag ber, herr talman, att beträffande denna punkt få yrka återremiss till utskottet.

Herr **Tjällgren**: Såsom framgår av herr Nilssons anförande, ha motionärerna hemställt att tre vakanta ritbiträdesbefattningar hos vissa lantbruksingenjörer skulle i vanlig ordning återbesättas. I händelse riksdagen går med på detta yrkande, kommer det under förevarande punkt äskade anslaget att behöva höjas med 9,500 kronor. Jag vill emellertid fästa uppmärksamheten på, vilket också framgår av utskottets utlåtande, att denna indragning, om jag så får kalla den, enligt vad som framgår av den kungl. propositionen, har skett i samförstånd mellan vederbörande statsråd, det vill säga jordbruksministern, och lantbruksingenjörerna, och utskottet har på grund därav inte funnit sig böra tillstyrka motionerna, vilket ju skulle ha inneburit att man tillhandahållit lantbruksingenjörerna biträden, som dessa förklarar sig egentligen icke behöva.

Herr Bror Nilsson yrkar nu att denna punkt måtte återremitteras till utskottet. Jag kan inte tänka mig att, även om en återremiss sker, beslutet i själva sakfrågan skulle ändras, och jag tillåter mig därför, herr talman, att med dessa få ord yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på herr Nilssons yrkande om återremiss.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare därpå att punkten skulle visas åter till utskottet; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 6—22.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Anslag till
underhåll av
byggnader
m. m. vid
lantbruks-
högskolan.

Punkten 23.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Lantbrukshögskolan: Underhåll av byggnader m. m. för budgetåret 1941/42 anvisa ett reservationsanslag av 22,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 14 av herr *Elofsson, Gustaf*, likalydande med II: 28 av herr *Norup*, vari hemstälts, att riksdagen måtte anslå ett belopp av 20,000 kronor för år 1941 till modernisering av mangårdsbyggnaden vid Ugerups försöksgård;

2) II: 219 av herr *von Seth*, vari hemstälts, att riksdagen måtte anvisa ett belopp av 15,000 kronor under budgetåret 1941/42 för reparationer av föreståndarebostaden vid Flahult.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning och med avslag å motionerna I: 14 och II: 28, likalydande, samt II: 219, till Lantbrukshögskolan: Underhåll av byggnader m. m. för budgetåret 1941/42 anvisa ett reservationsanslag av 22,000 kronor.

Herr *Elofson, Gustaf*: Herr talman! När man tar del av utskottets utlåtande på denna punkt, finner man att utskottet, i likhet med departementschefen, har ansett reparation av mangårdsbyggnaden vid Ugerups försöksgård vara av behovet påkallad, men av budgetära skäl icke kunnat tillstyrka motionen. Jag undrar om man ständigt skall hålla på detta. Vi veta ju vilken arbetslöshet som är rådande inom byggnadsverksamheten, och man måste väl ändå utgå ifrån att statsmakterna på ett eller annat sätt måste bidra till att hålla den i gång. Utskottet framhåller att det vid besök på Ugerups försöksgård år 1939 fann att bostäderna voro i starkt behov av förbättringar. Jag skulle vilja säga att behovet i dag är mycket starkare än det var 1939. Föreståndaren för försöksgården anser sig icke kunna använda bostaden, då den icke kan uppvärmas under vintern, fukten tränger in till en meters höjd över golvytan och såväl vatten- som avloppsledning saknas. Det kan väl knappast vara förenligt med nutida fordringar att byggnaderna vid en statlig försöksgård äro så dåliga, att tjänstemannen icke kan bebo desamma. Det bör därför kunna förväntas att departementschefen så fort ske kan av riksdagen begär medel för byggnadernas reparation.

Då utskottet är enigt på denna punkt, har jag, herr talman, intet yrkande.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 24—26.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Anslag till
gödslings-
försök m. m.
vid lantbruks-
högskolan.

Punkten 27.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Lantbrukshögskolan: Bidrag till lokala gödslings-, sort- och ogräsförsök m. m. för budgetåret 1941/42 anvisa ett anslag av 72,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 36 av herr *Bondeson* m. fl. samt II: 65 av herrar *Janson* i Frändesta och *Liedberg*, vari hemstälts, att riksdagen måtte till Lantbrukshögskolan: Bidrag till lokala

Anslag till gödslingsförsök m. m. vid lantbrukshögskolan. (Forts.)
gödslings-, sort- och ogräsförsök m. m. för budgetåret 1941/42 anvisa ett anslag av 98,000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning och med avslag å de likalydande motionerna I:36 och II:65, till Lantbrukshögskolan: Bidrag till lokala gödslings-, sort- och ogräsförsök m. m. för budgetåret 1941/42 anvisa ett anslag av 72,000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Gabrielsson, Bondeson* och *Janson* i Frändesta, vilka — under åberopande av motiveringen till motionerna I:36 och II:65 — hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I:36 och II:65, till Lantbrukshögskolan: Bidrag till lokala gödslings-, sort- och ogräsförsök m. m. för budgetåret 1941/42 anvisa ett anslag av 98,000 kronor.

Herr Bondeson: Herr talman! Som reservant å punkt 27 tillåter jag mig anföra några ord om som jag ser försöksverksamhetens stora betydelse, då det gäller de lokala gödslings-, sort- och ogräsförsöken.

Den lokala försöksverksamheten borde erhålla större omfattning än som nu är fallet. För närvarande utföras årligen i Sverige mellan 3,000—4,000 gödslingsförsök. Då vi ha cirka 400,000 brukningsdelar, innebär detta, att knappt 1 % av brukningsdelarna är representerad i försöksverksamheten. Följden härav måste bli att konstgödseln i mycket hög grad användes på måfå. Sannolikt är det också så, att konstgödseln i många fall utelämnas, där ett rationellt användande av densamma skulle vara en mycket lönande åtgärd.

För fastställandet av kalk-, fosfat- och kalibehovet hos våra jordar borde först och främst markkartering genomföras såsom en allmän åtgärd på samtliga gårdar. Genom att sedan komplettera markkartorna med försöksresultat borde kännedomen om de mest lönande konstgödslingsåtgärderna vad fosforsyra och kali — ävensom kalk — beträffar i varje enskilt fall bli mycket god.

Av sortförsök utföras årligen cirka 600 försök. Inom vissa delar av vårt land finnas ännu knappast dylika försök. Att växtförädlingens resultat under sådana omständigheter skall komma till bästa nytta är givetvis ej att förvänta. Mycket står ännu att vinna med en allmännare, energiskt upplysande försöksverksamhet på området i fråga.

Jag vill här nämna några spörsmål, som nu borde prövas i den lokala försöksverksamheten.

En utbredd oljeväxtodling är som bekant nu av allmänt intresse. Den lämpligaste gödslingen till dessa växter veta vi just ingenting om. Här bör en förståndigt upplagd försöksverksamhet kunna ge stora värden, men det gäller att handla genast.

Enligt försök, som utförts inom Malmöhus län, visar det sig, att en hög kvävegiva till säden höjer kärnans råproteinhalt ganska avsevärt. I 18 försök med korn, utförda under åren 1938—1939, ökade den tredje säcken salpeter pr ha skörden med i medeltal 330 kg kärna och råproteinhalten med 0.78 %, vilket medförde, att den skördade mängden smältbar äggvita i följd av denna gödsling ökade med 40 kg, eller motsvarande äggvitemängden i 100 kg jordnötskalkor. Enligt danska försök, vars resultat bekräftats av några få under föregående år utförda försök inom Malmöhus län, synes en relativt sent tillförd kvävegiva kunna höja råproteinhalten hos säden avsevärt. Spörsmålet är, inte minst i nuvarande situation, värt allt beaktande och borde upptagas till en allsidig prövning. Måhända, för att inte säga sannolikt, är det så att vi även kunna höja råproteinhalten hos gräsen genom att tillföra en extra kvävegiva på

Anslag till gödslingsförsök m. m. vid lantbrukshögskolan. (Forts.)
sent stadium. Detta borde också vara synnerligen angeläget att likaledes pröva just nu.

I den naturliga gödseln ha vi stora värden, vilka officiellt beräknas till cirka 150 milj. kronor årligen, men dessa värden tillvaratagas alltjämt synnerligen slentrianmässigt i flertalet fall. I första hand beror detta på okunnighet om gödselns verkliga värde. En allmän gödselvärdsinventering borde kunna ge besked om gödselvärdens tillstånd och en välordnad försöksverksamhet ge svar på frågorna huru gödseln bäst skall tillvaratagas och utnyttjas. Välvårdad urin har ett kvävevärde, som vid nuvarande konstgödselpris uppgår till cirka 10 à 12 kronor pr 1,000 liter. Genom dåligt tillvaratagande av densamma bortgår i medeltal alldeles säkert mera än hälften av detta värde, och ytterligare förloras en stor del genom att urinen mycket ofta användes på ett alldeles felaktigt sätt. Endast genom en omfattande, väl genomförd försöksverksamhet är det möjligt att erhålla den fasta grund, på vilken en verkningsfull propaganda skulle kunna byggas upp.

Våra vallskördar äro mycket ofta urusla. Ej sällan beror detta på användandet av felaktiga stammar av vallväxter och mindervärdiga frösammansättningar. Ofta erhållas felslagna vallar till följd av felaktig anläggning av vallen, detta framför allt vad själva insådden och myllningen av fröet beträffar. En utbredd försöksverksamhet även på detta område skulle utan tvivel kunna åstadkomma mycket.

Potatisskördarna skulle kunna höjas avsevärt genom ett allmänt bekämpande av potatisbladmöglet, som nu årligen orsakar landet förluster på 10 à 15 milj. kronor. Virussjukdomarna orsaka förluster som sannolikt ej äro nämnvärt mindre. Vad ombyte av utsäde kunde betyda för skördarnas storlek skulle kunna påvisas med försöksverksamhet. Samma gäller betydelsen av förgroning av utsädet. Inom stora delar av vårt land odlas potatissortiment, som äro långt underlägsna våra bästa sorter. Genom försök skulle kunna påvisas, att endast det bästa är gott nog. Sortförsök även med våra stråsådesslag borde allmänare utföras o. s. v.

Det nämnda utgör endast ett prov på vad försöksverksamheten alldeles säkert skulle behöva syssla med mycket mera än som nu är fallet. För att emellertid försöksverksamheten skall kunna erhålla den utbredning, som även ur det allmänna synpunkt måste anses vara önskvärd, är det också nödvändigt med det allmänna stöd i form av ej alltför snävt tilltagna anslag. Bestämnelserna för dessa behöva revideras, så att anslaget storlek per försök varierar med hänsyn till storleken av den gård, där försöket utföres. För de mindre gårdarna borde anslaget vara så rikligt tillmätt, att försöksvärdens kontanta ersättning för försöket helt eller i det närmaste bortföll. Visserligen kan det sägas, att försöksverksamheten bör medföra så stora privatekonomiska fördelar, att lantmännen helt själva kunna bära kostnaderna för densamma, men med kändedom om lantmännens medfödda tröghet veta vi att det under sådana omständigheter är omöjligt att föra verksamheten framåt i den takt som det helas väl fordrar. En starkt utbredd försöksverksamhet skulle för övrigt för landet i sin helhet medföra så stora värden, att de kostnader det allmänna kunde komma att åtaga sig härför alldeles säkert endast skulle utgöra en bråkdel av vad som kunde vinnas.

Jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka avslag på utskottets förslag och bifall till den av mig m. fl. väckta motionen nr 36 i denna kammare och motionen nr 65 i andra kammaren, vari hemställes, att anslaget till Bidrag till lokala gödslings-, sort- och ogräsförsök m. m. måtte höjas till 98,000 kronor. Lantbrukshögskolan kan ej — utan det högre stödet — fullgöra ett program som är avsett att gagna det svenska jordbruket.

Anslag till gödslingsförsök m. m. vid lantbrukshögskolan. (Forts.)

Herr statsrådet **Pehrsson-Bramstorp**: Det är alldeles riktigt som herr Bondeson sade, att det är av stort intresse att resultatet av försöksverksamheten blir känt. Men slutsatsen av vad herr Bondeson anförde är icke att vi ha för litet försöksverksamhet, utan att den försöksverksamhet vi ha är för litet känd bland allmänheten. Det är självfallet inte minst i närvarande stund angeläget att försöksverksamheten blir så stor som det överhuvud taget är möjligt, men vi få komma ihåg att en viss inkallelse av folk förekommer, och det är därför inte säkert att, även om vi bevilja medel, försöksverksamheten kan få den omfattning som man önskar. Kammarens ledamöter erinra sig säkert, att då det för några år sedan var ifrågasatt rätt stort anslag för försöksverksamhet i Norrland detta enligt utredning inte kunde helt utnyttjas på grund av brist på arbetskraft. Jag vill naturligtvis inte göra gällande att vi inte kunna använda mer än 72,000 kronor, men vi behöva spara litet här och litet där, och då det är även ett ekonomiskt intresse för jordbrukarna att genom försöksverksamheten få veta hur bästa skörderesultatet erhålles, synes vederbörande i vissa fall böra kunna satsa någon del av kostnaderna. Detta i all synnerhet om det gäller större, mera affärsmässiga jordbruk. Man bör alltså kunna åstadkomma en större anslutning till försöksverksamheten även med det belopp som nu är äskat av Kungl. Maj:t.

Herr **Tjällgren**: Herr talman! Jag begärde ordet endast för att yrka bifall till utskottets hemställan. Jag skulle emellertid vilja begagna tillfället att försäkra herr Bondeson, att samtliga inom utskottet dela motionärernas uppfattning, att försöksverksamheten är av synnerligen stor betydelse för jordbruket. Detta framgår också av vad utskottet säger i sitt utlåtande nederst på sid. 19, som jag föreställer mig att herr Bondeson har läst. Men att utskottet det oaktat icke ansett sig kunna tillstyrka motionen har berott på det statsfinansiella läge, som för närvarande råder och som omnämnes på flera punkter i utlåtandet.

Efter herr statsrådets anförande har jag ingen anledning att ingå på något närmare svaromål gentemot herr Bondeson. Jag tillåter mig sålunda att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Linnér**: Herr talman! Såsom ordförande i lantbrukshögskolans styrelse har jag haft något med denna verksamhet att göra, och det är en del av de upplysningar jag där erhållit, som jag skulle vilja meddela kammaren.

Det framgår alldeles tydligt av herr statsrådets anförande, att han själv till fullo inser betydelsen av denna försöksverksamhet. Nu är det emellertid så, att redan med det större anslag, som utgår för det nu löpande budgetåret, har det visat sig vara förenat med ganska stora svårigheter att få försöksvärdar. Det beror naturligtvis delvis på den omständigheten, som herr statsrådet omnämnde, att de haft svårt att få arbetskraft, men icke endast på den omständigheten, utan också därpå, att man ansett ersättningarna vara absolut för låga med nuvarande pris på arbetskraft. Försöken åstadkomma ju alltid oundvikligen en viss ökning i arbetet, och det är för detta som försöksvärden måste ha någon ersättning.

Jag skulle vilja tillägga, att enligt vad ledaren för denna försöksverksamhet meddelat, har det visat sig vid hans undersökning för den kommande verksamheten innevarande kalenderår, att svårigheterna kvarstå och se ut att ha ökat, trots att inkallelsorna äro minskade. Man står således, såvitt jag kan se, oundvikligen inför dessa alternativ: antingen måste man ha mera pengar att förfoga över — det är det, som motionärerna och reservanterna här föreslagit

Anslag till gödslingsförsök m. m. vid lantbrukshögskolan. (Forts.)
— eller också måste man inskränka försöksverksamheten. Nu förefaller det mig, som om ingen vore angelägen att inskränka försöksverksamheten, utan tvärtom, alla ha klart för sig att denna försöksverksamhet är betydelsefull, icke minst under nuvarande förhållanden. Det är då ganska svårt att förstå, att man väljer alternativet att inskränka försöksverksamheten. Vill man återigen uppehålla försöksverksamheten, så måste man bevilja något mera pengar. Ett tredje gives icke. Jag vill tillägga, att även priset på konstgödsel har stigit, så att även av den anledningen kommer penningåtgången att bli något större än tidigare.

Jag ber alltså, herr talman, med hänsyn till betydelsen av denna verksamhet och de oundvikliga kostnader, med vilka densamma är förenad, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Gabrielsson: Herr talman! Jag ber få bringa i erinran, att när vi för några år sedan hade den stora Norrlandsmotionen, vari begärdes anslag för inköp av konstgödsel, vilket då var synnerligen befogat, motionen remitterades till lantbruksstyrelsen. I det sedermera avgivna yttrandet sade lantbruksstyrelsen ungefär så, att nog köpes det ganska mycket konstgödsel, men hur den användes ha vi ingen kontroll på, och därför synes det vara angeläget att i stället anslå mera medel till försöksverksamheten, som är av synnerligen stor betydelse, så att man inte går och kastar bort både konstgödseln och pengarna man köpt den för. Det var nuvarande chefen för lantbruksstyrelsen — han hade då nyligen tillträtt sin befattning — som avgav detta yttrande. Majoriteten i jordbruksutskottet tog fasta därpå och avstyrkte av denna anledning motionen. Vi fingo icke något bidrag till inköp av konstgödsel, vilket skulle mer än väl behövs.

Nu säger herr statsrådet — och det vet jag — att man åtminstone i någon mån utvecklat försöksverksamheten i Norrland. Jag kan erinra om att vi haft försöksverksamhet både på kolonaten och kronatorpen och även på andra stora odlingar, vilket varit synnerligen värdefullt. Men det är inte bara därför vi behöva försöken. Nu har också upplysts, att i södra och mellersta Sverige bildats s. k. försöksringar, där man satt i gång med en mycket omfattande försöksverksamhet, som visat sig vara till synnerligen stor nytta. Såsom landshövding Linnér nämnde, har lantbrukshögskolan begärt, att man skall få fortsätta med denna försöksverksamhet, men herr statsrådet har ansett, att anslaget måste begränsas, dels på grund av inkallelserna, som gjort att man inte får tid att hålla på med försöken, och dels på grund av knappheten på pengar.

Jag tycker att det just i nuvarande stund vore synnerligen olyckligt att inskränka denna verksamhet. Nu måste vi i stället göra allt vad vi kunna för att främja jordbruket och åstadkomma större avkastning. Det är av den orsaken som jag inom utskottet yrkat bifall till motionen, och jag gör det även nu, herr talman.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de därunder förekomna yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 28—48.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 49.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Undervisning för i det mindre jordbruket deltagande män och kvinnor för budgetåret 1941/42 anvisa ett anslag av 59,500 kronor.

Vid anslagsberäkningen hade departementschefen icke upptagit något belopp till instruktionskurser för lokala ledare inom jordbrukarungdomens förbund, medan för budgetåret 1940/41 ett belopp av 1,750 kronor beviljats för angivna ändamål.

I detta samband hade utskottet till behandling förehåft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 17 av herr *Carlström* m. fl., likalydande med II: 30 av herr *Nolin* m. fl., vari hemställt, att som bidrag till kurser för klubbledare inom jordbrukarungdomens förbund måtte för budgetåret 1941/42 ett belopp av 1,750 kronor ställas till lantbruksstyrelsens förfogande;

2) II: 220 av herr *Nilson* i Spånstad m. fl., vari hemställt, dels att anslaget till undervisning måtte utgå med 59,800 kronor, dels att anslaget till lokala ledare etc. måtte bibehållas som ett anslag till hushållningssällskapens förfogande för instruktionskurser för lokala ledare inom den av sällskapen ledda ungdomsverksamheten.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning och med avslag å motionerna I: 17 och II: 30, likalydande, samt II: 220, till Undervisning för i det mindre jordbruket deltagande män och kvinnor för budgetåret 1941/42 anvisa ett anslag av 59,500 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Gabrielsson*, *Manner-skantz*, *von Stockenström*, *Liedberg* och *Carlström* — under åberopande av motivering till motionerna I: 17 och II: 30 — hemställt, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts framställning och motionen II: 220 samt med bifall till motionerna I: 17 och II: 30, till Undervisning för i det mindre jordbruket deltagande män och kvinnor för budgetåret 1941/42 anvisa ett anslag av 61,250 kronor.

Herr **Gabrielsson**: Herr talman! Även här ha vi ett anslag som så att säga fallit offer för indragning på grund av bristen på medel. Nu skulle man emellertid kunna säga, att budgetära skäl inte kunna motivera indragning av ett anslag på 1,750 kronor som utgått till hushållningssällskapen för utbildning av lokala ledare inom jordbrukarungdomens förbund. Kungl. Maj:t har föreslagit, att vi även skola draga in ett anslag på 13,000 kronor till studieresor. Mot detta har jordbruksutskottet icke haft något att invända. Dessa studieresor ha visserligen pågått under en följd av år, men under förra kristiden drogs anslaget in, och därför ha vi ingenting att erinra emot att så sker även nu. Vad däremot utbildningen av lokala ledare för ungdomsverksamheten beträffar ha vi ansett, att man trots allt skulle kunna ha råd att offra 1,750 kronor därpå, ty dessa ungdomsledare skola sedan intressera landsbygdens ungdom för att ägna sig åt jordbruket, och de ha alltså en synnerligen viktig uppgift, som enligt vår mening bör stödjas.

Emellertid är det tydligen absolut utsiktslöst att söka genomdriva en ändring av utskottets förslag. Jag skall därför inte närmare ingå på frågan nu utan återkommer vid behandlingen av punkt 115, där det gäller anslaget till själva organisationen. Jag skall inte heller yrka bifall till motionen.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Om anslag till kurser för klubbledare inom jordbrukarungdomens förbund.

Punkterna 50 och 51.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Anslag till
hästavelns
befrämjande.*

Punkten 52.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Hästavelns befrämjande för budgetåret 1941/42 anvisa ett reservationsanslag av 325,000 kronor.

Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag innebar i jämförelse med det för budgetåret 1940/41 anvisade anslaget en besparing å 46,000 kronor, uppkommen genom begränsningar av de vid hästpremieringar utgående penningprisen och borttagande av de s. k. skådepenningarna.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 37 av herr *Bengtsson* m. fl. samt II: 48 av herr *Werner* m. fl., vari hemställts, att riksdagen, med avslag å Kungl. Maj:ts förslag i vad avsåge viss nedskärning av de vid hästpremieringarna utgående penningprisen, måtte besluta att å riksstaten för budgetåret 1941/42 till hästavelns befrämjande anvisa ett reservationsanslag av 346,000 kronor i stället för av Kungl. Maj:t föreslagna 325,000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning och med avslag å de likalydande motionerna I: 37 och II: 48, till Hästavelns befrämjande för budgetåret 1941/42 anvisa ett reservationsanslag av 325,000 kronor.

Reservation hade anmälts av herrar *Tjällgren, von Stockenström, Liedberg* och *Gustafson* i Vimmerby, vilka — under återopande av motiveringen till motionerna I: 37 och II: 48 — hemställt, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 37 och II: 48, till Hästavelns befrämjande för budgetåret 1941/42 anvisa ett reservationsanslag av 346,000 kronor.

Herr **Bengtsson**: Herr talman! Då jag har väckt motion i ifrågavarande ärende, skall jag, herr talman, be att få säga några ord vid denna punkt.

Det har väckt undran och bekymmer bland hästuppfödare i alla landsändar, att statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet funnit skäl att i dessa tider nedskära anslaget till hästavelns främjande genom avsevärt nedsättande av penningpriserna och borttagande av medaljer vid hästpremieringarna. Jag ber då först, herr talman, att få erinra om, att 1923 års riksdag i samband med beslutet om införande av totalisatorn gjorde ett bestämt uttalande att den genom totalisatorn uppkomna vinsten skulle komma hästaveln till godo. Med detta ursprungliga riksdagsbeslut har det gått som med så många andra under tidernas lopp, men vad som har varit skall jag ej här framdraga, utan endast erinra om att under innevarande budgetår har en miljon kronor tagits från stuteriväsendets fond till statsregleringen och 600,000 kronor till hästavelnsändamål. Med denna fördelning för ögonen förefaller det väl ännu märkvärdigare, att man vill pruta på anslaget till hästaveln med 46,000 kronor, så mycket mer som det ursprungligen är hästavelns medel det här gäller.

Nu kan den som ej är inne i dessa ting säga, att landets hästavel äventyras väl inte för att densamma går miste om 46,000 kronor, men den som deltagit i premieringar under en lång följd av år vet alltför väl vad även en liten uppmantran betyder för hästägaren, då han tävlar med sina djur bland hundratals yrkesbröder på hemortens premieringsplats. I tider då det knappast finns last-

Anslag till hästavelns befrämjande. (Forts.)

bil att hyra för långväga transporter och ännu mindre en man att leja till hjälp att föra fram hästarna till uppvisningen, ligger det mera arbete bakom en premieringsdag, än någon anar som inte varit med därom. Om man vill visa fram hästen i bästa form, så behövs den lilla slant eller medalj vederbörande får i pris alltför väl till utgifter som äro förenade med premieringstillfället. Allt som allt tror jag ingen med fog kan påstå annat än att statens hästpremieringar ha haft en god ledning och att denna fått fram en för vårt land passande typ av de olika hästraser som här förekomma.

För ett år sedan i dessa dagar voro våra hästar en värdefull tillgång ur försvarssynpunkt sett, och det var inte utan bekymmer de uttogos för arméns räkning. Hästen tillhör torvan, och det vållade stora besvärligheter när nya, ovana hästar måste inköpas, så mycket mer som även körkarlen i många fall var utkallad. Det var ej lätt för mången jordbrukare att verkställa 1940 års värarbete, men allt gick utan klagan för försvarets bästa.

Ja, herr talman, det är märkvärdigt med denna hästen. Det tycks som om vi inte kunde undvara honom. Han behöver kanske inte användas i krig i så stor utsträckning som förr, men då krig pågår, behöver hästen av känd anledning sättas in i stället för traktorerna, och jag tror ej att detta är någon nämnvärd förlust för mindre och medelstora jordbruk. Det heter visserligen att traktorn äter inte när han står, men å andra sidan äter inte hästen när han går, och jag tror att det många gånger kan kvitta, åtminstone ur nationalekonomisk synpunkt. Jag vill även erinra om att vid olika tidpunkter vår hästexport har varit rätt betydande; just i dessa dagar försäljas hästar till Tyskland, om ock i mindre omfattning.

Till sist, herr talman, vill jag vädja till kammarens ärade ledamöter att gå med på den lilla merutgift som reservationen innebär.

Herr statsrådet Pehrsson-Bramstorp: Herr talman! Det är naturligtvis på denna punkt som på många andra, att det är mycket man kan önska. Den siste ärade talaren förklarade, att det väckt en viss förvåning hos folk inte bara att jag skurit ned bidragen till penningpriser vid hästpremieringarna, utan att jag också borttagit skådepenningarna. Här befinner jag mig i själva verket i sällskap med motionärerna. Ty om skådepenningarna ha motionärerna själva sagt, att de äro mindre betydelsefulla och att man därför beträffande dem kan göra en temporär indragning. Jag vill således konstatera, att motionärerna själva ansett att man kan draga in skådepenningen.

Det är ju klart att man sedan kan diskutera frågan om penningpriserna vid premieringarna. Skulle man se riktigt ekonomiskt på saken, så skulle man måhända inte betala någonting alls till dem, som ha de allra bästa djuren, ty det lönar sig ju ändå alltid att ha sådana djur — det vet jag, ty jag har själv varit hästuppfödare. Man skulle då i stället ge dem ett bidrag, som arbete under sådana förhållanden, att de icke kunna göra någon vinst på avels-verksamheten. Emellertid är det inte lätt att genomföra en sådan ordning, ty man får då lägga om det hela på ett annat sätt.

Jag tror alltså inte, herr talman, att det kommer att bli till någon skada för hästuppfödningen, om vi minska detta anslag nu. Sedan få vi ju se om vi kunna göra det bättre nästa gång.

Herr Gabrielsson: Herr talman! Jag vill säga några ord med anledning av att jag inom utskottet tillstyrkt den kungl. propositionen. Jag har tidigare alltid inom jordbruksutskottet och i riksdagen verkat för att få så stora anslag som möjligt till hästaveln. Detta var i synnerhet fallet då vi strävade efter att genomföra totalisatorspelet, då det utlovades att vi skulle få mera an-

Anslag till hästavelns befrämjande. (Forts.)

slag till hästaveln — sedan är det en annan sak att dessa pengar så småningom kommit att gå in i statskassan och att det utlämnas bidrag i mindre poster till hästaveln.

Att jag nu gått med på det kungl. förslaget beror på att jag hellre ville medverka till att få den passus inskriven i motiveringen, som återfinnes i slutet av utskottets utlåtande, där det heter: »Utskottet ansluter sig därför till förslaget om dels reducering av nu utgående penningpris och dels borttagande av skådepenningarna. Oaktat utskottet sålunda icke kan biträda motionärernas yrkande om bibehållande av oförändrade penningpris, utgår dock utskottet ifrån att nu ifrågasatta besparingsåtgärd endast skall behöva vara tillfällig och att hästaveln så snart statsfinanserna bliva förbättrade må i förevarande ordning kunna befrämjas i samma utsträckning som hittills.»

Jag ansåg att vi i alla fall, med den sammansättning som nu finnes inom riksdagen, skulle få avslag på motionerna. Att då få in ett sådant uttalande i utskottsutlåtandet, som jag här citerat, ansåg jag vara värdefullt, och det var därför jag stödde propositionen. Jag hoppas att jordbruksministern ett annat år, om det finns möjligheter därtill, skall taga upp ett högre anslag till priser vid hästpremieringar. Och jag måste ju också tillägga, att vi fått göra indragningar när det gällt en hel massa andra ting, som kanske varit minst lika viktiga som detta, och vi ha fått försöka att vara nöjda ändå. Hästpremieringarna komma ju inte att upphöra, även om penningpriserna till en viss grad komma att minskas, och därför har jag för min del ansett att vi kunna vara nöjda därmed för det kommande året.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bengtsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 52, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 53—57.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 58.

Lades till handlingarna.

Punkterna 59—71.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 72.

Lades till handlingarna.

Punkterna 73—77.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 78.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till hushållningssällskapen för budgetåret 1941/42 anvisa ett förslagsanslag av 3,543,300 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebar bland annat en nedsättning med 100,000 kronor av statsbidraget till hushållningssällskapens allmänna verksamhet, vilket bidrag för innevarande budgetår upptagits till 2,700,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 15 av herr *Bengtsson* m. fl., likalydande med II: 31 av herr *von Seth* m. fl., vari hemställt, att riksdagen måtte besluta att till Bidrag till hushållningssällskapen för budgetåret 1941/42 anvisa ett förslagsanslag av 3,843,300 kronor, därav till sällskapens allmänna verksamhet ett belopp av 2,900,000 kronor;

2) I: 112 av herr *Gränebo* m. fl., likalydande med II: 161 av herr *Andersson* i Södergård m. fl., vari hemställt, bland annat, att bidrag till hushållningssällskapens allmänna verksamhet under budgetåret 1941/42 måtte utgå med 2,700,000 kronor;

3) I: 113 av herr *Näslund* m. fl., likalydande med II: 155 av herr *Sandberg* m. fl., vari hemställt, att riksdagen måtte anvisa 2,700,000 kronor till hushållningssällskapens allmänna verksamhet för budgetåret 1941/42;

4) II: 224 av herr *Svensson* i Grönvik m. fl., vari hemställt, att riksdagen för budgetåret 1941/42 måtte bevilja hushållningssällskapen i bidrag till kristillägg åt sällskapens befattningshavare under år 1941 ett anslag av 100,000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 15 och II: 31, I: 112 och II: 161 — sistnämnda båda motioner i förevarande del — I: 113 och II: 155 samt II: 224, till Bidrag till hushållningssällskapen för budgetåret 1941/42 anvisa ett förslagsanslag av 3,543,300 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Tjällgren*, *Gabrielsson*, *Mannerskantz*, *von Stockenström*, *Larsson* i Karlstad och *Gustafson* i Vimmerby, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning och motionerna I: 15 och II: 31 ävensom II: 224 samt med bifall till motionerna I: 112 och II: 161 — sistnämnda båda motioner såvitt de här behandlats — ävensom I: 113 och II: 155, till Bidrag till hushållningssällskapen för budgetåret 1941/42 anvisa ett förslagsanslag av 3,643,300 kronor.

Herr **Tjällgren**: Herr talman! Jag har inom utskottet anslutit mig till ett yrkande om bifall till motionerna nr 112 i första kammaren och nr 161 i andra kammaren. I nämnda motioner hemställes att bidrag till hushållningssällska-

*Anslag till
hushållnings-
sällskapen.*

Anslag till hushållningssällskapen. (Forts.)

pens allmänna verksamhet under budgetåret 1941/42 måtte utgå med 2,700,000 kronor. I den reservation, som jag jämte fem stycken andra ledamöter av utskottet avgivit mot utskottets utlåtande i vad det avser anslag till hushållningssällskapen, göres hemställan om bifall till bl. a. nyssnämnda motioner.

Under nu rådande förhållanden framhålles ofta — och med rätta — att åtgärder för produktionens upprätthållande äro ytterst av behovet påkallade. Jag förutsätter, att det icke finns någon inom denna kammare eller inom riksdagen, som vill bestrida hushållningssällskapens produktionsfrämjande betydelse. Värdet härav synes icke minst i dessa tider motivera statens stöd i härför erforderlig omfattning. Anslaget för hushållningssällskapens allmänna verksamhet, som vid förra årets lagtima riksdag med hänsyn till det statsfinansiella läget reducerades med 200,000 kronor, föreslås i år av samma anledning skola sänkas med ytterligare 100,000 kronor. Det skulle sålunda komma att utgå med ett belopp av 2,600,000 kronor.

Statens livsmedelskommission har erinrat om att redan den förra året vidtagna anslagssänkningen haft menliga följder för hushållningssällskapens omedelbart produktionsfrämjande verksamhet. Från hushållningssällskapens ombud har hemställts att i folkförsörjningens intresse det ifrågavarande anslaget nu måtte höjas till 2,900,000 kronor, medan lantbruksstyrelsen föreslagit, att det skulle utgå med oförändrat belopp, d. v. s. 2,700,000 kronor.

I detta sammanhang bör rättvisligen omnämnas att under punkten 79 i nionde huvudtiteln äskats ett anslag på 200,000 kronor, avsett såsom särskilt bidrag till hushållningssällskapen för kostnader i samband med vissa krisåtgärder. Utskottet, som ansett att anslag till sådant ändamål vore av behovet starkt påkallat, har följaktligen enhälligt tillstyrkt beloppet.

Nu förhåller det sig faktiskt så, att icke så få hushållningssällskap redan nu ha synnerligen knappt om medel. Genom de ökade krav, som förmodligen komma att ställas på sällskapen under den närmaste tiden — jag tänker då särskilt på de ytterligare åligganden som på grund av det rådande krisläget komma att åvila dem — kommer deras ekonomi med all säkerhet att försämraras. Därför ha vi inom utskottet, som anslutit oss till reservationen, ansett att det är statens plikt att sörja för att för hushållningssällskapens allmänna verksamhet erforderliga medel anslås. Detta för att icke hushållningssällskapens uppgifter skola i avsevärd mån äventyras.

Såsom ett bevis för de olägenheter en alltför långt gående beskärning av det anslag, som det här är fråga om, för med sig, tillåter jag mig, herr talman, att citera några punkter i en från ordföranden i Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap, landshövding Malte Jacobsson, till jordbruksutskottet ställd skrivelse.

Efter att ha erinrat om de verkningar i ekonomiskt avseende sänkningen av anslaget haft för nyssnämnda hushållningssällskap under de senaste åren, anför han bl. a.: »Det torde vara uppenbart att en ytterligare sänkning av det allmänna statsanslaget ställer sällskapet inför nödvändigheten att ytterligare beskära sina utgifter. Detta betyder emellertid, att sällskapet icke äger möjlighet att så tillgodose särskilt det mindre jordbrukets behov av råd och hjälp, som icke minst i nuvarande tidsläge synes hushållningssällskapet ofrånkomligt. I förbigående må påpekas att sällskapet redan nu måst indraga en jordbrukskonsulentbefattning till förfång för upplysningsverksamheten. En sänkning av anslaget betyder vidare att hushållningssällskapet icke med bästa vilja i världen kan fylla de krav som icke minst från riksdagens sida ställas på bl. a. hushållningssällskapen rörande upplysningsverksamhet om de åtgärder, som erfordras i nuvarande tidsläge.»

Anslag till hushållningssällskapen. (Forts.)

Jag fortsätter att citera en annan del av skrivelsen: »Slutligen må ytterligare påpekas, att den nu föreslagna sänkningen kommer att innebära, att i varje fall härvarande sällskap» — det är fortfarande tal om Göteborgs och Bohus läns — »icke äger möjlighet att för det mindre jordbrukets räkning utbekomma de statsbidrag, vartill detsamma borde vara berättigat. För många av dessa särskilda statsanslag, exempelvis det till tjurföreningar, galtföreningar, fåraveln, kursverksamhet bland mindre jordbrukare etc. kräves nämligen, att hushållningssällskapet av 'egna medel' anslår minst lika stort belopp. Då dessa 'egna medel' genom statsmakternas egna åtgöranden minskas, kan jordbruket icke komma i åtnjutande av det stöd, som staten genom andra anslag velat bereda detsamma. Det må icke förtäckas den mindre jordbrukaren, att han finner en dylik hjälp något problematisk.»

Vidare heter det i skrivelsen: »Med anledning av vad sålunda anförts tillåter sig Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott att enträget vädja till jordbruksutskottet att med beaktande av ovanstående synpunkter förorda ett allmänt statsanslag till hushållningssällskapen med sammanlagt minst 2,800,000 kronor för budgetåret 1941/42.»

Då jag, herr talman, tror att vad som anförts i denna skrivelse har sin fulla tillämpning på de flesta, för att icke säga alla, hushållningssällskap här i landet, har jag tagit mig friheten att ur skrivelsen göra dessa citat. Jag skall nu inte längre taga tiden i anspråk med detta ärende. En sak vill jag dock tillägga. Reservanterna äro fullt medvetna om det ansträngda ekonomiska läget, men samtidigt även om lägets allvar för vår folkförsörjning. Beträffande dennas upprätthållande kräves säkerligen krafttag från alla håll. Då enligt vår mening hushållningssällskapen ha en betydelsefull uppgift att fylla härvidlag, ha vi ansett oss böra inom utskottet stödja det motionsvis framförda förslaget om höjande av det av Kungl. Maj:t äskade anslaget till hushållningssällskapens allmänna verksamhet med 100,000 kronor.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den av mig m. fl. vid den nu föredragna punkten avgivna reservationen.

Herr statsrådet **Pehrsson-Bramstorp**: Herr talman! Jag kan inte underlåta att i denna punkt fästa kammarens uppmärksamhet på det faktum, att hushållningssällskapen nu få 100,000 kronor mer än vad de fingo förra året. Det hänvisas nu här speciellt till det förhandenvarande läget och till huru mycket hushållningssällskapen utträttat med hänsyn till ökningen av vår produktion av jordbruksprodukter. De 200,000 kronor extra, som sällskapen i år få, har jag emellertid icke ansett att man skall lägga in under sällskapens allmänna verksamhet. Det finns då en fara för att det går som det så ofta brukar gå — man läser fast hela beloppet uteslutande för vissa ändamål, och vill man sedan göra någonting därutöver, har man behov av ytterligare anslag.

I en tid som den nuvarande tycker jag att hushållningssällskapens förvaltningsutskott likaväl som alla andra få räkna så många gånger som möjligt för att få debet och kredit att gå ihop. Och sällskapen kunna dock utföra de extra uppgifter, som tillkomma just med anledning av tidsläget, med hjälp av de 200,000 kronor, som stå vid sidan om det här ifrågavarande anslaget till den allmänna verksamheten.

Herr **Bengtsson**: Herr talman! Som motionär även i detta ärende skall jag be att få säga några ord.

Den fråga, som för närvarande dominerar över alla andra i vårt land, är

Anslag till hushållningssällskapen. (Forts.)
försvarsfrågan. Det är klart och tydligt att denna livsfråga i dessa farofyllda tider intresserar befolkningen på ett alldeles särskilt sätt, och allt göres ju som kan göras för vår militära beredskap.

I försvarsfrågan ingår som ett synnerligen viktigt led vår livsmedelsförsörjning, ty utan att hålla densamma i allra bästa skick torde stor skada kunna drabba vårt försvarsväsende. Landets hushållningssällskap ha under snart ett och ett halvt århundrade genom sina sekreterare, jordbruks-, husdjurs- och mejerikonsulenter utfört en synnerligen värdefull verksamhet, som varit en oskattbar tillgång för vår modernärings framgångar på olika områden. Huru skulle vår livsmedelsförsörjning ha tett sig i dag, med den avstängning som alltid kommer med krig, om vi haft t. ex. det skörderesultat, som ansågs normalt för endast 40 år tillbaka?

Det var därför ägnat att väcka både undran och förvåning när Kungl. Maj:ts förslag kom om att i dessa tider anslaget till hushållningssällskapen skulle sänkas, då alla klutar i stället behövde sättas till för att verksamheten skulle få en allt större omfattning. Livsmedelskommissionen säger också i sitt yttrande, att hushållningssällskapen böra anlitas till att omlägga jordbruksdriften för tryggande av vår livsmedelsförsörjning i en bekymmersam tid. Och i det hushållningssällskap, som jag tillhört i 42 år, hållas i dessa dagar på ett tjugotal platser s. k. jordbrukarekurser med bl. a. föredrag i följande ämnen: 1) växtodling i kristid, 2) husdjursskötseln efter nuvarande förhållanden, 3) åtgärder för ökad produktion av livsmedel, 4) aktuella utfodringsfrågor, 5) vår föda under kristid, 6) vilka köksväxter böra och kunna vi odla.

Ombuden vid hushållningssällskapens ombudsmöte ha hemställt om ett anslag på 2,900,000 kronor, och deras framställning torde väl få anses komma från landets största auktoriteter på detta område.

Jag vill erinra om, att det är ej för jordbrukarnas egen skull, utan för hela landets försörjning i en brydsam tid, som hushållningssällskapen behöva arbeta för fullt för att kunna förverkliga sitt värdefulla jordbruksprogram. Jag kan för min enkla del icke komma ifrån att livsmedelsförsörjningen bör ha större rum i försvarsfrågan än den för närvarande har, och jag är förvissad om att hushållningssällskapen, som äro de organ vilka stå i den allra bästa kontakten med jordbrukets utövare, härvidlag för en jämförelsevis liten utgift kunna göra den allra största nytta.

Herr talman! Under förhoppning att kammarens ledamöter gå med på den förevarande reservationen ansluter jag mig till densamma.

Friherre Beck-Friis: Herr talman! Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet har föreslagit, att anslaget till hushållningssällskapens allmänna verksamhet skall sänkas med 100,000 kronor jämfört med innevarande år. Jordbruksutskottet har tillstyrkt detta förslag.

Jordbruksministern har motiverat det minskade anslaget med det statsfinansiella läget, och det är givet att man måste noga överväga varje anslag och göra alla de besparingar, som kunna göras. Men det finns en sparsamhet, som i längden kan verka i motsatt riktning, och dit räknar jag anslagen till hushållningssällskapen, särskilt i betraktande av hushållningssällskapens betydelsefulla verksamhet i folkförsörjningens tjänst. Jag tänker då inte bara på sällskapens ökade kostnader i samband med vissa kristidsåtgärder, ty därtill har ju föreslagits ett extra anslag på 200,000 kronor, utan jag tänker främst på de ökade kostnaderna för löner till tjänstemän och befattningshavare och framför allt för undervisningen. För att täcka dessa merutgifter ha åtskilliga sällskap sett sig nödsakade att anlita sina fonder. Det

Anslag till hushållningssällskapen. (Forts.)

kan ju gå till en tid för de sällskap, som ha större fonder att taga av, men det finns sällskap som inte ha denna möjlighet.

För att belysa, hur ekonomen ställer sig för det hushållningssällskap, som jag närmast känner till, nämligen Stockholms läns och stads hushållningssällskap, vill jag lämna följande siffror — siffror tala ju bättre än ord. Under den senaste tioårsperioden 1930—1939 (1940 års bokslut är ännu icke klart) visade sällskapet verksamhet förlust under sju år med sammanlagt 86,000 kronor och överskott endast under tre år med tillsammans 24,000 kronor. Det blir på hela tioårsperioden en förlust på 62,000 kronor, och detta trots att sällskapet tack vare sina fonder och medlemsavgifter disponerar egna inkomster på omkring 50,000 kronor om året. Jag tror inte att detta hushållningssällskap är ett undantag, utan snarare ett typiskt exempel på hur ansträngda sällskapens finanser numera äro, och detta under en tid då deras verksamhet, som jag nyss sade, är särskilt betydelsefull för tryggande av folkförsörjningen.

Icke bara lantbruksstyrelsen och statens livsmedelskommission ha framhållit önskvärdheten av att sällskapen få komma i åtnjutande av tillräckliga anslag för att kunna fullgöra sina viktiga uppgifter i livsmedelsproduktionens tjänst, utan även riksdagsmän från jag tror samtliga de stora partierna ha genom motioner givit uttryck för nödvändigheten av ökade anslag. Själv har jag tillsammans med sju andra ledamöter av denna kammare hemställt om höjning av anslaget till sällskapens allmänna verksamhet med 300,000 kronor, d. v. s. till det belopp på 2,900,000 kronor, som utgick under budgetåret 1939/1940. Då en sådan stor ökning av anslaget väl knappast har några utsikter att kunna bifallas av kammaren, vill jag, herr talman, inskränka mig till att yrka bifall till den av herr Tjällgren m. fl. avgivna reservationen.

Herr Anderberg: Herr talman! Då jordbruksutskottet gick att behandla den nionde huvudtiteln, blev det i tillfälle att taga del av många besparingsåtgärder, alldenstund jordbruksministern på grund av det budgetära läget och den finansiella situationen nödgats föreslå nedskrivningar av vissa anslagsbelopp. Det är klart att man från intresserat håll genom motioner sökt få dessa anslag höjda. Var och en har ju sina önskemål, och särskilt på denna punkt möttes vi av en hel rad motionärer, som av intresse för hushållningssällskapens verksamhet ville höja detta anslag utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit.

Jag vill dock erinra om, att Kungl. Maj:t i detta förslag i realiteten föreslagit en höjning med 100,000 kronor, även om det på denna punkt föreslås en sänkning med 100,000 kronor — de 14,000 kronor, med vilka fjolårets siffra dessutom minskats, hänför sig ju till reduceringen av täckdikningslånefonden och är en automatisk utgiftsminskning. Det är under nästa punkt i utskottets utlåtande, punkt 79, som hushållningssällskapen genom att erhålla ett reservationsanslag på 200,000 kronor få kompensation för den sänkning, som förekommer i den punkt vi nu behandla.

Var och en tycker ju, att det är just hans önskemål när det gäller anslagsökningar, som äro befogade, och det är väl inte heller tal om annat än att i många av de punkter, som i år fått vidkännas nedskrivningar, skulle under normala förhållanden de förut utgående anslagen ha bibehållits. Men i en tid, då det gäller att med all kraft söka minska statens utgifter, är det nödvändigt att även de enskilda, och man får väl räkna hushållningssällskapen som åtminstone till hälften enskilda organisationer, få vidkännas indragningar. Det är ju alldeles ofrånkomligt. Utskottets majoritet har också gått med på Kungl. Maj:ts förslag — man har ansett att man helt enkelt inte kunde sträcka sig

Anslag till hushållningssällskapen. (Forts.)

längre än vad Kungl. Maj:t har gjort i detta fall, ty när det gäller hushållningssällskapens verksamhet i dess helhet föreligger, som jag redan nämnt, i realiteten en höjning av anslaget. Jag tycker inte att det kan sägas, att hushållningssällskapen blivit ogynnsamt behandlade, utan tvärtom, i jämförelse med många andra dylika sammanslutningar.

Jag kan inte finna att några skäl anförts, varken i utskottet eller nu under debatten, som kunna föranleda mig att intaga den ståndpunkt, som reservanterna här föreslå, och jag yrkar alltså, herr talman, bifall till utskottets förslag, då jag anser att man så välvilligt behandlat anslagsfrågan beträffande hushållningssällskapen, som det för året varit möjligt att göra.

Herr von Stockenström: Herr talman! Jag skulle gärna vilja understryka ytterligare vad som påpekades av friherre Beck-Friis, nämligen att de olika hushållningssällskapens budget nog i allmänhet varit mycket ansträngd under senare år — man kan säga under det sista årtiondet. Vissa sällskap ha ju en del fonder, hos några äro de större, hos andra ganska obetydliga, och jag tror att regeln varit att man för att få inkomst- och utgiftsstaterna att gå ihop varit nödsakad att i större eller mindre omfattning anlita dessa fonder under senare år. Det är beklagligt om sällskapen på grund av det nu inträdda läget och med hänsyn till alla de omkostnadsökningar, som föreligga, skulle få lov att skära ned sin verksamhet och lägga om och inskränka verksamhetsgrenar, som otvivelaktigt äro till gagn för vår produktion. Det är icke endast så att lönerna ha ökat och en del lönetillägg ha fått lov att beviljas, utan sällskapens allmänna omkostnader ha i samband med den kostnadsökning, som ägt rum på nästan alla områden, också stegrats.

Vad skola då hushållningssällskapen göra i detta läge? De ha ingen möjlighet att skaffa sig extra inkomster. De ha inga andra inkomster än sina medlemmars årsavgifter, vilka äro fastställda, samt statsanslag och vissa räntekomster. Man har sålunda ingenting annat att göra än att skära ned verksamheten på olika områden, och det är min mening att det vore i hög grad beklagligt, om det verkligen skulle behöva gå därhän i dessa tider.

Nu är det ju riktigt, som herr statsrådet påpekade, att i budgeten är upptaget ett särskilt anslag på 200,000 kronor, som skall fördelas på sällskapen som ersättning för visst arbete i samband med krisen. Men jag vill då påpeka, att sällskapen fått och väl också i fortsättningen komma att få en del uppgifter just i samband med krisläget, som icke äro direkt produktionsbefrämjande. Staten har måst företaga en del krisåtgärder, som avse fördelning av tillgångar och övervakning av vissa åtgärder, och jag tror att sällskapen alltjämt komma att få medverka i dylikt arbete, som alltså icke är direkt produktionsfrämjande i och för sig.

Det är enligt min mening beklagligt att en inskränkning skall gå ut över just det som är det huvudsakliga inom sällskapens verksamhet, nämligen vad som avser att främja produktionen. Vi veta att staten har vidtagit olika åtgärder för att hålla uppe och öka produktionen. Nu finns ju för detta arbete dessa organ, som äro inarbetade på området och som under årtionden och ännu längre arbetat just med dessa uppgifter. Det förefaller mig då, som om det skulle ligga närmare till hands att man ökade anslaget till dessa organ just nu och att man sålunda gav dem ökade möjligheter att fortsätta på den linje, där de hittills arbetat, i stället för att ställa dem på en viss inknappning.

Det är därför, herr talman, som jag tycker att det riktiga vore att ge sällskapen en viss förbättring i deras läge utöver vad som här är föreslaget av Kungl. Maj:t. Jag skulle helst ha sett att man kunnat sträcka sig längre än vad reservanterna ha gjort och lämnat ett ännu kraftigare stöd åt hushållnings-

Anslag till hushållningssällskapen. (Forts.)

sällskapen, just därför att de äro produktionsbefrämjande organ, som arbeta landet över till gagn för jordbruket överhuvud taget och icke minst för det övervägande antalet mindre jordbrukare, som vi ha i vårt land. Man har emellertid bland reservanterna inom utskottet ansett sig av budgetära skäl icke böra sträcka sig längre, och reservanterna ha därför nöjt sig med att påyrka en ökning av anslaget med 100,000 kronor.

Jag ber, herr talman, att med denna motivering få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Nilsson, Bernhard: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av herr statsrådets yttrande nyss, då han talade om att sällskapen böra söka åstadkomma besparingar för att få debet och kredit att gå ihop. Jag vill påstå, att det gör man redan i all den omfattning, som det är möjligt. Det råder naturligtvis olika förhållanden inom olika sällskap. Vad beträffar Jönköpings läns hushållningssällskap, och jag tror att det är många hushållningssällskap som ha det ställt på ungefär samma sätt, ha vi inga stora fonder att disponera över. Vi kunna inte påräkna några mera betydande ränteinkomster, och följden blir att det blir synnerligen knappt med ekonomien. När förvaltningsutskottet på hösten skall göra upp förslaget till stat för kommande år till sammanträdet den första december, går man igenom de olika posterna och söker på alla möjliga sätt att spara och skära ned där det finns någon möjlighet att göra nedskärningar. Trots detta ha inom Jönköpings län under år 1940 av kapitaltillgångar förbrukats 7,000 kronor. Det är ju uppenbart att när hushållningssällskapen förbruka sina fonder blir följden att ränteinkomsterna sjunka. Och behoven öka lavinartat i samma mån som man på detta sätt förbrukar kapitaltillgångar, som icke äro avsedda att förbrukas för de ordinarie utgifterna, genom att använda dem såsom en grund för sällskapens ekonomi.

Om man följer herr statsrådets uppmaning att inskränka på utgifterna, måste det uppenbarligen bli på det sättet, att sällskapets funktionärer, vandringsrättare, konsulenter och övriga tjänstemän, måste sitta hemma i residensstaden och icke ha någon möjlighet att ute på fältet fylla sin mission, vilket man önskar att de skola göra och vilket är deras uppgift. Det är ju meningslöst att ha en organisation, som icke kan fylla sin uppgift inom länet på grund av bristande medel. Och det är säkerligen ett utomordentligt dåligt sätt att spara. Det är klart att hushållningssällskapen, som herr von Stockenström nyss nämnde, särskilt under en sådan tid som denna ha en betydande uppgift att fylla. Men då böra de icke sättas på svältkost, utan beredas möjlighet att fylla den funktion, som man kräver av dem och som staten också bör kräva.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr statsrådet Pehrsson-Bramstorp: Herr talman! Ja, det är också min uppfattning, att då man har organisationen, skall man låta den vara i verksamhet. För att nu som exempel ta Jönköpings län, som herr Nilsson i Landeryd nämnde, uppgjordes väl hushållningssällskapets budget där från den utgångspunkten, att tjänstemännen skulle resa och verka i en viss utsträckning under hela året, och då blev bristen 7,000 kronor. Men enligt Kungl. Maj:ts och utskottets förslag få ju hushållningssällskapen tillhopa 100,000 kronor mera till sin verksamhet än som beviljades för det nu löpande budgetåret. Dessutom få hushållningssällskapen del av de medel som utgå för låneverksamheten, för gödselvärdslån, täckdikningslån och dylikt. Äro inte de medlen upptagna såsom inkomst i den budget herr Nilsson i Landeryd nämnde, så blir det ju också på den punkten ett tillskott.

Sedan får jag säga att i tider, då vi tvingas att med ljus och lykta leta efter pengar till det landet främst av allt behöver, få vi väl hjälpas åt litet var på de

Anslag till hushållningssällskapen. (Forts.)

olika områdena och räkna så gott vi kunna för att få debet och kredit att gå ihop, utan att verksamheten skall behöva läggas ned eller minskas. Enligt vad jag har mig bekant, tar man inte alltid upp sådana inkomstposter i budgeten som jag nyss talade om, och jag menar därför att där det uppkommer brist i hushållningssällskapens budget skall man kunna täcka den genom sådana tillskott.

Jag är av den bestämda uppfattningen, att hushållningssällskapen skola vara i verksamhet och göra allt de kunna särskilt för att befrämja produktionen av livsmedel under nuvarande kristid. Därför är det också upptaget ett särskilt bidrag på 200,000 kronor för den verksamheten. Hushållningssällskapen få därmed sammanlagt 100,000 kronor mera i år, även om det allmänna anslaget har blivit något mindre.

Herr Engberg: Herr talman! Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet yttrade att man nu med ljus och lykta får leta efter olika möjligheter till besparingar. Det är alldeles riktigt, och det tror jag att vi alla i denna kammare kunna understryka. Men det finns också någonting annat, som man med ljus och lykta får leta efter, och det är varje möjlighet att stegra landets livsmedelsproduktion.

I varje län ha ju hushållningssällskapen den normala funktionen att stå i direkt förbindelse — stödjande, hjälpande och uppmuntrande — med livsmedelsproducenterna. Kristidsbyråkratien, herr talman, förgår men hushållningssällskapen komma att bestå. Det är alldeles uppenbart att de ofantliga summor som vi nu inte kunna överblicka, vilka gå till den härskara, som rekryterar och befolkar kristidsbyråkratien, väsentligen äro investerade i denna verksamhet till en rationell fördelning av produkterna till kontrollätgärder och dylikt. Men är det verkligen någon i denna kammare, som ett ögonblick skulle falla på tanken att anse denna verksamhet ur landets synpunkt i det hela viktigare än den verksamhet, som går ut på att stegra produktionen? Jordbruks-sällskapen sitta, om uttrycket tillåtes, vid själva källan till det välstånd, som eventuellt skall kunna skapas, källan till möjligheterna för befolkningen att under denna fruktansvärda avspärning rida ut och hålla ut.

Enligt min tanke är det en väl vågad och väl starkt pressad distinktion som herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet gör när han i detta sammanhang vill andraga, att propositionen upptar ett belopp särskilt för kristidsätgärder till hushållningssällskapen. Det är alldeles riktigt, formellt sett, men herr statsrådet torde beakta, att de åtgärderna hänföra sig till det som kristidsbyråkratien sysslar med, och det är självklart att om ett dylikt merarbete åläggdes hushållningssällskapen, bör därav följa också ett ökat bidrag. Men det är inte ett bidrag till det löpande.

Herr von Stockenström och herr Nilsson ha här med rätta framhållit, att om man har konsulenter, om man har vandringsrättare och övriga funktionärer, som skola kunna vara verksamma i dessa tider, måste man också hjälpa dem ut på fältet. Jag har visserligen inte lång erfarenhet av hushållningssällskapens verksamhet, men jag har med allra största intresse med hushållningssällskapets förvaltningsutskott i mitt län, och enkannerligen med dess sekreterare, diskuterat och överlagt, vad vi just i denna tid skola kunna göra för att motsvara de stegrade anspråken på livsmedelsproduktion inom Västernorrlands län. Jag får för min del säga, att det på varje punkt visade sig, att detta är en fråga om i vilken omfattning man har folk att tillgå för verksamheten ute på fältet. För det ändamålet ha hushållningssällskapen sina tjänstemän, framför allt konsulenter, att skicka ut för att bistå med råd och dåd. Jag försäkrar herrarna, att det överallt behövs bistånd med råd och dåd, om pro-

Anslag till hushållningssällskapen. (Forts.)

duktionsresultatet skall bli gott. Finns det då inte ekonomisk möjlighet till denna verksamhet blir resultatet en nedsatt produktion. Då få vi enligt min tanke större förluster, herr statsråd, än som skulle uppstå, därest man icke gör den av herr statsrådet föreslagna besparingen.

Det är på grund av dylika överväganden, herr talman, som jag undertecknade denna motion nr I: 15. Jag är viss om att den siktar rätt, och kammaren skulle enligt min övertygelse handla välbetänkt, om den i detta stycke gäve sitt stöd åt reservationen. Jag hemställer därför, herr talman, om bifall till reservationen.

Häri instämde herr *Nilsson, Bror*.

Herr **Sköldén**: Herr talman! Utskottets ordförande har här redan citerat åtskilligt ur en skrivelse från det hushållningssällskap, vars förvaltningsutskott jag har nöjet att tillhöra. Han har skildrat de stora dragen därav, men kanhända några små detaljer lika bra eller, skulle jag vilja säga, kanske nästan ännu bättre visa, vilken prekär ställning sällskapen nu blivit försatta i.

Vi hade i Göteborgs och Bohus län gjort upp en budget år 1940, som slutade på 255,000 kronor. När då statsanslaget blev sänkt, måste vi göra om denna budget och skriva bort 17,000 kronor. Ändå återstod en förlust på 7,600 kronor. Herr statsrådet säger här, att vi skola hjälpas åt på olika områden med att spara. Ja, det är just vad vi ha gjort hemma i Bohuslän. Vi ha fått lov att maximera såväl konsulenternas som vandringsrättarnas reseersättningar. Vi ha måst spara även i småsaker. En sak som visar det är att förvaltningsutskottets medlemmar tidigare ha fått åka tåg i andra klass, men även det har strukits bort. De få nu endast resa tredje klass. När nu anslaget ytterligare minskas, blir följden, att vi inte få råd att återbesätta en ledig konsulentbefattning. En annan konsulent behöver en assistent, men vi ha inga medel till befattningen. Hemkonsulenten behöver likaså en assistent, men inte heller den platsen ha vi råd att tillsätta. Det arbete, som krävs för kristidsåtgärder utanför det normala arbetet, får ligga nere i brist på medel. Herr Tjällgren nämnde också, att vi säkerligen inte komma att kunna utnyttja en del av de anslag riksdagen beviljat, eftersom hushållningssällskapen enligt villkoren skola bidra med hälften, och det komma inte medlen att räcka till för.

En annan sak, som i nuvarande läge inverkar betydligt på hushållningssällskapens ekonomi, är dyrtidstilläggen till tjänstemännen. Sällskapens tjänstemän avlönas som bekant i ganska stor utsträckning med speciella statsmedel, som alltså inte innefattas i det allmänna statsbidraget till hushållningssällskapen. Men dyrtidstilläggen få sällskapen betala, och för hushållningssällskapet i Göteborgs och Bohus län äro dessa nu uppe i 10,000 kronor. Mer ha vi inte råd att offra, och resultatet är att vi komma att tvingas besluta maximera dyrtidstilläggen för tjänstemännen. Det är ingenting annat att göra åt den saken. I detta avseende inta hushållningssällskapens tjänstemän en annan ställning än många andra kategorier, t. ex. lärare vid lantmannaskolorna. De få ju dyrtidstillägg på samma väg som de få sina löner. Vi ha nämligen haft uppe till behandling Svalövsbolaget, och vi komma att få ta ställning även i en del andra fall, där statsrådet själv föreslagit dyrtidstillägg. Men hushållningssällskapen skola betala dyrtidstilläggen av det allmänna anslaget.

Andra frågor komma till. Resorna för konsulenter och liknande tjänstemän ha ju redan förut kostat pengar, men nu ökas dessa kostnader genom att tjänstebilarna måste förses med gengasaggregat. I mitt län ha vi haft frågan uppe till behandling, men vi ha måst bordlägga den i brist på medel. Frågan kräver dock sin lösning. Vi kunna inte låta våra tjänstemän sitta hemma. Vi måste skaffa gengasaggregat, och det får ske med hjälp av det lilla kapital sällska-

Anslag till hushållningssällskapen. (Forts.)

pet förfogar över. Men det blir naturligtvis inte så särskilt länge hushållningssällskapet kan fortsätta med det.

Ja, jag skall inte uppehålla kammaren längre. Jag vill till sist instämma med vad herr von Stockenström sade, att hushållningssällskapen dock äro färdiga organ, som kunna sköta den propaganda i fråga om livsmedelsförsörjningen, som statsmakterna nu kräva. Men dessa organ bli bromsade i sin verksamhet. Jag vill fråga herrarna, och jag vill speciellt vända mig till konsumenterna av matvaror: vilja ni vara med om att stoppa upp verksamheten inom denna apparat med den risken att tillgången på livsmedel kommer att minskas, då den i stället borde ökas?

Jag skall be att få yrka bifall till reservationen.

Herr Mannerskantz: Herr talman! Reservanterna på denna punkt inom jordbruksutskottet bestå ju uteslutande av jordbrukare och desslikes av sådana som under längre eller kortare, mestadels längre, tid haft direkt kontakt med jordbrukets olika institutioner. Jag tror därför att den del av jordbruksutskottet, som för fram denna reservation, består just av dem, som bäst känna till hur jordbrukets institutioner fungera och verka.

Här har sagts såväl av herr statsrådet i propositionen som av utskottet och av herr Anderberg, att det är de statsfinansiella skälen som hindra ett bifall till motionerna. Nu är budgetens sammanlagda belopp på nionde huvudtiteln 121.5 miljoner kronor. Sedan kommer på tilläggsstaten ett belopp av ungefär 6.2 miljoner, om man inkluderar de poster, där man inte begär nya anslag utan vill ta i anspråk förut beviljade men stoppade anslag. Man kommer då fram till en summa av ungefär 127.7 miljoner — jag har då inte räknat med de belopp, som äro upptagna med beteckningen (B). Av detta äro 74 miljoner reserverade i avbidan på senare kommande proposition angående regleringsåtgärder i fråga om jordbrukspriserna, och sammanlagt kvarstå därför 53.7 miljoner, som det här gäller att fördela på de olika ändamålen. Då frågar jag mig: är det inte rimligt, när 16 människor samlas och resonera i jordbruksutskottet om hur dessa 53 $\frac{1}{2}$ miljoner skola fördelas, att de, som själva äro jordbrukare, stå i ständig kontakt med många jordbrukare och ha en kontinuerlig förbindelse med jordbrukets olika institutioner, tala om vad de anse att dessa 53 $\frac{1}{2}$ miljoner bäst böra användas till? Om man har den inställningen, som jag har och som visas av en annan reservation under punkt 136, där jag är beredd att anvisa avsevärda besparingar, då måste jag säga att det är fel, att man inte skall kunna vinna gehör för att dessa 53 $\frac{1}{2}$ miljoner skola användas på det sätt, som de ledamöter av utskottet anse är det bästa, vilka stå i den närmaste kontakten med de här sakerna i praktiken.

Jag har alltså den uppfattningen att man av statsfinansiella skäl måste respektera strävan att inte öka de sammanlagda utgifterna under nionde huvudtiteln. Jag har för min del inom utskottet varit med om att öka ut slutsumman med de 100,000 kronorna till fisket som ersättning för utlagda bensinskattemedel under punkt 156. Jag tycker det är en ofrånkomlig rättvisa i den saken, och egentligen borde fiskerinäringen här ha fått de 150,000 kronor, som begärts. Jag har också varit med om utskottets höjning av anslaget till premiälånen med 200,000 kronor, ehuru kanske med något större tvekan. Men jag anser för min del att man inom ramen för dessa 53 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor skulle kunna göra så stora besparingar just i fråga om avdiktningensanslaget, att de täcka både dessa utgiftsökningar och flera av de mindre saker, som jag och andra ha reserverat oss för, inklusive ett höjt anslag till hushållningssällskapen.

Om inte herr talmannen anser att det är felaktigt, vill jag redan nu säga, att avdiktningensanslaget har blivit högst väsentligt utökad i och med att till-

Anslag till hushållningssällskapen. (Forts.)

läggsstat II upptar ytterligare tre miljoner kronor för detta ändamål, att det väl knappast är möjligt att hinna effektuera ens ansökningar för ett så stort belopp under året. I fråga om avdikningarna kan man ju inte heller säga, att det kan bli några skadeverkningar under den nuvarande krisen av att minska anslaget något, och detta anser jag är det väsentligaste. Enligt min mening måste man överblicka alla frågorna gemensamt, när det gäller att bedöma var pengarna skola tas, och jag anser att fördelningen av de pengar, som jordbruksministern har lyckats förmå finansministern och de andra regeringsledamöterna att avstå till jordbruket, bör göras på det sätt som här är föreslaget av reservanterna.

Om man skulle göra fördelningen på något annat sätt, händer naturligtvis inte någon katastrof. Jag vill inte hålla med herr Sköldén om att det skulle kunna bli så lätt att påvisa, att konsumenterna här i landet komma att gå omkring halvsvultna om några år, ifall inte de 100,000 kronorna till hushållningssällskapen beviljas. Det tror jag inte man kan visa. Men jag skulle tro, att en sådan åtgärd tillsammans med andra kan bidra till att det blir onödiga svårigheter i försörjningshänseende.

Det finns ingen anledning att upprepa de argument, som här framkommit från olika håll, och det skall jag inte heller göra. Jag skulle bara vilja komplettera diskussionen med en sak, som är sagd tidigare här i riksdagen och i jordbruksutskottet när det varit fråga om anslagen till hushållningssällskapen under de sista åren. Man har i allmänhet sagt: de ha fonder, och det är väl inte så farligt om de nu under ett eller annat år leva på dem. Detta sades i fjol, och det har sagts då och då i år, fastän inte här i kammaren i dag. Det är alldeles riktigt, när det gäller de hushållningssällskap, som ha några större fonder. Klart är, att man inte får vara främmande för den tanken i sådana här tider. Men det är för många hushållningssällskap, som faktiskt inte ha någonting sådant att falla tillbaka på, och det finns hushållningssällskap, som redan förut haft ytterst stora svårigheter att få debet och kredit att gå ihop.

Inte heller är det, som här tidigare också framhållits, samma principer beträffande dyrtidstilläggen för hushållningssällskapens tjänstemän som det är inom statsverket i övrigt. Det finns också en hel massa andra institutioner, som erhålla statsanslag och som faktiskt ha fått direkta statsanslag för dyrtidstilläggen. Om man för hushållningssällskapens räkning skulle begära dyrtidstillägg i full utsträckning på samma sätt som statstjänare och andra ha fått, så misstänker jag, att den nettoökning med 100,000 kronor av anslaget till hushållningssällskapen, som man får fram, om man räknar med det nu tillkomna särskilda anslaget för kristidsåtgärder på 200,000 kronor och med de 100,000 kronornas minskning av det allmänna anslaget, knappast skulle räcka till att täcka utgifterna bara för den saken, och ännu mindre till någon slags utökad tjänst åt livsmedelskommissionen, som väl hushållningssällskapen måste räkna med att få göra och även delvis ha börjat att göra.

Om man nu skall hålla sig inom ramen 53 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor, finner jag det lämpligast med en viss omfördelning. Således bör man godkänna de höjningar med tillsammans 300,000 kronor, som utskottet föreslår, och höja detta bidrag till hushållningssällskapen samt bifalla några av de mindre saker, som herr Bondeson och jag själv ha reserverat oss för, och sedan kan man spara dessa pengar sammanlagt på avdikningsanslaget, dels på driftbudgeten, som avses i reservationen till punkt 136, och dels på kapitalbudgeten. Man kan inte ta hela besparingen på driftbudgeten på grund av att samma företag erhåller både bidrag och lån. Därför måste de följa varandra.

Så har jag tänkt mig detta, och jag tror det skulle innebära en bättre fördelning av detta belopp på 53 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor, som inte heller jag, herr tal-

Anslag till hushållningssällskapen. (Forts.)

man, anser att man skall överskrida. Med tanke på detta och med full avsikt att, om det höjda anslaget till hushållningssällskapen kan bifallas, begära erforderlig minskning på avdikningsanslaget, dels här och dels på kapitalbudgeten, ber jag att få ansluta mig till dem, som yrkat bifall till reservationen under nu föredragna punkt.

Herr Andersson, Alfred: Herr talman! Utan tvivel ha hushållningssällskapen en mycket stor uppgift att fylla. Ingen har bestritt detta. Det är också klart, att det nuvarande läget måste kännas smärtsamt för dem som stå i ledningen för dessa hushållningssällskap, men det är också smärtsamt för oss som på annat sätt stå dem nära. Det är klart, att vi känna med hushållningssällskapen. Men nöden har ingen lag, och när nu tidsläget obönhörligen kräver besparingar på alla områden, få också dessa hushållningssällskap, så viktiga de än äro, finna sig i en minskning av de behöfliga anslagen.

När man har lyssnat på de olika anförandena här, skulle man lätt kunna få den föreställningen, att om hushållningssällskapen inte få det belopp reservanterna begära, så skulle hela vår livsmedelsförsörjning råka i fara. Men så illa ställt är det inte, och ingen av de herrar, som talat för reservationen, tror i själ och hjärta att så skulle vara fallet. Alla äro vi överens om att åtgärder måste vidtagas för att öka vår skörd under innevarande år så långt som detta överhuvud taget är möjligt. Men är det någon av herrarna som tror, att vi skulle kunna öka skörden nu genom att skicka ut ett större antal vandringsrättare? Säkert inte. Inte heller betyder det så mycket just nu, om vi ha ett större eller mindre antal konsulenter att skicka ut. För att höja skörderesultatet krävs det andra åtgärder, och de måste enligt min mening anses långt viktigare än denna fråga om anslaget till hushållningssällskapen. Huvudsaken för hushållningssällskapen just nu är att de hållas vid liv, så att de åter kunna uppta sin gärning när det inträder andra förhållanden. Då kan man måhända också öka möjligheterna för dem att bedriva sin verksamhet genom att höja anslaget.

Herr talman, jag skall med dessa ord be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Friherre Lagerfelt: Herr talman! Jag ber först att endast få säga några få ord som svar till den siste ärade talaren. Han har alldeles rätt i att landets tillgång på livsmedel m. m. icke beror av om hushållningssällskapen ha fler eller färre vandringsrättare att skicka ut, så som han uttryckte sig. Men alla äro vi väl ense om att den standard, vid vilken jordbruket är hållet i Sverige och för vilken hushållningssällskapen verka, väsentligen bidrar till att höja tillgången på näringsmedel för oss allesamman här i landet.

Vidare ber jag att få säga några ord om min egen inställning till denna fråga. Jag är fullkomligt medveten om att vi på allt sätt måste försöka spara. Detta har jag bäst bevisat genom att jag med undantag för denna jordbruksmotion och en till icke skrivit under någon motion, vari yrkats på höjda anslag. Jag har i ungefär fyrtio år varit nära knuten till verksamheten inom hushållningssällskapet i mitt hemlän. Under de tolv senaste åren har jag varit kassainventerare i sällskapet, vilket gör, att jag väl är insatt i hur medlen förvaltas och måste förvaltas. Det är mycket sant, att hushållningssällskapen i regel äro lyckliga nog att ha ganska stora fonder, men dessa äro i allmänhet avsedda till något bestämt bruk, så att deras avkastning icke kan användas för att täcka sällskapens utgifter för den allmänna verksamheten. Det är för denna, som de medel begäras, varom nu är fråga.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Anslag till hushållningssällskapen. (Forts.)

Herr Nilsson, Bror: Herr talman! Jag begärde ordet, när min vän herr Andersson i Bussjö påstod, att det inte kunde spela någon roll för livsmedelsförsörjningen, om vi hade några fler eller färre vandringsrättare eller konsulenter att skicka ut. Det är en alldeles felaktig synpunkt, ty det kan ha en omedelbar effekt, om man har tillgång till människor, som kunna ge ett gott råd vid ett kritiskt tillfälle.

Jag har i sexton år hållit på med denna verksamhet, och jag vet, vad det betyder, att vetenskapens rön bli kända ute i bygderna. Vi ha ju här i landet en mycket betydande och högtstående jordbruksforskning, över vilken vi med rätta äro stolta. Vi ha en lantbrukshögskola, till vars driftkostnader vi i dag beviljat en miljon. Vi ha vår förnäma institution i Svalöv, som är känd över hela världen. Men vad gagnar detta folket, producenterna och konsumenterna, om resultaten icke bli kända och praktiserade ute bland de 400,000 jordbrukare, som finnas i Sveriges rike? Här ha hushållningssällskapen sin stora uppgift.

Nu säger kanske herr Andersson i Bussjö: »Man kan läsa om det här i böcker och tidningar.» Nej, det räcker inte, ty vårt lands förhållanden äro så skiftande, att det fordras lokalkännedom om en viss bygd för att kunna ge jordbrukarna där ett gott råd.

Jag skall också be att få påpeka för herrarna, hur ömtålig en sådan rådgivares ställning är. Om en jordbrukare en vår kommer till min expedition och frågar, hur han skall gödsla eller vilken utsädesort han skall använda där och där, hur han skall lägga ned ensilage eller göra det och det, och om jag då ger honom dåliga råd, kommer han kanske nästa vår upp och säger: »Jag följde ditt råd, men det gick dåligt; du är en dålig rådgivare.» Jag får omedelbart bära hundhuvudet för det råd, jag gett. Detta är ömtåligare än att vara lärare och tala om saker och ting för en skara unga människor, som de kanske praktisera om låt oss säga 8, 10 år. Men om jag har gett ett gott råd, kommer vederbörande kanske tillbaka och säger: »Jag fick det och det rådet. Det gick bra, och jag vill ha fler råd.» Han talar också om för grannar och andra, att han fått ett gott råd av jordbrukskonsulenten. Då får denne konsulent händerna fulla av välsignelsebringande verksamhet, som omedelbart sätter spår i jordbrukets avkastning. Jag skulle kunna anföra otaliga exempel på att sådant omedelbart lett till en förbättring av livsmedelsförsörjningen. Om t. ex. en man kommer in till mig och frågar: »Vad skall jag köpa för utsädeshavre i år?», då kan jag se efter, vad de lokala försöken i Marks härad gett för resultat. Jag ser då, att guldregnhavre 2 har gett 7 % mer än andra sorter, och jag säger till mannen: »Du skall köpa guldregnhavre 2 för din jord.» Under det konsumtionsåret får han kanske därigenom en omedelbart förbättrad skörd. Man kan också tänka sig, att en vandringsrättare, som är van att resa i bygderna och gjort gödslingsförsök här och där, blir tillfrågad. Han slår då upp sin bok och säger: »Där gav kali eller fosforsyra så och så stor skördeökning, jag råder dig att gödsla så och så på din jord.» Skulle inte detta omedelbart, för samma konsumtionsår leda till en stegring av skörden? Förvisso.

Jag hade inte tänkt yttra mig i denna debatt, därför att jag så hjärtligt kunnat instämma i vad landshövding Engberg sagt här. De, som arbeta i hushållningssällskapen, sitta vid källorna, sade han, och det är sant. Det grep mig också, därför att det var första gången jag hörde en man från hans parti tala på det sättet för hushållningssällskapen. Jag har eljest till min ledsnad funnit, att dessa urgamla institutioner, som äro de första profana sociala institutionerna i vårt land, visats ganska ringa förståelse från det hållet. Det skulle inte minst för mig vara en utomordentlig glädje, om

Anslag till hushållningssällskapen. (Forts.)

en omsvängning kunde ske i denna inställning till hushållningssällskapen, och om landshövding Engbergs utomordentligt kloka anförande här skulle ha bidragit till en sådan omsvängning. Det skulle också vara glädjande, om dagens omröstning här skulle utvisa en viss sinnesändring på det hållet i inställningen till rikets hushållningssällskap och till dem, som till hela folkets bästa arbeta inom dessa. Jag skulle kunna draga upp drastiska exempel på hur de ha det i sin tjänst, men det skall jag inte göra.

Jag ber att på det varmaste få yrka bifall till reservationen.

Herr Eriksson, Carl: Debatten här visar otvetydigt den starka förankring, som hushållningssällskapen ha i denna kammare. Jag är övertygad om att om här funnes talesmän för andra sammanslutningar, som av Kungl. Maj:t ha blivit behandlade på likartat sätt som nu hushållningssällskapen blivit, skulle dessa kunnat framdraga precis samma synpunkter som herrarna nu göra.

Jag är övertygad om att jordbruksministern inte har lagt fram detta förslag med lätt hjärta. Helt säkert är det statens finansiella ställning, som nödsakat honom att komma med det förslag, som han har framlagt. I dessa dagar får man varje dag en anmaning från statsmakternas sida att inrikta sin livsföring på ett helt annat sätt. Större krav ställas undan för undan på att den enskilde medborgaren skall inskränka sig och i sin ringa mån bidra till att bära den samfällda bördan, på det att staten skall kunna uthärda och genomleva den kris, vi för närvarande genomgå.

Då man kommer till en fråga av denna art, blir man verkligen förvånad, när man hör yttranden sådana som herr Sköldéns. Han hade panna att säga, att få inte hushållningssällskapen dessa 100,000 kronor, innebär det allvarlig fara för vårt lands försörjning. Känner inte herr Sköldén och känner inte kammaren i övrigt alla de krav, som ha ställts på den svenska nationen i en hel del livsspörsmål, som allesamman mer eller mindre avse att säkra landets livsmedelsförsörjning? Det gäller belopp av den storleksordningen, att man första gången man tog del därav häpnade över deras karaktär. Dessa belopp kunna självfallet inte ställas i något lämpligt motsatsförhållande till de 100,000 kronor, det här rör sig om.

Herr Engberg har i sin nyblivna ställning som landshövding i Västernorrlands län sällat sig till hushållningssällskapens förespråkare. Han fällde ett yttrande, som jag skall be att få bemöta med ett par ord. Det gällde det anslag, som Kungl. Maj:t givit hushållningssällskapen om reellt 100,000 kronor, formellt 200,000, för kostnader i samband med vissa kristidsåtgärder m. m. Man är väl medveten om att en hel del av dessa arbetsuppgifter, som ålagts hushållningssällskapen av Kungl. Maj:t som en följd av kristiden, mycket bra kunna handhas av sällskapens nuvarande tjänstemän och att det i regel icke behöver anställas någon ytterligare arbetskraft.

Sedan bara en kort replik till herr Beck-Friis. Han talade om sitt läns hushållningssällskaps betryckta ställning och drog en statistik från en tioårsperiod. Han omtalade, att under sju av dessa år hade sällskapet verksamhet gått med underskott; endast under tre år hade man lyckats få debet och kredit att gå ihop. Vad bevisar det, herr Beck-Friis? Ingenting annat än att ni ha överorganisation i Stockholms län. Ty sällskapet hade givetvis att röra sig med högre anslag under de sju år, då det gått med underskott. Det är ju varje hushållningssällskap obetaget att lägga om sin organisation så, att det blir ett underskott varje år. Det beror bara på hur man utbygger sin organisation.

Det förefaller mig till slut, herr talman, att första kammaren i samklang med den maning om behövligheten av att spara, som kammaren mer eller mindre själv har uttalat, i detta fall borde beakta Kungl. Maj:ts krav på spar-

Anslag till hushållningssällskapen. (Forts.)

samhet och följa utskottets flertal genom att bifalla den kungl. propositionen.

Herr Ekströmer: Herr talman! Jag representerar ett hushållningssällskap, som icke har några fonder och för vilket nedsättningar i anslaget bli ganska besvärliga. Vi ha alltid arbetat mycket livligt på lantbrukets förkovran i Kronobergs län, och vi göra det fortfarande. När herr Andersson i Bussjö antydde, att det inte var så viktigt, om hushållningssällskapen finge större eller mindre anslag, kände jag mig därför manad att säga några ord.

Jag förstår, att herr Andersson menade, att hushållningssällskapen så att säga arbetade mer på lång sikt och att deras insatser inte skulle betyda något just i dagens situation, men detta är alldeles felaktigt. Jag kan taga några exempel: Vi ha i vårt län igångsatt en mycket livlig propaganda för allmänt användande av s. k. AIV-foder. Detta är en sak, som har direkt verkan. Den lantbrukare, som bestämmer sig för att använda detta foder, får därigenom ett extra tillskott till nästa vinters foder, som han annars inte haft, och därigenom en ökad produktion av mjölk och annat. Likaså arbeta vi sedan många år med att intressera lantbrukarna för anläggning av betesvallar. Det är också en sak, som har direkt verkan. Jag kan även nämna, att vi just nu i vinter arbeta mycket livligt för att intressera länets jordbrukare för linodling. Vi hoppas det skall ge gott resultat. Och den odlingen kommer till stånd redan i sommar. Av dessa skäl ansåg jag mig böra gå upp och vederlägga herr Anderssons mycket fåkunniga uttalande om hushållningssällskapens arbete.

Herr Mannerskantz har ju påpekat, att det inte behöver bli fråga om någon ökad utgift, och då borde betänkligheterna fara, ty utan att begagna några överord kan jag försäkra, att de pengar, som man använder till hushållningssällskapen, bli mycket väl använda.

Jag ber därför att få yrka bifall till reservationen.

Herr Andersson, Alfred: Herr talman! Jag är verkligen ledsen, om jag på något sätt sårat herr Bror Nilsson — jag fick den uppfattningen, att jag hade gjort detta, men det var icke min avsikt. Jag känner väl herr Bror Nilsson som en av våra män, som göra ofantligt mycket på jordbrukets område. Men hans anförande övertygade mig ändå inte. Om man håller fast vid, att det större anslag, som begäres i reservationen, just i detta läge spelar stor roll för vår folkförsörjning, då ta herrarna fel med all sin vetenskap. Hushållningssällskapen arbeta, som herr Ekströmer antydde, på lång sikt. Jag har aldrig med ett ord förringat deras stora uppgift och betydelse, men jag har instämt med dem, som sagt, att det är nödvändigt att spara även här. Alla ni, som i denna debatt talat för reservationen, tillhöra hushållningssällskap och sitta i ledningen där. Därför är det naturligtvis er plikt att försvara det högre anslaget.

Tillåt mig en fråga, herr Bror Nilsson! Om hushållningssällskapen få detta högre anslag, får det då den stora effekten, att ni konsulenter och vandringsrättare kunna komma ut och träffa alla dem i bygderna, som bäst behöva denna upplysning, för att därigenom medverka till en högre skörd detta år? Ni träffa en del, men den ringa procent ni träffa spelar mycket liten roll i den stora folkförsörjningen just nu. Större roll skulle det spela, om det för att öka vår skörd och trygga vår folkförsörjning kunde ställas en viss mängd gödningsmedel till förfogande för hela vårt jordbruk. Folket i gemen är inte så ökunligt, som man just nu vill göra gällande från vetenskapshåll. Det finns kanhända en och annan mörk fläck, som jag skulle vilja rekommendera hushållningssällskapens ärade tjänstemän, konsulenter och vandringsrättare, att

Anslag till hushållningssällskapen. (Forts.)
först söka upp. De andra jordbrukarna äro på många håll just nu inte i behov av detta. De göra allt vad de kunna själva för att öka skörden och därmed bidra till en tryggad folkförsörjning.

Herr talman! Jag har ingen anledning att ändra min inställning trots herr Bror Nilssons stora och mycket sakliga anförande.

Herr **Sköldén**: Herr talman! Jag var lockad att begära ordet, när herr Andersson höll sitt första anförande, jag blev smått tvingad därtill genom herr Erikssons anförande, och när jag hörde herr Anderssons andra anförande, var jag glad åt att jag begärt ordet.

När herr Andersson här påstår, att sällskapen ha så litet att göra med att avhjälpa den akuta krisen just nu, skulle jag vilja fråga herr Andersson: vem skall driva igenom den odling av nya växter, som ni ha godkänt ett förslag om — det gäller oljeväxter och det gäller lin. Det är ju meningen att öka fåraveln o. s. v. Vem skall sköta om allt detta, om inte hushållningssällskapen? Kunna de inte göra det, tror jag inte någon annan kan det heller. Saken blir då helt enkelt ogjord. Nog har detta med kristiden att göra. Vi skola inte då lägga hushållningssällskapen i träde nu, för att ge dem ett större anslag, när tiderna bli bättre. Jag tycker det borde vara precis tvärtom.

Herr Andersson sade ytterligare, att det vore bättre, om vi kunde få använda dessa pengar till att köpa gödningsämnen. Det skulle jag vilja instämma med honom i, men herr Andersson torde veta, att för tillfället är tillgången på åtminstone viss gödning begränsad. Då gäller det att använda denna gödning så ekonomiskt som möjligt och skapa stora skördar med den gödning, som finns till förfogande. Detta måste vara en uppgift för hushållningssällskapen, vilken är av nytta för den allmänna försörjningen. Jag kan åtminstone inte förstå annat.

Vidare sade herr Andersson, att även om vi få dessa 100,000 kronor, kunna vi inte göra så mycken nytta. Jag vill säga, att för vårt hushållningssällskap torde det i alla fall lösa frågan om anskaffning av gengasaggregat åt konsulenterna och vandringsrättarna, och därmed är inte så litet vunnet. Det kan hända, att vi därigenom kunna få bättre användning för gödseln, och det kan hända, att vi få ökad odling av just de växter, som statsmakterna nu anse mest nödvändiga.

Herr Eriksson sade, att jag hade låtit förstå eller direkt sagt — jag minns inte precis vilket det var — att vår folkförsörjning skulle bero på att hushållningssällskapen få det högre anslaget. Nej, herr Eriksson, det tror jag inte jag sade, och har jag sagt det, så får jag be om ursäkt, ty jag menade naturligtvis inte, att hela vår folkförsörjning beror på dessa 100,000 kronor. Det skulle vara rena orimligheten. Men jag menar, att de kunna bidra till att göra den bättre. Det kräves anslag för att få fram vissa odlingar o. s. v. — det vet jag mycket väl — och jag vill upprepa att med dessa medel kunna vi skaffa gengasaggregat till våra tjänstemän eller någonting annat, som är lika nödvändigt för dagen. Hushållningssällskapen böra i dag inte lägga sitt arbete på alltför lång sikt, utan det gäller naturligtvis att göra propaganda för odling av de växter, som äro nödvändiga för vår försörjning nu.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr **Mannerskantz**: Jag tycker debatten börjar bli intressant. Det slungas ut påståenden, som äro chockerande åtminstone för några av åhörarna, bl. a. för mig. Ett av dessa påståenden var, att folk i allmänhet inte är så okunnigt som vi ha påstått. De enda, som jag påstått vara okunniga, äro utskottsmajoritetens medlemmar, som inte förstå reservationen. Folk i allmänhet har jag aldrig beskylld för okunnighet.

Anslag till hushållningssällskapen. (Forts.)

Vidare säger man, att hushållningssällskapen utan tvivel kunna fullgöra de extra uppdrag, som komma att påläggas dem av kristidsmyndigheter och andra, utan att behöva anlita någon extra personal. Det var herr Eriksson i Ljusdal, som sade detta. Det bevisar bara, att herr Eriksson inte vet vad han talar om. Då skulle han inte säga så. Åtminstone i det hushållningssällskap jag känner — och jag vet, att det varit likadant på andra håll — har det varit en hel del uppgifter, som vi fått offra extra pengar på. Det har gällt särskilda uppdrag av krisnatur fullgjorda av särskilda personer, uppdrag som inte kunnat skötas av konsulenter eller vandringsrättare. Detta är ett faktum. Om herr Eriksson inte tror på det, så får man väl försöka ge sig in på en detaljerad bevisning och trötta kammaren därmed. Jag tycker inte det är rimligt att säga något sådant, när man egentligen inte har haft något verkligt tillfälle att tränga in i hur saken ligger till. Jag påstår alltså här, att herr Erikssons uttalande inte är riktigt.

Ett annat påstående här, som chockerade mig, var herr Anderssons i Bussjö uttalande, att hushållningssällskapen böra lämpligen lägga sig halvt i ide under kriget för att kunna leva upp efteråt. Det vore precis motsatsen till vad som är klokt, ty just nu är det en massa saker, som inte kunna läggas på längre sikt, utan som måste göras nu, så att snabba åtgärder vidtagas för att tillgodose dagens krav. Vem komme eljest att göra det här i landet? Jordbrukarna själva äro nog inställda på att göra sitt allra bästa, men en viss konservatism, som man kan kalla det, finnes ju hos alla människor och även hos jordbrukarna, och att dessa anpassningar i fråga om en hel del detaljer skola kunnat göras så snabbt, som vi önska, utan att man har någon, som leder den anpassningen, det tror jag inte, att man kan ha förhoppning om. Det är därför hushållningssällskapens verksamhet bör vara intensivare nu, än när man kan lägga den på längre sikt.

Jag tycker alltså, att herrarna ha fått alla de tre saker, som jag nu vidrört, alldeles om bakfoten.

Herr Andersson, Alfred: Herr talman! I anledning av herr Sköldéns yttrande skulle man kunna få den föreställningen, att om inte hushållningssällskapen finge detta högre anslag, som reservanternas begära, så skulle praktiskt taget all deras verksamhet läggas ned.

Herr Sköldén framhåller särskilt vikten för hushållningssällskapen av att få gengasaggregat. Jag skulle vilja giva det rådet: spar pengarna för gengasaggregaten och giv i stället ut ordentliga broschyrer för de pengarna, broschyrer, som kunna träffa varje lantbrukare, från den störste till den minste! Och tala om i dessa broschyrer vad som nu främst är nödvändigt att odla på de olika jordarna, och vilken odling, som kan passa för den ena eller andra jorden! Jag tror man skulle vinna mer på det sättet än genom att sätta ett aggregat på en bil och skicka ut den med ett par tre stycken konsulenter under några dagar till en eller annan socken. Jag vet, hur pass stort intresset är, när man kallar till sammanträden i sådana här saker. Det är en liten, liten grupp, som möter upp. Jag skulle tro det vore bättre, om man skickade ut till landsbygden lämpliga broschyrer, lättlästa och korrekta i alla stycken. Då, menar jag, kan man spara litet grand utan att därmed äventyra möjligheterna för hushållningssällskapen att verka och fullgöra den stora uppgift, som de otvivelaktigt ha. Jag vill ännu en gång poängtera, att för folkhushållets räkning skulle en sådan åtgärd spela väsentligt större roll än om man skickade ut, låt mig säga ett tiotal konsulenter här och där, som hölle några föredrag för ett tiotal personer på varje plats. Man träffar därigenom inte lika många som genom utsändande av lämpliga broschyrer, och hushållningssällskapens verksam-

Anslag till hushållningssällskapen. (Forts.)

het är inte kvävd i och med att de inte få det högre anslag, som reservanterna här begära.

Herr **Dahlström**: Herr talman! Jag måste säga, att debatten i denna fråga har kommit in på sådana områden, att jag för min del har den uppfattningen, att det är klokast att sluta att debattera frågan så fort som möjligt. Men det fälldes ett par yttranden här, som jag inte kan låta stå alldeles oemotsagda.

Herr Mannerskantz förklarade, att de av utskottets ledamöter, som inte hade undertecknat reservationen, knappast visste vad de talade om. Ja, det är möjligt. Jag vill inte bestrida, att herr Mannerskantz har en utomordentligt stor sakkunskap i hithörande frågor, men också jag för min del har försökt att, så gott jag kunnat, bilda mig ett objektivt omdöme härvidlag.

Herr Bror Nilsson uttalade sin stora glädje över att det från vårt partis sida äntligen har stått upp en man och deklarerat förståelse för hushållningssällskapens nytta. Ja, det är ju möjligt — jag känner inte till det — men det skulle förvåna mig, om det skulle vara den första gången. Det är i varje fall inte på det sättet ute i landet. Där uppskatta vi hushållningssällskapens arbete, respektera och stödja detsamma. Jag är tämligen övertygad om att herr Bror Nilsson inte behöver känna några farhågor, utan vi skola nog, i den mån det är möjligt, hjälpa honom på traven, när det behöves. Men jag tror för min del inte att det här tillfället är särskilt lämpligt valt för några partispekulationer. Det är alltför allvarliga saker vi röra oss med nu.

Jag har, herr talman, tagit till ordet därför, att jag inte vill sätta mig på de anklagades bänk, utan för min del förklara, att, så som jag har kunnat följa den här frågan, har för mig framstått nödvändigheten av att iakttaga all den besparing, som kan kan iakttagas. Jag uppskattar de värda herrar, som här talat för hushållningssällskapen. Om jag inte har tagit fel, så stå de flesta av herrarna i den ställningen, att ni knappast ha kunnat undgå att säga vad ni ha sagt. Ni äro så nära engagerade och så lierade med hushållningssällskapen, att det vore nästan brottsligt, om ni inte gjort er plikt på sätt ni ha gjort här i dag.

Jag litar på herrarnas auktoritet, men jag följer den inte, därför att jag känner mig övertygad om att jordbruksdepartementet i denna sak utgör en lika stor auktoritet som herrarna. Och därför kommer jag, herr talman, att rösta med utskottet.

I detta anförande instämde herr *Andersson, Anders*.

Herr **Bondeson**: Herr talman! Jag kan inte underlåta att, när två representanter för Malmöhus län här yttrat sig mot ett högre anslag till hushållningssällskapen, bemöta dem.

Den förste, herr Anderberg, skall jag bemöta mycket kort. Han talade endast om att det var av finansiella skäl, som dessa 100,000 kronor det här gäller, inte kunde beviljas. Herr Andersson i Bussjö däremot talade om vetenskap och praktik. Han ville inte alls giva vetenskapen något erkännande för att den skaffat fram — något som tidigare här i dag blivit nämnt — de många sorter av utsäde, som den faktiskt gjort, varigenom den skapat merinkomster för vårt land på hundratals miljoner kronor.

Att sedan konsulenterna i praktiken vilja omsätta dessa rön, något som herr Bror Nilsson talade om, borde vi tacka dem för, och jag undrar, om herr Andersson i Bussjö på hemmaplan skulle våga säga till våra konsulenter i länet: Ni ha ingenting gjort!

Jag vill också säga en annan sak beträffande dessa broschyrer, som han

Anslag till hushållningssällskapen. (Forts.)

rekommenderade. Nog veta vi, de flesta av oss, att en broschyr, som vi få här på bänken eller hemma, i regel hamnar i papperskorgen. I vårt län och i hela vårt land har genom livsmedelskommissionens försorg och under hushållningssällskapens medverkan hållits en lång serie av fördrag, där man behandlat odling, gödsling m. m. Tror herr Andersson i Bussjö, att detta har gått oss spårlöst förbi?

Han sade, att konsulenten inte kan komma och söka upp alla, men här har varit möjlighet för dem, som velat komma, att skaffa sig kunskap, vare sig vetenskaplig eller praktisk. Likaså ha dessa gengaskurser, som anordnats litet varstans, kanske inte direkt av hushållningssällskapen, men med sällskapens stöd och medverkan, också varit av den betydelse, att den, som velat gå och höra, kunnat höra och lära därav.

Herr Andersson, Alfred: Herr talman! Jag tyckte liksom att herr Bondeson slog in öppna dörrar genom sitt anförande. Jag har inte med ett ord påstått, att hushållningssällskapen icke skulle ha en uppgift att fylla. Än mindre har jag sagt, att de män, som stå i spetsen för dessa hushållningssällskap, inte skulle vara sin sak vuxna. Jag vet mycket väl, lika väl som herr Bondeson, vad de betyda för hela vårt jordbruk. Det kan herr Bondeson vara övertygad om. Och vad jag har sagt här till honom i dag är jag beredd att gå upp i vårt hushållningssällskap och säga, ty tidsläget är sådant, att man kan säga detta. Men herrarna, som representera hushållningssällskapens krav, vilja inte förstå läget i dag, utan vilja ha fria händer för att komma hem och säga till sina närmaste: »Det var enbart vi, som slogo vakt om vårt jordbruk i riksdagen. Det är vi, som skydda hushållningssällskapen.» Jag känner herr Bondeson alltför väl för att tro honom om en sådan manöver, men det är inte fint, herr Bondeson!

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Tjällgren* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 78, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning på det sätt att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser.

Anslag till hushållningssällskapen. (Forts.)

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 67;

Nej — 59.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Behandlingen av det föreliggande utlåtandet blev nu för en stund avbruten, för att begärt tillfälle skulle beredas herr statsrådet *Möller* att avlämna en kungl. proposition.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 165, angående anslag till lån för stödjande av bostadsproduktionen i vissa orter.

Fortsattes föredragningen av jordbruksutskottets utlåtande nr 1.

Punkterna 79—87.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 88.

*Anslag till
befordrande
av inhemska
linodling.*

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Befordrande av inhemska linodling för budgetåret 1941/42 anvisa ett anslag av 12,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 56 av herr *Mannerskantz* m. fl. samt II: 100 av herr *Larsson* i Karlstad m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Befordrande av inhemska linodling för budgetåret 1941/42 anvisa ett anslag av 22,000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning och med avslag å de likalydande motionerna I: 56 och II: 100, till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Befordrande av inhemska linodling för budgetåret 1941/42 anvisa ett anslag av 12,000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herr *Mannerskantz* — under åberopande av motiveringen till motionerna I: 56 och II: 100 — hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 56 och II: 100, till Befrämjande av fröodlingen m. m.: Befordrande av inhemska linodling för budgetåret 1941/42 anvisa ett anslag av 22,000 kronor.

Herr *Mannerskantz*: Herr talman! Det är med smärta jag tar till orda, men jag lovar, att det begravningsstal jag ämnar hålla skall bli mycket kort.

Det sker närmast för att klargöra, att det anslag till linodlingens befrämjande, som propositionen och utskottet föreslagit, inte är av samma karaktär som det, som har varit före tidigare. De 12,000, som det är fråga om här, äro avsedda för att anskaffa en tekniker, som skall se till, att linberedningen skötes riktigt och att själva beredningen av linet inom landet främjas. Det

Anslag till befordrande av inhemsk linodling. (Forts.)

anslag på 10,000 kronor, som funnits förut, har använts till propaganda för linodlingen och för att utdela billigt eller kostnadsfritt frö. Det anslaget är nu helt och hållet indraget. Jag anser, att det knappast är logiskt att giva anslag för att bereda linet, men inte ägna något intresse åt att få spånadslin odat, och med hänsyn till detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den av mig avgivna reservationen, som innebär, att anslaget skall höjas med de 10,000 kronor, som blivit indragna.

Herr Tjällgren: Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter jämlikt därunder förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 89—96.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 97—99.

Lades till handlingarna.

Punkterna 100—104.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 105.

Lades till handlingarna.

Punkten 106.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 107—109.

Lades till handlingarna.

Punkterna 110—113.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 114.

Lades till handlingarna.

Punkten 115.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till jordbrukarungdomens förbund för budgetåret 1941/42 anvisa ett anslag av 65,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 2 av herrar *Ohlin* och *Albertsson*, likalydande med II: 3 av herr *Barnekow* m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte med ändring av Kungl. Maj:ts förslag besluta ett anslag till jordbrukarungdomens förbund under budgetåret 1941/42 på 85,000 kronor;

2) I: 16 av herr *Carlström* m. fl., likalydande med II: 29 av herr *Nolin* m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte som bidrag för kalenderåret 1941

*Anslag till
jordbrukar-
ungdomens
förbund.*

Anslag till jordbrukarungdomens förbund. (Forts.)
till jordbrukarungdomens förbund för budgetåret 1941/42 anvisa ett anslag av 85,000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning och med avslag å motionerna I: 2 och II: 3, likalydande, samt I: 16 och II: 29, likalydande, till Bidrag till jordbrukarungdomens förbund för budgetåret 1941/42 anvisa ett anslag av 65,000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Gabrielsson, Mannerskantz, von Stockenström, Liedberg* och *Carlström*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, och avslutas med en hemställan, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 2 och II: 3 ävensom I: 16 och II: 29, till Bidrag till jordbrukarungdomens förbund för budgetåret 1941/42 anvisa ett anslag av 85,000 kronor.

Herr **Gabrielsson**: Herr talman! Landshövding Engberg höll nyss ett anförande, som jag skulle kunna inskränka mig till att helt och hållet instämma i. Om jag vore en så gudabenådad vältalare som han är, så skulle jag ha sagt detsamma när det gäller anslag till J. U. F., som han sade om anslag till hushållningssällskapen. Det är nämligen så, att för närvarande får man söka med ljus och lykta för att få fram livsmedel i största möjliga utsträckning. Och jag tror, att det för vår livsmedelsförsörjning är av största vikt att dessa ungdomar, barn till jordbrukare, få intresse för jordbrukets skötsel. Av de rapporter vi fått framgår, att jordbrukarungdomen har kunnat åstadkomma livsmedel för cirka 1 1/2 miljon kronor. Jag var i tillfälle att läsa och jag tror, att även kammarens ledamöter för övrigt läst rapporten från Finland om hur jordbrukarungdomens klubbverksamhet där, som man sätter ofantligt stort värde på, också har lyckats åstadkomma utomordentligt gott resultat. Och det är det vi sträva efter. Om vi nu skulle giva dessa jordbrukarungdomar ett från 65,000 kronor till 85,000 kronor förhöjt anslag, såsom också lantbruksstyrelsen förordat, så skulle det innebära en synnerligen liten uppoffring för att befärma deras verksamhet.

Man sade inom jordbruksutskottet från majoritetens sida, att om dessa ungdomar, som kanske uppgå till ett antal av 20,000, satsade 1 krona per medlem, så vore saken avklarad på det sättet, men jag vill betona, att dessa jordbrukarungdomar för det första äro mycket unga ungdomar, och för det andra äro de barn till föräldrar, vilkas inkomster i allmänhet inte äro stora. Det är inte med dem som andra ungdomar, som gå ut och tjäna pengar själva, utan de skola ha de där slantarna av sina föräldrar. Det är därför de ha svårigheter att själva prestera de där medlemsavgifterna som behövas för att kunna driva verksamheten. Jag måste därför säga, att jag tycker, att det skulle åtminstone i närvarande stund vara synnerligen behjärtansvärt att främja en sådan verksamhet.

I olikhet mot de andra ungdomsorganisationer, som vi ha både inom högern, folkpartiet, socialdemokraterna och bondeförbundet, vilka ju äro mera politiskt lagda organisationer, har jordbrukarungdomens förbund till egentlig uppgift att fostra de unga till att bli intresserade jordbrukare. Jag skulle önska, att herr statsrådet, som har varit med om att sätta ned det här anslaget, hade varit med på en resa, som vi gjorde med överdirektören i egnahemsstyrelsen Ekeröth. Det var för övrigt hans sista resa i Lappmarken. Vi besökte då ett kolonat å Simsjölandets kronopark i Åsele socken, där två ungdomar på kolonatet visade oss sina små odlingsförsök och med stor glädje visade vad de kunnat åstad-

Anslag till jordbrukarungdomens förbund. (Forts.)

komma. Och likadant är det särskilt inom Tornedalen, men även på andra håll inom Sverige, där man kunnat få ungdomarna att intressera sig för att framskapa livsmedel. Det är just det, som vi egentligen böra understödja, och det är det, som vi också här ha velat befrämja. Lantbruksstyrelsen, som ju har varit försiktig på alla områden, har dock inte velat pruta på detta anslag. J. U. F. hade begärt ett högre anslag men lantbruksstyrelsen har föreslagit, att förbundet skulle få detsamma som förut, nämligen 85,000 kronor, såsom föreslås i reservationen, till vilken jag, herr talman, nu ber att få yrka bifall.

Herr Tjällgren: Det förhåller sig med ifrågavarande anslag på det sättet, att för innevarande budgetår är till jordbrukarungdomens förbund uppfört ett anslag på 85,000 kronor. I den föreliggande statsverkspropositionen, som vi nu behandla, har begärts ett minskat anslag, d. v. s. anslaget har nedsatts till 65,000 kronor. Motionärerna hemställa om oförändrat anslag, alltså om ökning av det i propositionen föreslagna beloppet med 20,000 kronor till 85,000 kronor.

Jag vill säga här som en gång tidigare i fråga om ett annat anslag, att jag kan giva en försäkran på utskottets vägnar att utskottet behjärtat de synpunkter, som i motionen anförts på den verksamhet, som bedrivs av jordbrukarungdomens förbund, men av skäl, som ha upprepats här flera gånger i dag, nämligen de statsfinansiella, har utskottet ansett sig icke kunna gå längre än vad Kungl. Maj:t föreslagit och har alltså tillstyrkt ett anslag på 65,000 kronor.

Nu nämnde herr Gabrielsson, att de ungdomar, som det är fråga om, utgöras av så »unga ungdomar», att de måste, när de behöve en slant, be sina föräldrar om den. Ja, det är ju möjligt, att en del av medlemmarna i jordbrukarnas ungdomsförbund utgöras av sådana ungdomar, men jag tror nog det finnes en stor del i alla fall, som äro i tillfälle att tjäna en slant själva också.

Sedan nämnde herr Gabrielsson något om att till skillnad från andra ungdomssammanslutningar bedriver det här förbundet inte någon politisk verksamhet, och jag skall naturligtvis inte motsäga herr Gabrielsson i detta, men jag tror inte, att vi skola taga upp någon diskussion därom i dag.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olsson, Oscar: Herr talman! Detta anslag bör naturligtvis först och främst ses från jordbrukarsynpunkt. Det kan jag gå med på. Men det bör också ses från allmän folkbildningssynpunkt. Det väckte ganska stor uppmärksamhet för att inte säga indignation inom den allmänna folkbildningsrörelsen här i landet, då det ett föregående år ansågs nödvändigt att kapa bort en del av anslagen till de samverkande bildningsförbunden. Och man blev också åtskilligt betänksam, när det befanns, att den kulturella folkberedskapen kunde få rätt rikliga anslag. Det var inte så underligt att man i det allmänna folkbildningsarbetet tyckte, att de organisationer, som utförde det direkta materiella arbetet i folkberedskapens tjänst, skulle beskäras på de anslag de hade, för att en organisationsapparat, visserligen med det bästa syfte, skulle kunna erhålla tillräckliga anslag för sitt effektiva arbete. Jag har inte det ringaste emot denna kulturella folkberedskap. Tvärtom har jag vid varje tillfälle understött dess anspråk på att få tillräckligt med medel för att kunna samorganisera och samordna och giva impulser. Men jag tror ändå, att de gamla organisationer, som under årtionden ha stått till tjänst för denna kulturella beredskap — ty den finnes ju även, när det inte är krigstid — jag tror, säger jag, att de organisationerna inte äro glada åt beskärningarna, vilken av organisationerna dessa än komma att gå ut över. Det kan ju visserligen sägas, att J. U. F.

Anslag till jordbrukarungdomens förbund. (Forts.)

är en av de organisationer, som ha blivit kanske frikostigast tillgodosedda med statsmedel. Men det hindrar inte, att jag som deltagare i andra av dessa organisationer, låt vara inte direkt näringsintresserade, måste gå upp till försvar för J. U. F. i detta fall, och det absolut lika kraftigt, som om det gällt någon annan av de samverkande bildningsförbundens organisationer. Ty J. U. F. är också med i de samverkande bildningsförbunden.

Med hänsyn till jordbrukarungdomens intensiva insatser, framför allt i fråga om bondeungdomens praktiska uppfostran, kan jag liksom den förste talaren i denna fråga inte förstå annat än att det är galet att under en tid som denna nedskära detta anslag. Talaren nr 2 var liksom betänksam över att den förste talaren i debatten framhåvt J. U. F. som en neutral organisation gentemot de politiskt betonade ungdomsorganisationerna. Jag förstår inte, att det ligger något berättigande i den anmärkning, som där gjordes — visserligen med en ursäktande gest på slutet om att det var ingenting att taga upp till debatt just nu. Nej, det är det inte, och jag skulle vilja säga, att även om J. U. F. hade varit en folkberedskapsinstitution, sammanknuten med ett politiskt parti på något sätt, så hade det inte hindrat mig det ringaste från att intaga samma ståndpunkt som jag nu har.

Jag vill fästa den ärade talarens uppmärksamhet på, att svenska landsbygdens ungdomsförbund den tid det inte hade direkt statsanslag fick statsanslag ändå för sin studieverksamhet genom att få liksom en fostermor i Godtemplarorden, till vilken ungdomsföreningarna anslutit sig, till vilken de rapporterade och genom vilken de fingo statsanslag för sin studiecirkelverksamhet, innan de blevo tillräckligt starka för att begära det direkt av riksdagen. Men i och med att de blevo tillräckligt starka för att få det av riksdagen, så hade det inte generat mig det ringaste, om de hade bibehållit sin gamla beteckning i stället för att, som det heter, bilda ett särskilt bildningsförbund. Jag hade lika krytt röstat för statsanslag då till en verksamhet, som var alldeles samma slag som de andra organisationernas, arbetarnas och nykteristernas bildningsverksamhet. Den saken spelar för mig ingen roll, även om jag förstår, att det för herr Gabrielsson och för reservanterna spelar en viss roll. Huvudsaken för mig är att den av staten bedrivna uppfostrings- och bildningsverksamheten, lagd i ungdomens egna händer, utföres på ett icke partipolitiskt sätt, även om den skulle vara ansluten till partipolitiska organisationer. Och den ståndpunkten har ju riksdagen stått på i många årtionden, åtminstone sedan 1912—13, när nykteristerna började få sina anslag.

Jag kan således i denna fråga inte komma till något annat resultat än att just nu, i en tid sådan som denna, då den kulturella beredskap, till vilken J. U. F:s verksamhet också hör, är viktigare än någonsin, då staten lämnar speciella anslag till en ren samorganisation för den kulturella beredskapen, skall man inte beskära anslagen till de organisationer, som göra det direkta materiella arbetet i den beredskapen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservanternas hemställan.

Herr Carlström: Herr talman! Jag skulle kanske inte behöva yttra mig i denna fråga efter vad som blivit sagt av reservanten och sist av herr Olsson, men jag kan i alla fall som motionär inte underlåta att säga några ord.

Det måste väl ändå anses ganska betydelsefullt, att ett så pass stort antal ungdomar i åldern 12—15 år som 15,000 stycken få en ordnad undervisning på jordbrukets område, som exempelvis fallet var under senaste året, alltså 1940, då antalet medlemmar i klubbarbetet uppgick till nämnda tal. Nu åberopas i detta fall liksom beträffande andra frågor det statsfinansiella läget. Man säger, att Sverige inte har råd att bekosta en sådan undervisning. Låt oss

Anslag till jordbrukarungdomens förbund. (Forts.)

göra en jämförelse med motsvarande förhållanden i vårt grannland Finland! Det är väl ingen, som vill påstå, att Finlands finansiella läge är bättre än vårt. Men om man ser på vad det finska folket har gjort på detta område, finner man, att dess arbete är mångdubbelt större. År 1939 — det är kanske lämpligast att vid en jämförelse utgå ifrån förhållandena före kriget — var antalet klubbmedlemmar i motsvarande verksamhet i Finland i runt tal 50,000, och det statsbidrag, som utgick för ändamålet, belöpte sig till 3,700,000 finska mark eller, omräknat till svenskt mynt efter en kurs på 8,60, som var den rådande, till 318,000 kronor. År 1940, alltså efter kriget, växte klubbverksamheten i Finland till det dubbla. Då funnos omkring 100,000 klubbmedlemmar i denna verksamhet. Denna ökning har givetvis delvis sin förklaring i det stora tillskott, som kom från det evakuerade området i Karelen. Det var naturligtvis nödvändigt att bereda sysselsättning åt bl. a. de barn, som kommo från det området, för att så fort som möjligt föra in dem i nya verksamhetsgrenar. Men bortsett från dessa särskilda omständigheter ha vi all anledning att begrunda det finska exemplet. Att ständigt och jämt, då det gäller en viktig sak, komma med det argumentet, att vi inte ha råd, kan icke vara riktigt.

Det ligger för övrigt också nära till hands — tyvärr måste jag säga det — att förmoda, att ifrågavarande rörelse, jordbrukarungdomens förbund, inte åtnjuter den uppskattning av den, vilken nu har högsta ledningen av jordbrukspolitiken här i landet, som rörelsen i själva verket har gjort sig förtjänt av. Jag har inte gärna velat säga detta. Det kommer kanske att skada saken ännu mera. Nästa år kommer måhända anslaget att minskas i ännu högre grad än som nu föreslagits. Men det är, jag måste säga det, hårt, att ifrågavarande anslag på två korta år prutas ned från 90,000 kronor till 65,000, alltså med 25,000 kronor. Det leder ovillkorligen till att verksamheten måste inskränkas. Verksamheten är ju helt och hållet beroende av den ledning, de lärare ungdomarna kunna få, och dessa lärare eller ledare — ungdomskonsulenter och lokalledare — måste ha sin avlöning; särskilt känsligt är det för ungdomskonsulenter, som ju helt äro upptagna med detta arbete. En sänkning av anslaget måste ha till följd en indragning av ungdomskonsulentbefattningar och en minskning av antalet lokalledare. De senare komma att drabbas så mycket mera som även ett litet anslag på 1,750 kronor, som skulle ha använts just för utbildning av lokalledare, inte blivit upptaget i budgeten.

På detta sätt ämnar man undergräva denna rörelse. Man vill beröva den dess möjligheter till ledning, och följden blir naturligtvis, att verksamheten måste vittra sönder just i brist på skickliga ledare. Jag beklagar detta förhållande.

Jag ber med dessa ord få ansluta mig till det yrkande, som framställts om bifall till reservationen.

Herr statsrådet **Pehrsson-Bramstorp**: Herr talman! Det är ju på det sättet, när det gäller sparsamhet, även i riksdagen, att alla tala om sparsamhet, men var och en har sin lilla hobby, som han vill försvara.

Jag såg i en tidning i morse, att den föreslagna nedprutningen till 65,000 kronor av anslaget till jordbrukarungdomens förbund skulle vara föranledd av att jag hade mindre intresse för denna verksamhet. Jag bryr mig inte så mycket om vad som står i en tidning, men när jag nu hörde, att den siste ärade talaren antydde detsamma, vill jag säga, att kanske inte många ha visat större intresse för ungdomsverksamheten och för undervisningen, när det gäller den svenska landsbygden, än jag har gjort. Har det någonsin tidigare gjorts så mycket som under de senaste åren, då det gällt att möjliggöra

Anslag till jordbrukarungdomens förbund. (Forts.)

en mera fyllig och mera tillfredsställande undervisning för den svenska landsbygdsungdomen?

Herr Carlström och även herr Gabrielsson nämnde, att det kunde ha varit intressant för mig att titta litet närmare på den verksamhet, som ifrågavarande förbund bedriver. Jag kan då tala om för herrarna, att mina två yngsta barn ha deltagit i verksamheten, och jag har därför kunnat studera den på mycket nära håll. Men jag vill inte i kammaren tala om vad jag fann vid det studiet. I vilket fall som helst var den föreställning mina barn fingo om värdet av deras arbetsresultat så härresande, att jag var tvungen att låta någon människa, som förstod saken litet bättre, tala om för dem, att de inte skulle tro, att de förtjänat så mycket pengar på vad de odlat. Denna kvantitet var inte värd så mycket, där den odlades. Jag har resonerat med förbundets ledning om detta, enär det har framgått av årsredogörelserna, att värdet av frambringade alster inte stått i proportion till verkligheten. Detta hör till de saker, som böra rättas till, och kanske redan så har skett.

Vad sedan anslagsbeloppets storlek beträffar, äro vi nu nere i en summa av 65,000 kronor. När jag föreslagit denna sänkning, har jag inte haft något annat skäl därtill än att jag måste pruta litet här och litet där. Herr Carlström anförde, att motsvarande rörelse i Finland hade 50,000 medlemmar och uppbar ett anslag motsvarande 318,000 kronor. Enligt uppgifter i tidningarna i dag har jordbrukarungdomens förbund 15,000 medlemmar, och här föreslås ett anslag på 65,000 kronor. Det är vad staten betalar. Men, mina herrar, även hushållningssällskapen betala mycket pengar till denna rörelse. Det belopp, som i verkligheten står till förbundets förfogande, stannar inte vid 65,000 kronor, utan med hushållningssällskapens bidrag inräknade går det kanske upp till det dubbla. Det är ju en relativt stor summa för denna verksamhet.

Nu har detta problem även tagits upp av hushållningssälls kapsutredningen, i vilken även en av dessa ungdomskonsulenter, Adelberth, som driver denna verksamhet på ett nitiskt och intresserat sätt, är med. Jag hoppas, att utredningen skall komma fram till en lämplig avvägning av det bidrag, som även jag anser bör utgå till förbundets verksamhet, samt till en lämpligare form som anknyter till den lägre lantbruksundervisningen. Med hänsyn till de bidrag, som också lämnas från hushållningssällskap m. fl., kan jag inte finna, att verksamheten behöver upphöra, därför att statsbidraget för det kommande året nedprutats, även om minskningen är relativt stor. Jag erkänner villigt, att den är ganska stor, men det gäller ju att spara in en viss summa, och då måste man göra en fördelning efter bästa förstånd av de medel, som stå till förfogande. Kostnaden för den lägre lantbruksundervisningen har ökats. Det gäller att på andra håll spara in vad den beslutade reformen på det området kostar. Det är självfallet, att man får försöka avväga anslagen till de olika ändamålen.

Herr Tjällgren: Jag finner mig föranlåten att begära ordet efter vad herr Oscar Olsson yttrade. Han försökte i min mun lägga ord, som jag inte sagt. När herr Gabrielsson i sitt anförande nämnde, att detta förbund till skillnad från andra ungdomsförbund var opolitiskt, förklarade jag, att jag inte alls ville motsäga herr Gabrielsson. Men nu påstod herr Oscar Olsson, att jag skulle ha ställt mig något tveksam i det avseendet. Det är olika innebörd i dessa tvenne yttranden.

Sedan vill jag också säga, att jag för min personliga del inte är på något sätt avogt stämd mot detta ungdomsförbund. Tvärtom. Jag tror, att dess verksamhet är till nytta. Men det är ju, såsom redan tidigare påpekats, på

Anslag till jordbrukarungdomens förbund. (Forts.)

det sättet, att vi i år måst försöka spara på en hel del punkter, och då har man ansett, att en besparing skulle kunna göras även här. Jag hoppas emellertid för min egen del, att riksdagen, så snart förhållandena blivit normala, åter skall bevilja det högre belopp, som herr Oscar Olsson och andra ha förordat.

Herr Olsson, Oscar: Jag är mycket glad över att jag missförstått herr Tjällgrens yttrande. Det var just herr Tjällgrens uttalande, att man inte skulle diskutera saken, som gjorde, att jag missuppfattade honom. Det var inte alls någon elak mening i denna missuppfattning.

Vad jordbruksministerns anförande beträffar, vill jag säga, att jag inte alls har någonting emot, att det företas en grundlig utredning rörande den bästa möjliga användningen av de pengar, som gå till detta ändamål. Jag tycker, att var och en av riksdagens ledamöter bör hälsa med tillfredsställelse, att en sådan utredning kommer till stånd. Men jag vill ändå säga, att jag tycker det är en galen väg att beskära anslaget, innan utredningen är klar. Det är det, som gör, att jag fortfarande nödgas vidhålla min ståndpunkt i denna fråga. När lantbruksstyrelsen — sakkunskapen — intar den ståndpunkten, att det högre anslagsbeloppet väl behöves, är det enligt min mening inte precis utan sina vådor, att riksdagen endast på grund av en naken, omotiverad hemställan från Kungl. Maj:t med hänsyn till det statsfinansiella läget går med på en sänkning av anslaget till en så viktig verksamhet som den ifrågavarande.

Jag vidhåller därför, herr talman, mitt yrkande.

Herr Gabrielsson: Herr talman! Jag ber att få taga fasta på vad jordbruksutskottets ordförande sade, nämligen att han hoppades, att om förhållandena ett annat år medgäve det, skulle statsbidrag utgå i samma utsträckning som tidigare år utgått. Det skall jag påminna om, när den tiden är inne, och jag hoppas, att herr Tjällgren då ställer sig välvillig till en sådan framställning.

Vad sedan herr statsrådet nämnde om — jag vet inte riktigt vad det var för avskräckande exempel — att förbundets ungdom hade uppskattat de produkter, som man åstadkommit, till alldeles för höga priser, tycker jag för min del inte, att det ligger något avskräckande däri, ty även om dessa produkter skulle bli något dyrare, då dessa ungdomar sköta om odlingen, ha de likväl frambringat livsmedel, som vi inte hade fått, om de suttit inne och läst dåliga böcker eller annan förströelse i stället för att vara ute och arbeta med att skaffa fram livsmedel. Det är därför jag anser, att verksamheten är utomordentligt betydelsefull och att vi böra understödja densamma.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, enligt föreliggande yrkandens propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Gabrielsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 115, röstar

Ja;

Anslag till jordbrukarungdomens förbund. (Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser.

Då herr förste vice talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 52;

Nej — 43.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 116 och 117.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 118.

Lades till handlingarna.

Punkterna 119—135.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 136.

*Ang. statens
avdiknings-
anslag.*

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels medgiva, att under budgetåret 1941/42 finge beviljas statsbidrag från statens avdikningsanslag å tillhopp högst 1,800,000 kronor, dels ock till Grundförbättringar: Statens avdikningsanslag för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 2,000,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft en inom första kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 47, av herr *Mannerskantz*, vari hemställt, att riksdagen måtte uttala, att vid utlämnande av bidrag och lån till torrlägningsföretag borde oavsett den ordning, i vilken ansökning inkommit, företräde givas åt sådana företag, a) som snabbt kunde resultera i ökade skördar, b) där huvudsyftet vore att erhålla tillskottsåker till ofullständiga jordbruk och där den avdikade marken snabbt kunde odlas, samt c) där räntabilitetskalkylen vore mycket god.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten yttrat:

»Utskottet finner icke anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts anslags-
äskande.

Vad angår motionärens yrkande, avseende ändrad ordning vid prövningen av förekommande ansökningar om statsbidrag i syfte att bereda företräde åt snabbt produktionsfrämjande torrlägningsföretag, synes en dylik åtgärd ändamålsenlig under nuvarande förhållanden, varför yrkandet i huvudsak biträdades av utskottet. Emellertid anser utskottet, att det bör få ankomma på Kungl. Maj:t att närmare överväga och vidtaga de mått och steg, som i överensstämmelse med sagda ståndpunktstagande kunna befinnas nödiga i förevarande bidragsverksamhet.

Ang. statens avdikningsanslag. (Forts.)

Under återopande härav hemställer utskottet,

A. att riksdagen må

1) medgiva, att under budgetåret 1941/42 må beviljas statsbidrag från statens avdikningsanslag å tillhopa högst 1,800,000 kronor;

2) till Grundförbättringar: Statens avdikningsanslag för budgetåret 1941/42 anvisa ett förslagsanslag av 2,000,000 kronor;

B. att motionen I: 47 må anses besvarad med vad utskottet ovan anfört.»

Reservation hade avgivits av herrar *Mannerskantz* och *Janson* i Frändesta, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

»Kungl. Maj:ts framställning under förevarande punkt finner utskottet i och för sig välmotiverad. Utskottet vill dock påpeka, att å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 Kungl. Maj:t under punkt 7 hemställt, att ytterligare 3,000,000 kronor skulle ställas till förfogande för nu ifrågasvarande ändamål. Utskottet delar departementschefens uppfattning, att den förefintliga stora balansen i antalet oavgjorda ansökningar om bidrag från avdikningsanslaget så snart ske kan bör nedbringas. Inom nionde huvudtiteln finnas emellertid under flera andra punkter anslag, vilka utskottet anser böra höjas utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit. För att i nuvarande statsfinansiella situation kunna möjliggöra berörda anslagshöjningar utan att behöva överskrida den av departementschefen framräknade slutsumman på huvudtiteln, vill utskottet föreslå riksdagen att under nu ifrågasvarande punkt företaga nedsättning av äskade medel med 175,000 kronor. Motsvarande belopp torde — då i nuvarande krisläge åtgärder med snabb verkan ur folkförsörjningssynpunkt böra i första hand understödjas — överföras och anvisas för andra ändamål såsom nyss antytts.

Vad angår motionärens — — — (lika med utskottet) — — — i förevarande bidragsverksamhet.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

A. att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning,

1) medgiva, att under budgetåret 1941/42 må beviljas statsbidrag från statens avdikningsanslag å tillhopa högst 1,625,000 kronor;

2) till Grundförbättringar: Statens avdikningsanslag för budgetåret 1941/42 anvisa ett förslagsanslag av 1,825,000 kronor;

B. att motionen I: 47 må anses besvarad med vad utskottet ovan anfört.»

Herr Mannerskantz: Herr talman! Under hänvisning till vad jag framhöll redan i mitt första anförande här i dag vid behandlingen av anslagen under nionde huvudtiteln, ber jag att få hemställa om bifall till den av mig och herr *Janson* i Frändesta avgivna reservationen, vilket innebär en sänkning av ifrågasvarande anslag med 175,000 kronor.

Här finns ett utmärkt tillfälle att utveckla den sparsamhet, som det talats så mycket om i dag.

Herr Tjällgren: Jag måste säga, att jag finner det nu liksom i utskottet litet egendomligt, att det finns företrädare för jordbruket, som yrka på minskning av anslag, som äro avsedda för denna näring. Jag har därför inte kunnat följa herr *Mannerskantz* i detta fall.

Medan jag har ordet, vill jag endast erinra om att i den motion av herr *Mannerskantz*, som behandlats under denna punkt, har motionären föreslagit, »att riksdagen måtte uttala att vid utlämnande av bidrag och lån till torrlägningsföretag bör oavsett den ordning i vilken ansökning inkommit företräde givas åt sådana företag, a) som snabbt kunna resultera i ökade skördar, b) där huvudsyftet är att erhålla tillskottsåker till ofullständiga jordbruk

Ang. statens avdikningsanslag. (Forts.)

och där den avdikade marken snabbt kan odlas, samt c) där räntabilitetskalkylen är mycket god». Jag vill endast påpeka, att utskottet har funnit det riktigt, som herr Mannerskantz i detta avseende har påyrkat i sin motion, och utskottet har uttalat sig i samma riktning.

Vad beträffar anslaget storlek, har jag ingen anledning att frånga utskottets hemställan, vilken innebär bifall till den kungl. propositionen.

Jag yrkar sålunda, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr Mannerskantz: Jag uppfattade inte riktigt allt vad utskottets ordförande sade, men jag hörde så mycket, att han tyckte det var förvånansvärt, att en jordbrukare kunde yrka på nedsättning av ett anslag under nionde huvudtiteln. Herr Tjällgren behöver väl inte finna det så förvånansvärt, eftersom han själv har deltagit i just en sådan åtgärd för ett ögonblick sedan.

Nu är det så, att under denna punkt behandlas en motion, som jag väckt — det är för övrigt den enda, som blivit hedrad med bifall av dem, som behandlats av jordbruksutskottets första avdelning — och som går ut på att man skall ge företräde åt sådana avdikningsföretag, som dels kunna väntas ge mycket snabba resultat och alltså kunna bidra till en ökad livsmedelsproduktion under den nuvarande krisen, och dels äro avsedda att skaffa tillskottsjord till ofullständiga jordbruk. Jag menar, att dessa krav kunna bli tillgodosedda även efter den av mig föreslagna minskningen av anslaget.

Om det sedan skulle bli så, att något eller några avdikningsföretag inte skulle kunna komma till stånd — det kan ju inte gälla så värst många, med den relativt måttliga beskäring, som här föreslagits, även om man tager ungefär lika mycket på kapitalbudgeten — så är inte någon större olycka skedd, ty för det första lära inte resultaten av företagen föreligga förrän, såsom fallet var under förra kriget, långt efteråt och kanske just vid en tidpunkt, då överskottet på livsmedel ånyo blivit det största bekymret. Och för det andra räddar man kanske därigenom en och annan alltför optimistisk avdikningsförening från att sätta i gång ett företag, som skulle stöta medlemmarna i ekonomiskt elände, varpå vi ju ha ofantligt många exempel. Varje år får jordbruksutskottet behandla ärenden rörande hjälp till avdikningsföretag, som gått med förlust, antingen därför att beräkningarna inte ha hållit streck eller därför att andra omständigheter ha inträffat, som gjort, att företaget utfallit dåligt. De mest problematiska fallen bland avdikningsföretagen borde man egentligen inte sätta i gång i sådana tider som de nuvarande, och det kan ifrågasättas, om man bör göra det ens under normala tider. Man skall lära någonting av erfarenheterna! Under förra kriget begick man ett mycket stort fel, när man för livsmedelsproduktionens skull beslöt genomföra ett stort antal avdikningsföretag, som allt under det att omkostnaderna fördyrades, blevo ekonomiskt ohållbara. Och knappast några av dem blevo färdiga under den tidrymd, då man verkligen behövde livsmedlen. Det är därför jag anser, att skall man taga hänsyn till dagens livsmedelsbekymmer, som väl äro den dominerande frågan just nu, är detta det område, där man med minsta skada, kanske till och med med fördel, kan göra besparingar av en icke oväsentlig storleksordning.

Jag hade inte tänkt taga upp någon egentlig debatt om denna fråga. Om utskottets ordförande hade inskränkt sig till att endast yrka bifall till utskottets hemställan, skulle jag inte ha sagt något ytterligare. Men då han gav sig in på en diskussion, ansåg jag det vara nödvändigt att något utförligare utveckla de synpunkter jag har på frågan. Det skall väl inte kunna påstås, att man, därför att man är jordbrukare, icke skulle behöva ha känsla

Ang. statens avdikningsanslag. (Forts.)

för vad som är ekonomiskt klokt och till det helas väl, även om en inskränkning råkar drabba ett jordbruksanslag.

Jag vill till herr Tjällgren säga det, att om man någon gång haft modet att hålla igen på sin egen huvudtitel, desto större pretentioner kunde man ha på besparingar på andra huvudtitlar. Det är också en synpunkt, som jag ber, att utskottets ärade ordförande tar en smula under övervägande.

Herr statsrådet Pehrsson-Bramstorp: Det förefaller mig, som om det skulle vara riktigt att inte pruta på ifrågavarande anslag. Det belopp, som herr Mannerskantz vill minska anslaget med, är visserligen inte stort. Men inte kan det vara riktigt att i dessa tider inte bevilja anslag till sådana avdikningsföretag, som redan ligga utredda. Naturligtvis böra de, som kunna fortast iordningställas och som medföra den största omedelbara effekten, få utföras först.

Det är i produktionens intresse att åstadkomma avdikningar, och det gör man väl bättre, om man har även de 175,000 kronorna till sitt förfogande. Vi ha hela dagen talat om produktionsbefrämjande åtgärder. Här gäller det att öka produktionen på sådana områden, som äro vattendränkta.

Herr Tjällgren: Jag är mycket ledsen över att jag måste taga till orda med anledning av vad min gode vän Mannerskantz nyss yttrade. Jag nämnde mycket riktigt, att jag ansåg det litet egendomligt, att just en representant för jordbruket står upp och yrkar på nedsättning av ett anslag, som Kungl. Maj:t begärt till ändamål, som gäller jordbruket. Då säger herr Mannerskantz, att jag själv har varit med därom i dag. Jag frågar herr Mannerskantz, på vilken punkt av den föreliggande huvudtiteln jag har varit med om att hemställa om sänkning av ett anslag, som Kungl. Maj:t begärt.

Sedan vill jag tillägga beträffande själva saken, att man kan se detta anslag även ur en annan synpunkt. Genom att sätta i gång avdikningsföretag skapar man ju arbetstillfällen, som kanske komma att behövas, om arbetslösheten i landet ökas. Det är också ett skäl, anser jag, till att man inte bör pruta på ifrågavarande anslag.

Jag vidhåller min hemställan om bifall till utskottets förslag.

Herr Mannerskantz: Herr talman! Jag bestrider, att det är riktigt, som herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet nu sade, att detta skulle vara en produktionsbefrämjande åtgärd, som berör denna kris, om man nämligen därmed menar sådana åtgärder, som kunna leda till ökad livsmedelsproduktion innan importhindren avlägsnas. Jag är av den uppfattningen med ledning av vad jag funnit, då jag försökt tränga in i denna fråga, att kostnaderna för de avdikningsföretag, som kunna leda till ett så snabbt resultat, att detta med någon grad av sannolikhet blir aktuellt under nu pågående stormaktskrig, mycket väl kunna täckas med de 4,825,000 kronor, som även enligt mitt förslag i alla fall finnas till förfogande. Det är alltså icke riktigt, vad departementschefen säger, utan det blir sannolikt så, att dessa avdikningsföretag bli färdiga och kunna avkasta resultat först vid en tidpunkt, då man kanske helst ser, att produktionen är liten, så att man slipper ha bekymmer med överskott, som vi tidigare i många år dragits med.

Sedan skulle jag vilja säga, att på punkt 115 har utskottets ordförande varit med och yrkat nedsättning av ett förut utgående anslag. Jag sade, att det var på anslag, som förut stått på nionde huvudtiteln.

Slutligen anser jag, att man inte behöver lägga arbetslöshetssynpunkter på denna fråga, eftersom det för närvarande snarare är brist på just sådana arbe-

Ang. statens avdikningsanslag. (Forts.)

tare, som lämpa sig för dessa arbeten. Arbetslöshet kan ju möjligen uppstå senare inom denna bransch, men först då bör man lägga arbetslöshetssynpunkter på detta anslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Anslag till
förstärkning
av ofullständiga jordbruk.

Punkten 137.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att

1) medgiva, att Kungl. Maj:t finge för år 1942 bevilja statsanslag intill 2,500,000 kronor för utlämnande av statsbidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m.;

2) till Grundförbättringar: Bidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m. för budgetåret 1941/42 anvisa ett förslagsanslag av 1,600,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 45 av herr *Andersson, Alfred*, m. fl., likalydande med II: 52 av herr *Svensson* i Ljungskile m. fl., vari hemstälts, att riksdagen måtte medgiva Kungl. Maj:t rätt att för år 1942 bevilja statsanslag intill 4,500,000 kronor för utlämnande av statsbidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m. samt att riksdagen måtte medgiva Kungl. Maj:t rätt att till Grundförbättringar: Bidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m. för budgetåret 1941/42 anvisa ett förslagsanslag av 3,600,000 kronor;

2) I: 112 av herr *Gränebo* m. fl., likalydande med II: 161 av herr *Andersson* i Södergård m. fl., vari hemstälts, bland annat, att riksdagen måtte besluta, att till bidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m. för budgetåret 1941/42 skulle anvisas ett förslagsanslag av 2,600,000 kronor, samt att bidrag för förstärkning av ofullständiga jordbruk under budgetåret 1941/42 måtte beviljas i däremot svarande vidgad omfattning;

3) II: 61 av herr *Sandberg*, vari hemstälts, att riksdagen måtte besluta medgiva, att Kungl. Maj:t finge för år 1942 bevilja statsanslag intill 3,500,000 kronor för utlämnande av statsbidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m., och att till Grundförbättringar: Bidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m. för budgetåret 1941/42 måtte anvisas ett förslagsanslag av 2,900,000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning och med avslag å motionerna I: 45 och II: 52, I: 112 och II: 161, sistnämnda båda motioner i förevarande del, samt II: 61,

1) medgiva, att Kungl. Maj:t finge för år 1942 bevilja statsanslag intill 2,500,000 kronor för utlämnande av statsbidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m.;

2) till Grundförbättringar: Bidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m. för budgetåret 1941/42 anvisa ett förslagsanslag av 1,600,000 kronor.

Reservationer hade anmälts

1:o) av herrar *Tjällgren, Gustafson* i Vimmerby och *Ericsson* i Sörsjön, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt

Anslag till förstärkning av ofullständiga jordbruk. (Forts.)

att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt motionerna I:45 och II:52, I:112 och II:161 — sistnämnda båda motioner såvitt desamma behandlats under förevarande punkt — ävensom II:61,

1) medgiva, att Kungl. Maj:t finge för år 1942 bevilja statsanslag intill 3,000,000 kronor för utlämnande av statsbidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m.;

2) till Grundförbättringar: Bidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m. för budgetåret 1941/42 anvisa ett förslagsanslag av 2,000,000 kronor;

2:o) av herr *Alfred Andersson*, vilken ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I:45 och II:52.

Herr *Andersson, Alfred*: Herr talman! Det anslag, som upptages under denna punkt, är utan tvivel ett av de mest eftersökta av alla dem, som vi hittills behandlat här i dag. Detta återspeglas ju ganska klart i den tabell, som återfinnes i utskottets utlåtande. Det har nämligen inkommit ansökningar om bidrag av detta anslag till dubbelt så stort belopp, som det finns möjligheter att få. Utan tvivel kan jag också säga, att detta är ett av de anslag, som givit den bästa effekten. Det är av den anledningen, som jag och mina medmotionärer väckt en motion om ökning av anslaget med ytterligare 2 miljoner kronor. Detta är i och för sig ett ganska stort belopp, men vi ha hävdadt den uppfattningen, att ett bifall till vår motion icke absolut behöver medföra en ökning i budgeten. För att närmare förklara detta ber jag, herr talman, att med några ord få beröra en annan motion, som visserligen inte skall behandlas i dag, men som enligt min mening dock har ett visst samband med detta ärende.

Vi ha nämligen i denna andra motion yrkat avslag på ett anslag av 2 miljoner kronor, således ett lika stort belopp, som vi här önskat få tillskjutet. Det gäller anslaget till grästorkar. För att närmare belysa, hur det ligger till härvidlag — jag skall fatta mig så kort som möjligt — vill jag lämna den upplysningen, att det för anskaffning av grästorkar finns så gott som orört ett anslag på 2 miljoner kronor med undantag av 34,000 kronor, som hittills använts av detta anslag. Dessutom har Kungl. Maj:t på kapitalbudgeten för detta ändamål begärt ett anslag av ytterligare 2 miljoner kronor. Det förefaller oss motionärer, som om man från Kungl. Maj:ts sida i stället borde ha ökat anslaget till förstärkning av ofullständiga jordbruk, ty här rör det sig ju om en ganska stor skara småbrukare, som kämpa en mycket hård kamp för sin tillvaro. De ha i detta anslag funnit en möjlighet att förbättra sina små hemman. Detta framgår klart och tydligt av de siffror, som stå angivna i utlåtandet.

Vi motionärer hade trott, och jag vill också säga hyste den förhoppningen, att om riksdagen nu skulle vilja vara med om ett bifall till vår motion och senare eventuellt också gå med på motionen om avslag på anslaget till grästorkare, skulle detta icke behöva betyda en ökning i budgeten. Vi hade nämligen den uppfattningen, att det skulle ligga i Kungl. Maj:ts hand att kunna förfoga över ett sålunda lösgjort anslag på annat håll och använda pengarna för ett ändamål, som Kungl. Maj:t kunde finna mera behjärtansvärt, och då ha vi just pekat på förstärkning av de ofullständiga jordbruken.

Nu lär det emellertid inte ligga så till, att man kan blanda ihop dessa två saker, och då tjänar det väl inte mycket till att just nu alltför mycket fördjupa sig i detta spörsmål. Jag har emellertid en mycket livlig känsla av att det är en mycket behjärtansvärd ökning av anslaget, som här föreslagits och som jag förmodar, att riksdagen skulle vara angelägen att gå med på så långt som

Anslag till förstärkning av ofullständiga jordbruk. (Forts.)

möjligt, när det nu enligt min mening finns möjligheter att spara in ett lika stort belopp på annat håll.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka återremiss av denna punkt till utskottet för att utskottet därigenom skall få tillfälle att behandla denna fråga ännu en gång i samband med frågan om anslaget till grästorkare.

Herr Tjällgren: Herr talman! Då jag står antecknad som reservant på denna punkt, skall jag be att få säga några ord.

Det har här i dag talats så mycket om produktionsfrämjande åtgärder, och det vore naturligtvis frestande att även i samband med detta ärende ingå något på denna sida av saken. Jag skall emellertid följa det råd, som gavs mig nyss ifrån Kalmarlänsbänken, och skall därför inskränka mig till att endast yrka bifall till min reservation. Jag måste dock säga, att jag tror, att de åtgärder, som man kan vidtaga i syfte att göra de många ofullständiga jordbruken i landet så bärkraftiga som möjligt, är något av det värdefullaste, man kan göra i produktionsfrämjande syfte. Jag skall emellertid, som sagt, inte längre uppehålla mig vid detta, utan inskränker mig till att yrka bifall till den av mig vid punkten avgivna reservationen.

Härutöver måste jag dock framhålla, att jag inte kan ansluta mig till det yrkande, som framställts här av herr Alfred Andersson, nämligen om återremiss till utskottet. Jag kan inte förstå, vad en återremiss skulle tjäna till. Vi ha ju så ingående behandlat detta ärende i utskottet, att jag vågar bestämt tro, att resultatet skulle bli detsamma även vid en återremiss.

Herr Gabriellson: Herr talman! Jag har varit med i jordbruksutskottet och avstyrkt motionerna samt yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Detta har jag gjort, därför att vi under dessa tider få lov att försöka få fram produktionsfrämjande åtgärder, som ha snabb och omedelbar verkan. Nyodling är givetvis i och för sig bra, ty därigenom öka vi den odlade arealen i landet, men en sådan åtgärd har inte samma omedelbara verkan, som om vi skulle söka främja produktionen genom att i stället till exempel bifalla den motion, som framförts här om bidrag till inköp av konstgödsel, en framställning som ju avstyrkts av utskottet och som jag heller inte ens kunnat reservera mig för bifall till.

Detta anslag till förstärkning av ofullständiga jordbruk, som utgått under många år, är för övrigt det allra nyttigaste statsbidrag, som vi kunna få. Jag kan kanske också tala om att jag själv för ett femtontal år sedan var med om att frambära en motion i första kammaren om att få till stånd detta anslag. Så länge har bidraget utgått. Jag är alltså fullt på det klara med att, såsom utskottets ärade ordförande också nämnde, detta bidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk är ett av de värdefullaste medlen att på längre sikt främja produktionen. Eftersom jag själv tillhör egnahemsstyrelsen, är det vidare också självklart, att jag måste yrka på största möjliga anslag för detta ändamål och om möjligt mer än vad Kungl. Maj:t föreslagit. Jag vill emellertid erinra om att vi alldeles nyss klubbat igenom en ökning av anslaget för premielån till jordbrukare med 200.000 kronor, vilket är den enda ökning hittills av betydelse, som vi gjort på jordbrukets huvudtitel. Jag anser, att det för närvarande är av utomordentlig betydelse, att vi främja egnahemsverksamheten genom att bevilja premielån. Då vi ha så stora svårigheter, som vi ha i år att skaffa fram kontanta medel, har jag ansett, att vi för närvarande på denna punkt böra nöja oss med vad Kungl. Maj:t föreslagit, därför att den höjning av anslaget, som motionärerna vilja ha till stånd, i alla fall inte skulle ge den omedelbara verkan, att vi snabbt få fram livsmedel. Av den anledningen har

Anslag till förstärkning av ofullständiga jordbruk. (Forts.)

jag gått med på utskottets förslag, till vilket jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr Andersson, Alfred: Herr talman! Det är mycket riktigt så, som herr Gabrielsson säger, att man skall taga sikte på sådana åtgärder, som verka snabbt, men herr Gabrielsson menar väl inte, att anslaget till förstärkning av ofullständiga jordbruk inte skulle verka i den riktningen. Det är ju onödigt att här uppräknat alla de åtgärder, som kunna vidtagas på de ofullständiga jordbruken. Jag vill bara erinra om till exempel betesförbättringar. Hur snabbt verkar inte en betesförbättring, om man går in för vissa åtgärder ganska tidigt på våren. Vidare ha vi ju jordkörning på myrmark, stenröjning och mycket annat dylikt. Nog verka sådana åtgärder omedelbart och utgöra således ett led i den strävan, som vi alla inrikta oss på, nämligen att medverka till de åtgärder, som vi tro skola ge det snabbaste och bästa resultatet.

Vi skola komma ihåg, att det här gäller ett mycket stort antal småbrukare, som äro synnerligen angelägna om att få detta lilla stöd. Men när det gäller anslaget till grästkörning — jag ber, herr talman, om ursäkt, att jag återkommer till detta ännu en gång — finns det bland jordbrukarna själva tydligen inte större intresse för detta anslag, än att man bara begär bidrag med 34,000 kronor från det statsanslag på 2 miljoner kronor, som finns disponibelt. Visserligen har man i propositionen som lockbete anfört, att man av detta anslag också skulle kunna bevilja medel till siloanläggningar. Jag vill emellertid erinra herrarna om att det finns ett särskilt anslag i driftbudgeten på 300,000 kronor för detta ändamål. Läger man dessa 300,000 kronor till de 2 miljoner kronor, som så gott som orörda finnas kvar, blir det en rätt stor summa. Det förvånar mig därför verkligen, att Kungl. Maj:t nu vill använda ytterligare 2 miljoner kronor till ett ändamål, för vilket inget intresse kommit till synes. Då saken ligger så till, anse vi motionärer, att man i stället bör inrikta sig på att hjälpa på ett område, där det finns intresse för och behov av hjälp, allra helst som det i detta fall gäller de fattiga småbrukarna i landet, som så innerligt väl behöva detta handtag. Därför tycker jag, att man åtminstone bör göra en kraftansträngning för att undersöka, vilka möjligheter som kunna finnas för att komma fram på denna väg.

Jag kan inte förstå, att det skulle skada, om utskottet finge denna punkt återsänd till sig och toge den under ny omprövning. Det skulle ju kunna hända, att man, när man i utskottet går till att pröva ärendet i samband med det andra förslag, som jag nyss nämnde, skulle kunna få en annan uppfattning.

Jag vidhåller därför, herr talman, mitt yrkande om återremiss av denna punkt — det är ingenting som skadar, men väl kan det gagna.

Herr Nilsson, Bror: Herr talman! Denna gång kan jag till min stora glädje instämma i vad herr Andersson i Bussjö sade i sitt anförande, nämligen att det bland alla de anslag, som vi i dag behandlat, näppeligen torde finnas något, som är så behjärtansvärt som detta. Men, herr talman, det är inte bara behjärtansvärt, utan också ur åtskilliga synpunkter av stor betydelse för det allmänna. Man kan sammanfatta dessa synpunkter i tre moment, som äro så betydande, att de vart för sig motivera anslaget.

För det första vinner man en utökning av vår folkförsörjning därigenom att vi få mera odlad mark och mera mark lagd i beteskultur, varigenom vi få lättare att klara vår animaliska produktion med den knappa tillgång, som vi nu ha på kraftfoder. Det är inte små arealer, som det här rör sig om. Om vi se på tabellen i utlåtandet och räkna ut, vilka arealer som kunna odlas för de pengar, som det ligger inne ansökningar om, finna vi, att det är sammanlagt

Anslag till förstärkning av ofullständiga jordbruk. (Forts.)

4,600 hektar. Här finnas armar redo att hugga in i utkanten på våra kultur-områden för att lägga 4,600 hektar under plogen. Det kan visserligen inte bli någon omedelbar frukt av detta, men om krisen blir långvarig, vinner man i alla fall ett icke ringa tillskott till vår folkförsörjning.

För det andra åstadkommer man en komplettering av de ofullständiga jordbruken inom dessa jordbruks egna gränser. Jag är säker på att kammarens ärade ledamöter hålla med mig, när jag säger, att denna komplettering av de ofullständiga jordbruken är det allra mest aktuella och svårlösta av våra jordproblem och att vi ständigt behöva ha detta problem för ögonen. När det nu här erbjuds ett tillfälle att med små belopp men dock på ett effektivt sätt hjälpa dessa små jordbrukare, som ha för litet jord, att få till stånd en sådan komplettering av sina jordbruk och få sitt försörjningsområde vidgat, så att de få möjligheter att ur den egna jorden vinna sin fulla försörjning, är ju detta önskvärt visserligen i första hand för dessa små jordbrukare själva, men även ur samhällets synpunkter.

För det tredje vinner man ökad arbetstillgång i landet. Det synes mig, som om åtminstone åtskilliga av kammarens ärade ledamöter borde lägga stor vikt vid denna synpunkt. Vi söka ju efter arbetsobjekt. Vi äro redo att offra betydande belopp till arbeten av olika slag, och vi ha ju varit med om att bevilja medel för att få tillgång till arbeten på skilda områden. Man kan visserligen säga, att de mindre jordbrukarna, som det här är fråga om, ha arbete ändå. Den, som känner till landsbygdens förhållanden, vet emellertid, att många av dessa små jordbrukarhem ute i landet ha söner och döttrar ute på arbetsmarknaden, ibland kanske mera tillfälligt och i andra fall mera fast bundna, vilket de ju bruka bli så småningom. När en kris inträder och arbetstillgången blir ringa, äro dessa söner och döttrar de första, som vända hem till far och mor igen. De ha gudskelov den möjligheten att falla tillbaka på hemmet. Där är det kanske inte så mycket att göra för dem, men de ha i alla fall husrum, värme och litet mat och ligga ingen till last. Denna förmåga, som de mindre jordbruken ha att verka reglerande, en aning åtminstone, på arbetslöshetsförhållandena i landet, skola vi inte underskatta. Den är i själva verket ganska betydande. Jag har gjort iakttagelser rörande denna sak inom det område, där jag verkat under dessa år, och funnit, att denna reglerande förmåga är ganska betydande. Jag har ofta träffat på fall, då en eller två pojkar gått hemma hos far och mor, därför att de inte kunnat få arbete i fria marknaden. De ha fått vända tillbaka hem igen från staden, därför att det blivit ont om arbete. Om denne far har mark, som lämpar sig för uppodling, kanske han säger till pojkarna: »Då ta vi och odla upp ett tunnland, när ni äro hemma, så ha vi alltid något att göra.» Om han då kan få ett par hundra kronor i statsbidrag, underlättar detta givetvis i högsta grad hans arbete, och han kan åtminstone ge pojkarna ett par nya byxor för att de gått hemma och slitit.

Detta är således de tre punkter, som var för sig till fullo motivera, att detta anslag beviljas. Det motstånd, som här kommit till synes, vittnar, måste jag säga, om en oförklarlig njugghet och utgör ett tecken på den brist på verklig jordbrukspolitik och jordpolitik, som ledsamt nog är märkbar och som bör påpekas, när vi i dag behandla denna huvudtitel. Det är ett led i denna brist på kraft och vilja att göra något aktivt för vår folkförsörjning och vårt jordbruk, som är beklämmande för den, som känner dessa förhållanden och som vet, vilka värden som här stå på spel.

Härtill kommer, att dessa medel i första hand gå till de avlägsna och vida bygdernas befolkning. Det är kanske också anledning att tänka på detta, ty det mesta av det, som vi beviljat för sådana här ändamål, går inte ut så långt i bygderna.

Anslag till förstärkning av ofullständiga jordbruk. (Forts.)

Jag ber, herr talman, att med det sagda få ansluta mig till det yrkande, som framställts om bifall till den av herr Tjällgren m. fl. avgivna reservationen.

Herr Gabriellsson: Herr talman! Jag tror inte, att vi behöva tvista om nytan av detta anslag, ty det veta vi nog alla, hur värdefullt det är. Om herr Nilsson ville gå igenom kammarens protokoll, skulle han finna, att vi från början fingo slåss med näbbar och klor för att få fram anslaget.

På herr Alfred Andersson lät det, som om det vore fråga om att helt strypa detta anslag, men här gäller det ju bara, om vi skola höja det eller inte. Utskottets yrkande på denna punkt går ut på att vi skola »medgiva, att Kungl. Maj:t må för år 1942 bevilja statsanslag intill 2,500,000 kronor för utlämnande av statsbidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m.». I utskottets hemställan får man sedan också, herr Nilsson, veta, hur mycket av dessa 2,500,000 kronor, som man får lov att använda för grundförbättringar, ty i punkt 2) av utskottets hemställan heter det, att vi skola »till Grundförbättringar: Bidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m. för budgetåret 1941/42 anvisa ett förslagsanslag av 1,600,000 kronor». Enligt utskottets förslag kan man således fortfarande lämna ut bidrag till sammanlagt 2,500,000 kronor, och diskussionen här gäller endast, huruvida vi skola höja detta anslag enligt motionärernas och reservanternas förslag eller icke. Det är på den punkten, som jag ansett, att vi för detta år kunna nöja oss med det av Kungl. Maj:t föreslagna anslaget till förstärkning av ofullständiga jordbruk, vare sig detta sker genom nyodling, betesförbättring eller annorledes.

Vad sedan beträffar frågan om i vilka trakter av vårt land, som detta odlingsanslag mest utgår, kan jag nämna, att det under de sista 20 åren har uppodlats större områden i Västerbottens län än i samtliga övriga norrlands-län tillsammans, så att nog äro jordbrukarna i Västerbotten ivriga nyodlare. Då vi nu kommit upp till två och en halv miljon, tycker jag emellertid, att vi få vila på hanen för i år. Det är därför som jag ansett, att vi för detta år skola nöja oss med vad Kungl. Maj:t föreslagit.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr förste vice talmannen, att i avseende på den under behandling varande punkten yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Tjällgren m. fl. vid punkten avgivna reservationen; samt 3:o) att punkten skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjordes till en början propositioner, först på bifall till yrkandet om återremiss samt vidare därpå att nämnda yrkande skulle avslås; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Därefter gjordes propositioner enligt de under 1:o) och 2:o) här ovan avgivna yrkandena; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 138.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Grundförbättringar: Bidrag till täckdikningar för budgetåret 1941/42 anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 61 av herr *Lindblom* m. fl. samt II: 62 av herr *Sandberg* m. fl., vari hemställts, att

*Anslag till
täckdik-
ningar.*

Anslag till täckdikningar. (Forts.)
riksdagen måtte besluta, att sådan ändring skulle vidtagas i kungörelsen den 30 juni 1933 angående statsbidrag till täckdikning, att statsbidrag skulle kunna utgå med högst en tredjedel av den beräknade kostnaden för täckdikningsföretaget inom de norrländska länen och Kopparbergs län.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten anfört:

»Utskottet har ingen erinran att framställa mot Kungl. Maj:ts anslags-
äskande under förevarande punkt.

Med avseende på det av motionärerna i anslutning till lantbruksstyrelsen framförda yrkandet om viss ändring av gällande bestämmelser för bidragstilldelningen från anslaget, avseende höjning av bidragsprocenten för de norrländska länen och Kopparbergs län, delar utskottet departementschefens uppfattning, att starka skäl onekligen synas tala för en sådan ändring. Liksom departementschefen anser emellertid utskottet att ändringsförslaget icke för närvarande bör komma till genomförande, utan torde frågan böra ytterligare prövas i samband med den undersökning angående åtgärder för det norrländska näringslivets förkovran, som anförtrotts särskild utredningsman. Utskottet kan sålunda icke nu tillstyrka motionärernas förslag.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

A. att riksdagen må till Grundförbättringar: Bidrag till täckdikningar för budgetåret 1941/42 anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor;

B. att de likalydande motionerna I: 61 och II: 62 må anses besvarade med vad utskottet ovan anfört.»

Herr Lindblom: Herr talman! På denna punkt har i motion yrkats sådan ändring i villkoren för här ifrågavarande statsbidrag, att för de norrländska länen och Kopparbergs län statsbidrag skall kunna utgå med högst en tredjedel av kostnaden i stället för som nu med en fjärdedel.

Både lantbruksstyrelsen och departementschefen liksom även utskottet ha uttalat, att starka skäl tala för att en sådan ändring kommer till stånd. Utskottet har emellertid likväl avstyrkt motionen, och detta har skett under hänvisning till att frågan bör göras till föremål för ytterligare prövning i samband med den undersökning angående åtgärder för det norrländska näringslivets förkovran, som anförtrotts särskild utredningsman. Det förefaller, som om utskottet på denna punkt har varit alltför försiktigt. Detta är ju icke någon stor fråga och i varje fall icke en fråga, som har någon budgetär betydelse, ty det gäller här allenast en viss fördelning av anslaget, men det är dock en betydelsefull fråga för de jordbrukare, som det här närmast gäller, således de små jordbrukarna i Norrland och Dalarna. När de skola betala sjuttiofem procent av kostnaderna, kan det tänkas, att det för dem uppstår svårigheter att överhuvud taget utföra några täckdikningsföretag och komma i åtnjutande av bidrag från detta anslag. Detta skulle kunna leda till att de, som allra bäst behöfve få del av detta anslag, icke skulle kunna utnyttja det, därför att de små ekonomiska möjligheter, som dessa mindre jordbrukare ha, icke medgiva, att de kunna betala dessa sjuttiofem procent. Det förefaller också, synes det mig, som om denna fråga icke är av den storleksordning, att den skulle ha behövt hänskjutas till denna stora utredning, då det ju här bara är en fördelningsfråga. Det hade synt mig lyckligast, om frågan hade kunnat avgöras så snabbt som möjligt, emedan en utredning kanske tar lång tid och det sålunda kan komma att gå åratals, innan dessa jordbrukare kunna komma i åtnjutande av den förstärkning, som det här är fråga om.

Då det givetvis icke är möjligt att få någon ändring till stånd mot ett enhälligt utskott, skall jag icke framställa något yrkande om bifall till mo-

Anslag till täckdikningar. (Forts.)

tionen, utan endast uttala den förhoppningen att den här omnämnda utredningen snarast möjligt måtte leda till förslag om sådan ändring, som här satts i fråga.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkten 139.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 140.

Lades till handlingarna.

Punkterna 141—150.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 151—153.

Lades till handlingarna.

Punkten 154.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 155.

Lades till handlingarna.

Punkterna 156—158.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 159.

Lades till handlingarna.

Punkterna 160—175.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 176 och 177.

Lades till handlingarna.

Punkterna 178 och 179.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 180.

Lades till handlingarna.

Punkterna 181—192.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 193.

Lades till handlingarna.

Punkterna 194 och 195.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 196.

Lades till handlingarna.

Punkterna 197—205.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 206 och 207.

Lades till handlingarna.

Punkterna 208—217.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 218.

Lades till handlingarna.

Punkterna 219—223.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 224.

Lades till handlingarna.

Punkterna 225—231.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41, i vad propositionen avser jordbruksdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

Punkterna 4—7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Punkterna 9—11.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 12.

Lades till handlingarna.

Punkten 13.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 14.

I denna punkt hade utskottet, med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag, hemställt, att riksdagen måtte till Åtgärder för ökad användning av inhemskt motorbränsle m. m. å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 anvisa ett reservationsanslag av 75,000 kronor.

Ang. ökad användning av inhemskt motorbränsle m. m.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herr *Mannerskantz* ansett, att utskottet bort föreslå riksdagen att avslå Kungl. Maj:ts framställning under förevarande punkt.

Herr Mannerskantz: Vid denna punkt har jag inom utskottet avgivit en reservation, som går ut på avslag. Detta yrkande grundar sig bland annat på vad bränslekommissionen, som har gjort framställning i saken, själv har sagt, och jag skall be att få återge ett litet utdrag av bränslekommissionens uttalande.

Kommissionen uppskattar det totala antalet kolugnar till ungefär 2,000 stycken, och till dato har kommissionen tillstyrkt statsbidrag för tillsammans 235 ugnar, alltså en ringa del av det totala antalet uppförda ugnar. Summan av tillstyrkta statsbidrag är cirka 154,000 kronor. Litet längre ned säger kommissionen: »På grund av den stegring kolpriserna undergått har kolning emellertid blivit ett så lönande företag, att stödåtgärder i form av statsbidrag för anläggande av ugnar senare visat sig allt mindre behövliga. Kolugnar anläggas i tillräcklig omfattning utan statsbidrag.»

Detta anser jag vara en riktig bedömning av läget. Det har visat sig, att tillgången på kolugnar har börjat bli så stor, att även tillgången på träkol börjar vara tillräcklig, och om man observerar dagspressen, särskilt annonsidorna i tidningarna i skogsbygderna, finner man att antalet annonser, där träkol utbjudes till salu, är under ökning. Det torde t. o. m. vara så, att det på vissa håll är besvärligt att finna avsättning för bilkol trots den ökade konsumtionen. I samma riktning komma även de beramade körlicenserna att verka.

Att bränslekommissionen ändå vill ha dessa 75,000 kronor, beror på att den anser sig ha så pass litet kvar av det förut beviljade anslaget, och om det skulle komma någon framställning om bidrag till en kolugn i en trakt, där det är särskilt önskvärt att få det, så menar kommissionen, att den borde ha möjlighet därtill.

Jag kan för min del knappast anse, att detta är ett tillräckligt bärande skäl, ty om kommissionen är ytterligt restriktiv i fråga om bidrag i landet i dess helhet, finns det dock faktiskt litet pengar kvar, om någon enstaka ugn skulle behövas. Om det tilläventyrs skulle vara slut på medlen, finns ju den möjligheten öppen, att man kan ställa ett lån till förfogande. Detta anser jag vara en riktigare väg, ty kolning för detta ändamål är alltjämt så pass lönande, att det inte är någon svårighet för den som får ett sådant lån att ganska snabbt amortera det.

Då jag således anser, att det knappast finns något fog för att fortsätta med bidragsverksamheten på detta område och dessutom att man bör akta sig för att ge ut pengar i onödan, kommer jag inte till någon annan slutsats

Ang. ökad användning av inhemskt motorbränsle m. m. (Forts.)
än att anslaget uppförts litet för hastigt på denna tilläggsstat och att det saklöst kan strykas. På grund härav ber jag, herr talman, att få yrka avslag på Kungl. Maj:ts framställning.

Herr **Tjällgren**: Jag ber att i all korthet få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 15—20.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv för postverkets räkning av tomtmark i Göteborg;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende; samt

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löneställningen för viss till aktiv stat inom försvarsväsendet överförd personal.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 3 mom. 1 och § 4 mom. 1 förordningen den 22 april 1932 (nr 75) angående villkoren för postbefordran av tidningar och andra periodiska skrifter;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt tullfrihet för viss sjukvårds-, beklädnads- och sjuktransportmateriel; samt

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om rätt att använda obligationer med 4 procent ränta tillhörande svenska statens andra försvarslån såsom betalningsmedel vid erläggande av arvsskatt.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående översten i Hallands regemente, överstelöjtnanten vid regementet N. G. K. Bildts tjänstepensionsförmåner;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående delaktighet i statens pensionsanstalt för föreståndarinna och lärarinna vid godkänd sjuksköterskeskola;

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pension åt vissa i statens tjänst anställda personer; samt

nr 15, angående användande av riksbankens vinst för år 1940.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 9 januari 1940 (nr 3) om vissa tvångsmedel vid krig eller krigsfara m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 14, i anledning av väckt motion angående statens övertagande av den privata försäkringsverksamheten;

nr 15, i anledning av väckt motion angående indragning till staten av vissa opåräknade vinster för försäkringsbolagen; samt

nr 16, i anledning av väckt motion angående rätten till i bankinrättning innestående kapital, vars ägare är okänd.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 17, i anledning av väckt motion om åtgärder för underlättande för personer med släktnamn av viss typ att antaga nya släktnamn.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 124, vilken behandlats av första lagutskottet, hade herr *Brandt* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om åtgärder i syfte att för personer med släktnamn av viss typ underlätta antagande av nya släktnamn,

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr **Brandt**: Lagutskottet har avstyrkt min motion. Jag är ense med lagutskottet, då det uttalar, att det är av värde ur ordningssynpunkt, att bestämmandet av makars namn sker efter en såvitt möjligt enhetlig regel. Den regeln finns i giftermålsbalkens 5 kap. 15 §, enligt vilken hustrun med vigseln erhåller mannens släktnamn, och utskottet har icke kunnat ansluta sig till tanken, att man skulle ändra giftermålsbalken, så att makar själva skulle äga bestämma, att hustruns släktnamn skall vara makarnas gemensamma.

Bakgrunden till min motion är naturligtvis de många namnen på -son. Överhuvud taget förekomma icke-individualiserande släktnamn i så stor utsträckning, att det onekligen uppstår vissa svårigheter såväl i den andliga som i den materiella samfärdseln. Jag tänkte mig då möjligheten, att man i någon mån skulle kunna animera personer att antaga ett nytt, mera egenartat släktnamn, om kontrahenterna, som skulle gifta sig, finge välja, om de ville ha mannens eller hustruns namn, och taga hustruns, om det vore mera egenartat, utan att behöva gå den vanliga vägen för att få namnändring. Jag erkänner villigt, att den vägen inte är så mödosam — man tycker nog, att vem som helst skulle kunna underkasta sig det besväret — och den är inte heller så kostsam, men det är obestridligt, att det för många inte blir av.

Det står i utskottsutlåtandet, att den regel, jag nyss citerade, är den vanliga bland alla kulturfolk, såvitt man kunnat finna. Emellertid förhåller det sig så, att det åtminstone någonstans i Europa finns en annan ordning eller åtminstone att den vanliga ordningen har kompletterats med en annan. I det arbete av en norsk rättslärd, Henrik Lundh, vilket jag håller i min hand, »Navneplikt och navnerett», nämnes att det på landsbygden i vissa delar av gamla Österrike, nuvarande Ostmark i Tyskland, förekommer, att mannen kan, om han vill, taga hustruns gårdsnamn, och att det i Schweiz härskar en sedvanerätt, enligt vilken mannen till sitt eget namn kan foga hustruns släktnamn. Det motsvarar den tankegång, åt vilken jag givit uttryck. Den tankegången är alltså inte orimlig, och den ordningen är inte heller alldeles enastående, även om den inte är vanlig.

Henrik Lundh erinrar för övrigt därom, att de nordiska folkens namnför-

Om underlättande av antagandet av nya släktnamn.

Om underlättande av antagandet av nya släktnamn. (Forts.)
hållanden äro många hundra år efter utvecklingen i övrigt. Slår man i en telefonkatalog eller en adresskalender, ser man ju, hur, trots den möjlighet som finns att taga andra namn, dessa -son-namn behärska marknaden totalt. Här-omdagen skulle jag ringa upp en modeaffär här i Stockholm, vars innehavare bar namnet Pettersson. Jag kunde inte på de många sidorna få reda på vederbörande och bad om nummerbordet. Den älskvärda dam som expedierade sade, att hon strax skulle taga reda på det, men hur det var gick hon bet på uppgiften och kunde det inte. Jag sade henne att jag kände gatunumret och visste vad som stod på skylten. Jag fick gå till affären. Detta är bara ett enda exempel, men det visar, vilka svårigheter som finnas på denna punkt. Det synes mig, att man ändå i vårt land skulle kunna vidtaga åtgärder för att underlätta för personer med denna typ av släktnamn att taga andra mera egenartade och animera dem att göra detta.

Om jag får återgå ännu en gång till Henrik Lundhs avhandling, skall jag tillåta mig att citera ett par ord ur den. »Når man, som jeg», säger han, »opfatter navneordningen først og fremst som et offentlig instrument, hvis primære opgave er å sikre individualiseringen av samfundsborgerne, må dette lede til at navnereglerne bygges på rent samfundsmessig grundlag. De personlige interesser hvis berettigelse jeg ikke på noen måte underkjenner, kan bare anerkjennes efter en omfattende samfundsmessig vurdering. Og de kan og bør ikke anerkjennes, når denne anerkjennelse vil svekke selve hovedformålet med individualiseringen.» Hela boken är skriven i den andan, att författaren först undersöker förhållandena i hela världen och sedan söker för Norges vidkommande underlätta övergången till kloka och förnuftiga släktnamn.

Nu finns det ju i riksdagen personer med -sonnamn, som ändrat namn på den vanliga vägen. Namnen Eskhult och Friggeråker falla mig i tanken. Andra ha inte gått den vägen, men när vi tala om dem och kanske även till dem, använda vi ett annat namn, kanske gårdsnamnet, t. ex. herr Andersson, som vi kalla Rasjön, och herr Olsson, som vi kalla Mellerud. Behovet av en ändring är ganska framträdande; det är bara fråga om hur strängt man skall gå fram för att få vederbörande att antaga andra namn.

Den citerade bokens titel är Navneplikt og navnerett. Författaren uppfattar det som en plikt, närmast för samhället, att se till, att man får bättre ordning i detta hänseende. Och i tanke att jag med min motion, om den bifölles, skulle kunna främja denna sunda utveckling har jag velat i detta sammanhang fälla ett ord för motionen, fastän jag, som jag sade i början av mitt anförande, väl behjärtar den synpunkt, som varit avgörande för lagutskottet, att man måste ha en bestämd grundregel. Den grundregeln kan väl ändå inte vara mera betydande än att man i så pass ömmande fall som dessa skulle kunna avvika från regeln. Framför allt vore detta möjligt, om man hade en samnordisk lagstiftning, och man får hoppas, att den dag skall komma, då man kan fortsätta på den vägen.

Nu djärves jag knappast yrka bifall till motionen, eftersom det nog kan vara en ganska vanskelig väg att gå och eftersom det för mig närmast gällt att anvisa en möjlig väg bland många andra, utan jag tillåter mig ändra mitt yrkande därhän, att jag hemställer att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om åtgärder i syfte att förmå personer med mindre individualiserande släktnamn att antaga nya, mera individualiserande släktnamn.

Herr Schlyter: Herr talman! Hela herr Brandts anförande här gick i själva verket ut på en motivering till det yrkande, som han nu sist framställde, men inte till hans motion. Såvitt jag förstår sträcker sig detta yrkande vida utöver motionen.

Om underlättande av antagandet av nya släktnamn. (Forts.)

Jag är inte säker på att om man suttit i ett utskott, som skulle ha behandlat det yrkande, som herr Brandt nu framställt, man inte skulle ha övervägt, om det fanns några möjligheter att komma fram på den vägen. Då herr Brandt själv övergivit sin motion, har jag inte någon anledning att uppehålla mig vid den i vidare mån än att man måste säga, att den utväg, herr Brandt där anvisat, skulle komma att få en mycket oväsentlig effekt för det mål som herr Brandt eftersträvar och som nu kom till uttryck i det av honom framställda yrkandet. Jag vet ingenting om huruvida modehandlaren Pettersson, som herr Brandt talade om, är gift med en person med ett egenartat namn. Hans fru är kanske född Andersson, och då skulle det inte ha hjälpt upp saken, om han tagit hennes namn. Dessutom är det ganska osäkert, huruvida något större antal män i landet skulle vara så särskilt benägna att just göra den namnändring, som herr Brandt i motionen har föresatt och föreslagit.

Men, som sagt, herr talman, det är ju nu inte någon anledning att ingå på motionen. För den händelse herr talmannen finner proposition kunna framställas på herr Brandts ändrade och enligt min uppfattning utvidgade yrkande, så vet jag verkligen inte, så överraskad som jag är av det yrkandet, vad jag skall säga om det.

Herr Brandt: Det kanske inte är mycket att säga med anledning av lagutskottets ordförandes anförande. Jag hyser dock den uppfattningen, att i det fall, som jag tänkt på, en förändring till det bättre faktiskt många gånger skulle komma till stånd. Det kan ibland vara motbjudande för en man att taga hustruns mera egenartade namn, när förhållandet alltid varit omvänt, men å andra sidan tänker jag, att en sådan förändring skulle komma till stånd lättare, om man inte behövde begära namnändring i den vanliga ordningen.

Därmed må nu vara huru som helst. Då jag fått upplysningen, att det sista yrkande, jag framställt, skulle anses vara mera omfattande än motionens och att följaktligen proposition därpå icke skulle kunna framställas, ber jag att få återtaga detta yrkande, i förhoppning att i alla fall denna fråga någon gång längre fram skall komma upp och en ändring till det bättre måtte ske.

Herr Johanson, Karl August: Då jag studerar de namn, Kungl. Maj:t godkänner i allmänhet varje fredag, är jag för min del nöjd och glad över att få heta Johanson, Karl August. Låt Johansson få heta Johansson och Pettersson Pettersson, och låt oss slippa att få något tvång på det området. Jag har hetat Johanson i nära sextio år, och jag hoppas få heta så de åren som äro kvar.

Herr Anderson, Gustaf Iwar: Herr talman! Jag har ingen fullmakt att tala på övriga Anderssoners och Petterssoners vägnar, men jag ber i alla fall att få yrka bifall till utskottets hemställan om avslag på motionen. I likhet med herr Johanson börjar jag på grund av de mer eller mindre omöjliga namnbildningar som bli godkända anse att det är en fördel att få bära — jag höll på att säga det rent svenska namnet Anderson.

De namnändringar som bli godkända — en hel del bli lyckligtvis icke godkända — verka ofta som om vederbörande bara försökte stapla ihop olika bokstäver för att få ihop ett namn, men många sådana namn kunna ju knappast uttalas på svenska. Det är enligt mitt sätt att se icke något efterföljansvärt. För tre veckor sedan eller så godkändes bland en hel del andra nya namn också namnet Vembrandt. Nu ber jag att få fråga motionären, om han

Om underlättande av antagandet av nya släktnamn. (Forts.)

verkligen tror, att det skulle bli så rysligt mycket angenämare, om man började säga herr Brandt och herr Brandt och herr Brandt och herr Vembrandt och herr Vembrandt och herr Vembrandt i stället för herr Andersson, herr Andersson, och herr Pettersson, herr Pettersson o. s. v. Om man skall göra någonting, skulle jag för min del vilja råda motionären, att han utarbetade en handbok med förslag till namn, som underlättade huvudbryet för dem som ämna byta namn. För min del behöver inte herr Brandt besvara sig; jag klarar mig bra med det namn jag har.

Då motionären här efterlyser mera egenartade namn, måste jag säga, att jag tycker att de godkända namnen börja bli väl egenartade.

Herr Brandt: Nu komma vi in på helt andra saker. De sista talarna tyckas ha den uppfattningen, att det i själva verket är önskvärt, att så många som möjligt ha dessa icke individualiserande namn. Det kan det väl ändå inte vara.

Då den siste talaren efterlyste en uppslagsbok med namn, skall jag upplysa att det finns en sådan bok, som heter »Vad bör Pettersson kalla sig?» Jag tror det är rådmän Trotzig i Hedemora, som skrivit den. Och när den ärade talaren säger, att han klarar sig med sitt namn, så vill jag svara, att det är möjligt att han klarar sig, men jag kunde inte klara mig, när jag skulle taga reda på Petterssons modeaffär. Det är ett samhälleligt intresse, att namn individualiseras, och det enskilda intresset kan icke ensamt få vara avgörande. Jag gick nog ut ifrån att man hade den uppfattningen, att denna utveckling, som i alla fall pågår, är önskvärd, men här förefaller det som om det skulle vara en reaktion även på detta område i samband med den reaktion som råder på nästan alla områden.

Det är klart, att den kvice kåsören i Aftonbladet hade rätt, när han sade, att det gör ungefär detsamma vad man heter, bara man bär sitt namn med heder. Han sade, att om man heter Andersson, kan folk undra, om man rent av är släkt med Dan Andersson, men om man heter Brandt, kan folk undra, om man är släkt med riksdagsman Brandt. Det tycks nästan vara den allmänna uppfattningen här, att om man bär sitt namn med heder, har man ingen anledning att ändra det, men jag skulle vilja rekommendera dem som hysa den uppfattningen att studera den bok jag talat om, för att finna att det är en ganska viktig och allvarlig angelägenhet, som det här gäller.

Herr Anderson, Gustaf Iwar: Herr talman! Eftersom vi kommit in på sakfrågan, ber jag få säga, att det förefaller som om motionärens förslag rubbar namnskyddet i rätt betänkelig grad. Pondera att herr Brandt har sju döttrar och sex söner och att döttrarna, som jag livligt hoppas, gifta sig. Då blir det enligt herr Brandts förslag i varje fall sju personer mer som komma att heta Brandt, och det kan väl inte vara till någon fördel för den, som har rätt att kalla sig Brandt. Jag tycker inte att den vägen är framkomlig, herr talman!

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt.

Om statsbidrag till inköp av konstgödsel.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckta motioner om anslag till bidrag till inköp av konstgödsel i de fyra nordligaste länen.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner nämligen I: 115 av herr *Carlström* m. fl. samt II: 225 av herr

Om statsbidrag till inköp av konstgödsel. (Forts.)

Lindmark m. fl., hade hemställt, att riksdagen under nionde huvudtiteln till en ny anslagspost: Bidrag till inköp av konstgödsel i de fyra nordligaste länen måtte bevilja ett förslagsanslag av 900,000 kronor att disponeras enligt av motionärerna angivna grunder.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt, att de likalydande motionerna I:115 och II:225 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr Carlström: Herr talman! Som motionär i detta ärende ber jag att få säga några ord därom.

Det var i motioner vid 1938 års riksdag som det förslaget först framlades, att de fyra nordligaste länen skulle få ett extra bidrag till inköp av konstgödsel. Riksdagen beslöt emellertid då, i stället för att lämna en direkt subvention, att anslå ett visst belopp till fraktlindring vid transport av konstgödsel, och riksdagen anvisade för detta ändamål 200,000 kronor. Då detta beslut fattades, uttalades från motionärernas sida farhågor för att anslaget inte skulle komma att gå åt samt att verkningarna av denna fraktlindring skulle bli rätt obetydliga. Året därpå, alltså 1939, kommo åter motioner i detta ärende på riksdagens bord. Motionerna voro endast i det avseendet olika att motionärerna 1939 i motsats till 1938 års motionärer föreslogo, att bidraget skulle utgå med en viss procent på inköpspriset; den föreslagna procentsatsen var 25 för Norrbottens län och 20 för de tre övriga nordligaste länen. Jordbruksutskottet, som då för andra gången behandlade samma ärende, uttalade därvid, att utskottet, eftersom någon erfarenhet ännu inte vunnits beträffande verkningarna i fråga om fraktlindringsbidraget, ansåg sig inte kunna tillstyrka motionerna, och de blevo också avslagna av riksdagen.

Nu vet man åtminstone, fastän jordbruksutskottet inte nämner det i sitt kortfattade avslagsyrkande, att detta fraktlindringsbidrag har synnerligen ringa verkan. I fråga om de 200,000 kronor, som anslogs 1938, visade det sig, oaktat tillämpningsområdet är utsträckt till att omfatta hela Norrland, Kopparbergs och Värmlands län, alltså tillsammanlagt sju län, att medelsbehovet inte varit större än omkring 40,000 kronor, således bara en femtedel av det år 1938 först beviljade anslaget. Det är alldeles uppenbart att ett så pass litet belopp som 40,000 kronor, fördelat på sju län, inte kan ha någon verkan såsom stöd för jordbruket i dessa tider.

Motionärernas motivering för denna subvention till inköp av konstgödsel har ju ursprungligen varit, att jordbrukarna i de nordligaste länen skulle få ersättning för de prisreglerande åtgärder, som jordbrukarna i Norrland inte hade kommit i åtnjutande av i samma utsträckning som jordbrukarna i södra och mellersta Sverige. Detta motiv kvarstår alltjämt lika starkt som förut. Därtill har nu kommit ännu ett motiv, nämligen det, att det gäller att få till stånd en ökad produktion av livsmedel här i landet, och då avkastningen per arealenhet är betydligt lägre i Norrland än i övriga delar av landet, skulle det kunna vara möjligt att få en väsentligt ökad produktion genom att använda mera gödselmedel. Det enda slags gödsel som därvid står till förfogande är konstgödsel. Såsom alla veta förhåller det sig så, att köpkraften hos våra jordbrukare där uppe i Norrland är mycket svag; de flesta jordbrukarna där äro småbrukare, vilkas ekonomiska ställning är så svag att de i regel inte ha råd att anskaffa den för en ökad skörd behövliga konstgödselmängden.

Under sådana förhållanden ha motionärerna i år återigen vågat sig på att väcka motion om det ifrågavarande bidraget. Motionen har emellertid blivit med en mycket kort motivering avstyrkt av jordbruksutskottet. Utskottet har inte ens gått in på någon polemik om nödvändigheten av detta anslag och anser

Om statsbidrag till inköp av konstgödsel. (Forts.)

det ifrågasatta jordbruksstödet uppenbarligen överflödigt. Den uppfattningen kunna åtminstone inte vi motionärer dela, utan vi anse, att ett dylikt produktionsbefrämjande bidrag för Norrland skulle vara till gagn inte bara såsom stöd för jordbrukarna där uppe utan också för hela folkförsörjningen.

Under sådana förhållanden anser jag mig såsom motionär böra, ehuru jag vet att ett sådant yrkande inte har stor utsikt att gå igenom, yrka bifall till min motion.

Herr Tjällgren: Såsom varande norrländsk jordbrukare kan jag naturligtvis instämma i det mesta av vad den ärade talaren nyss anförde. Det torde vara ganska onödigt att betyga, att jag skulle ha varit den förste, som blivit glad, om förhållandena varit sådana, att man nu hade kunnat gå med på det yrkande, som motionärerna framställt.

Motionärerna ha föreslagit, att förutom nu utgående fraktbidrag ett bidrag lämnas i fråga om Norrbottens län med 25 procent på inköpspriset och till jordbrukare i de tre övriga nordligaste länen med 20 procent vid inköp av konstgödsel, och de ha beräknat att härför skulle erfordras ett belopp av 700,000 kronor. Utskottet har inte vågat sig på att under nu rådande statsfinansiella läge tillstyrka ett så pass kraftigt belopp utöver det i den kungl. propositionen äskade.

Herr Carlström ansåg, att utskottet behandlat dessa motioner alltför snävt och att det inte hade gett sig in på polemik mot vad motionärerna föreslagit. Det är alldeles riktigt, att utskottet inte närmare ingått på frågan, men det kanske delvis beror på att åtminstone flertalet av ledamöterna i utskottet ansett, att framställningen har haft visst fog för sig. Men som jag nyss nämnde, har utskottet i alla fall inte vågat sig på att tillstyrka ett bifall till motionerna.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

*Anslag till
krislån till
ordbr ukare.*

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anvisande av medel för utlämnande av krislån jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 7 februari 1941 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 61, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att till Avsättning till fonden för krislån till jordbrukare under nionde huvudtiteln anvisa dels å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 ett anslag av 5,000,000 kronor, dels ock å riksstaten för budgetåret 1941/42 ett anslag av 5,000,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner nämligen

1) I: 184 av herr *Andersson, Alfred*, likalydande med II: 245 av herr *Svensson* i Ljungskile, vari hemstälts, att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 61 angående krislån måtte dels sänka lånemaximum till 1,500 respektive 3,000 kronor, dels medgiva, att bidrag eller lån utan motprestation finge utlämnas i särskilt ömmande fall, dels ock i övrigt beakta de synpunkter, som framförts i motionerna;

Anslag till krislån till jordbrukare. (Forts.)

2) II: 95 av herr *Ericsson* i Sörsjön m. fl., vari hemställt, att riksdagen måtte besluta att å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår till statsbidrag åt mindre bemedlade jordbrukare för inköp av stråfoder anvisa ett reservationsanslag av 2,000,000 kronor.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

A. att riksdagen måtte till Avsättning till fonden för krislån till jordbrukare under nionde huvudtiteln anvisa

1. å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 ett anslag av 5,000,000 kronor;

2. å riksstaten för budgetåret 1941/42 ett anslag av 5,000,000 kronor;

B. att motionerna I: 184 och II: 245 samt II: 95 måtte anses besvarade med vad utskottet i utlåtandet anfört.

I motiveringen hade utskottet yttrat bland annat:

»Rörande maximibeloppet för lån har departementschefen biträtt utredningsmännens förslag, att lån bör utgå med högst 3,000 kronor, dock att, då synnerliga skäl därtill föreligga, lånebeloppet må kunna höjas till 5,000 kronor. I de förutnämnda båda motionerna har föreslagits minskning av lånemaximum till 1,500 respektive 3,000 kronor, under motivering att sålunda begränsat belopp skulle bättre överensstämma med småbrukarnas och småböndernas lånebehov. Utskottet anser visserligen för sin del, med hänsyn särskilt till önskvärdheten av att största möjliga antal nödställda jordbrukare kunna bispringas, att i regel lån ej bör beviljas till högre belopp än som i motionerna förutsatts. Då emellertid behjärtansvärda fall torde kunna framkomma, där större lånebelopp kunna erfordras, finner utskottet icke tillräcklig anledning att förorda nu ifrågasatta ändring i det framlagda förslaget.»

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Alfred Andersson* och *Carlström* ansett, att utskottets motivering bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade. I den av reservanterna förordade motiveringen hade det nyss återgivna stycket avfattats sålunda:

»Rörande maximibeloppet för — — — (lika med utskottet) — — — och småböndernas lånebehov. Även utskottet finner — med hänsyn till anslagsbeloppets begränsning och önskvärdheten av att största möjliga antal hjälpbehövande jordbrukare må kunna bispringas — att lånesumman bör maximeras till 1,500 kronor, dock att, då synnerlige skäl äro för handen, lån må kunna beviljas intill 3,000 kronor. Utskottet tillstyrker sålunda den av motionärerna ifrågasatta ändringen i det framlagda förslaget.»

Herr Andersson, Alfred: Herr talman! Till detta utlåtande har av mig och herr Carlström i andra kammaren fogats en reservation.

Jag vill emellertid börja mitt anförande med att säga, att jag är ganska tillfredsställd med utskottets behandling av detta ärende. Utskottet har i sin motivering klarlagt vissa punkter, som icke varit lika klara i propositionen. Jag skulle ha varit fullt tillfredsställd, om utskottet samtidigt också hade tillstyrkt motionerna i vad det gäller den däri föreslagna ändringen beträffande lånebeloppen. Emellertid har utskottet inte velat göra detta utan för sin del ansett det riktigast att följa Kungl. Maj:t.

Det skulle enligt min mening vara klokt och välbetänkt att sänka något på dessa lånebelopp, från 5,000 ned till 3,000 och från 3,000 ned till 1,500 kronor såsom lånemaximum, icke därför att jag på något sätt skulle missunna en del av landets jordbrukare att bli delaktiga av denna lånemöjlighet, utan därför att jag tror, att om denna möjlighet att få låna 3,000 kronor, och

Anslag till krislån till jordbrukare. (Forts.)

i vissa fall upp till 5,000 kronor, skulle bli regel, så skulle man säkerligen beröva ett ganska stort antal jordbrukare möjligheten att få något lån från detta anslag. Det kan visserligen sägas, att nytt kapital längre fram kan komma att tillföras detta anslag — det är mycket möjligt — men vi veta ingenting därom i dag. När den stora uppgörelsen i höstas träffades mellan regeringen och jordbrukets ekonomiska föreningar, en uppgörelse som gav åt vårt jordbruk mellan 90 och 100 miljoner kronor, diskuterades, om jag nu är väl underrättad, även det spørsmålet att ett mycket stort antal av landets jordbrukare, särskilt de mindre jordbrukarna, inte i någon nämnvärd grad skulle kunna tillgodogöra sig denna åtgärd, och det signalerades då, fortfarande om jag är riktigt underrättad, att särskilda åtgärder sedermera skulle vidtagas i syfte att ge dessa mindre jordbrukare hjälp på annat sätt. Bland annat signalerades då den proposition, som nu ligger till grund för detta utskottsutlåtande och som kan medföra att det blir så många, som få lån till det högre beloppet, att anslaget inte räcker till att lämna ut lånebelopp åt dem, som kanske bäst behövde få lån.

När jag nyss här nämnde, att överenskommelsen gav vårt jordbruk 90 à 100 miljoner kronor, måste jag i sanningens intresse deklarerat, att jag är en av dem, som dragit nytta därav. Men det finns ett mycket stort antal mindre jordbrukare, som inte ha kunnat göra det och som främst borde komma i fråga, när det gäller att få stöd med dessa räntefria lån. Det är detta, som har varit grundtanken i motionen och i min inställning till frågan vid dess behandling i utskottet.

Enligt min mening har ett bärigt jordbruk större möjligheter att skaffa det till följd av det dåliga skörderesultatet erforderliga nya kapitalet än det icke bäriga — det dåliga skörderesultatet förra året medförde ju, att en hel del jordbrukare, främst de mindre, kommo i en ytterst svår situation. Jag skall inte alls bestrida, att det även finns större jordbrukare, som behöva få stöd medelst dessa lån — sådana större jordbrukare finnas säkerligen — men de skulle enligt reservanternas förslag ha möjlighet att få ett handtag genom att få upp till 3,000 kronor i räntefritt lån. Ett bärigt lantbruk har större möjlighet än ett mindre jordbruk att skaffa den kredit, som erfordras utöver de 3,000 kronor, vilket belopp vi anse bör kunna räcka. Har vederbörande inte möjlighet att skaffa den därutöver nödiga krediten, är, förmenar jag, detta jordbruks ekonomiskt svaga ställning icke beroende enbart på 1940 års dåliga skörd, utan orsaken därtill ligger säkerligen längre tillbaka i tiden, och det kan, såvitt jag förstår, inte vara meningen att genom sådana lån hjälpa upp ekonomiska svårigheter, som bero på förhållanden före år 1940. Jag har inte kunnat utläsa annat, än att syftet med dessa krislån skulle vara att hjälpa jordbrukare, som råkat i svårighet på grund av det årets felsegna skörd.

Jag nödgas deklarerat, visserligen med risk att av mina yrkesbröder här i kammaren bli beskylld för att vara osolidarisk, att jag haft svårt i många fall att följa med i galoppen; jag har haft ytterst svårt att instämma i alla de klagomål, som från vissa håll framkommit. Jag förmenar, att har man mod att klaga, när det finns anledning därtill, skall man också visa lika stort mod, när det inte finnes anledning därtill och då säga ifrån, hur det i verkligheten ligger till. För att intet missförstånd skall råda vill jag här inför kammaren upprepa, vad jag sade i utskottet vid denna frågas behandling. Mitt lantbruk är inte något stort lantbruk — jag har tidigare deklarerat detta — det omfattar 35 tunnland. Men det är bärigt, det föder mig och min familj. Året 1940 gav det mig större nettobehållning, trots det årets dåliga skörd, än 1939 med dess rekordskörd. Jag är inte ensam om detta resultat, ty det

Anslag till krislån till jordbrukare. (Forts.)

är många, som omtalat, att de haft precis samma erfarenhet. Därför böra vi, som ha det relativt bra ställt, även unna dem, som ha det sämre ställt, d. v. s. de mindre jordbrukarna, att få lejonparten av det anslag som här avses.

Även jag har i likhet med många andra jordbrukare måst reducera min kobesättning med inte mindre än sju djur, men jag vill inte bluffa och säga, att detta är en reduktion, som helt och fullt är beroende på 1940 års dåliga skörd, ty min årliga normala försäljning av kor uppgår till 3 à 4 stycken, och endast resten är således beroende på den sämre skörden. Jag har den uppfattningen, att blott en ringa del av dessa större och medelstora jordbruk, som måst reducera sin kobesättning på grund av den dåliga skörden, köpa nya djur i stället för de sålda. Själv ämnar jag inte göra det, men det beror på att jag har ungdjursuppfödning på mitt jordbruk. Fastän jag visserligen har minskat antalet djur med två à tre mot 1940, har jag ju möjlighet att snabbt öka antalet. Men hur ligger det till i det avseendet för det mindre jordbruket, för de jordbrukare som ha 4, 5 eller 6 kor och som inte ha ungdjursuppfödning att falla tillbaka på? I inte så få fall ha dessa jordbrukare måst reducera sina kreatursbesättningar ända ned till 50 procent, och en reduktion ned till 25 procent är ganska vanlig. Om nu innevarande års skörd skulle bli bättre, om det skulle bli en normal skörd, kanhända en rekordskörd, och därom veta vi ingenting, förrän vi få se det första resultatet av höskörden vid midsommartid, vad skola dessa småjordbrukare då göra? De ställas då inför ett val. Antingen få de nöja sig med en till hälften reducerad kobesättning och därmed också till hälften reducerad inkomst, eller också få de försöka öka besättningen genom att inköpa nya kor. Därvid få vi komma ihåg, att det är oändligt många småbrukare i vårt land, som ha sin enda inkomst av sin mjölkproduktion och mjölkförsäljning; deras fläskproduktion har på många håll krympt ihop till intet, och på vissa trakter har den totalt försvunnit på grund av knappheten på fodersäd. Om de så inför en eventuell bättre skörd i år frestas att köpa en ko, vad få de då betala för den? Priserna i dag på auktionerna i min hemort äro för medelmåttiga kor 800 upp till 1,000 kronor. Då är det inte fråga om några praktexemplar, men de äro reaktionsfria; numera sträva alla jordbrukare efter att få köpa reaktionsfria djur. Det vore därför välbetänkt, om sådana småbrukare kunde få låna 1,500 kronor bara som hjälp till att inköpa kor för att därmed förstärka en kraftigt reducerad kobesättning. Om lånesumman maximeras som vi föreslagit, skulle man med detta anslag kunna hjälpa ett mycket större antal mindre jordbrukare än om man släpper loss lånesumman upp till 3,000 kronor och i vissa fall till 5,000 kronor.

Nu kan det hända att några anse det vara skrytsamt, när man som jag säger att det inte är så illa ställt för dem som ha bäriga jordbruk, ty även i Skåne ha vi haft dålig skörd. Då vill jag som stöd för denna min uppfattning säga, att tack vare den prispolitik, som förts här i riksdagen, ha jag och mina yrkesbröder i min ort — jag skulle vara synnerligen förvånad, om inte förhållandet vore ungefär detsamma på annat håll — ingen anledning att klaga. På mitt jordbruk har jag haft mindre vete att sälja 1940 än 1939, men jag har fått in mera pengar, jag har haft mindre mjölmängd att sälja men jag har fått in mera pengar, jag har sålt ett mindre antal svin 1940 än 1939 men jag har fått in mera pengar. Sammanlagt har jag haft större nettobehållning för 1940 än för 1939, och det enda som gav mindre 1940 var sockerbeterna. Jag skall tillägga, för att inte något missförstånd skall råda i den debatt, som eventuellt kommer att följa efter mitt anförande, att jag i viss mån befunnit mig i något gynnsammare ställning än många andra till och med i min egen hemkommun. Jag odlade två skiften vete. Det ena låg väl

Anslag till krislån till jordbrukare. (Forts.)

till, ty det låg i lä, och gav ungefär normal skörd, d. v. s. 20 säckar per tunnland. Det andra skiftet gav halv skörd och knappt det, därför att det var utsatt för vårstormarna, som gjorde största skadan på vintersåden. Men även om det andra skiftet inte hade givit mer än halv skörd, skulle resultatet ändå blivit lika gott som 1939. Jag har velat säga detta, ty det är enligt min mening nödvändigt att taga detta problem på allvar och sträcka ut en hjälpande hand åt det håll, där det behövs. Den hjälpande handen försvagas icke genom att vi reducerar beloppen från 3,000 till 1,500 kronor, ty om alla dessa småbrukare, som kunna få låna 1,500 kronor, utföra arbete för 1,000 kronor som avbetalning, är det endast 500 kronor, som skola återbetalas, och den hjälp de få är en mycket värdefull hjälp.

Jag har med dessa ord, herr talman, i någon mån velat klargöra, varför jag i motionen begärt en reduktion av dessa lånebelopp från resp. 5,000 till 3,000 kronor och från 3,000 till 1,500 kronor. Det har icke skett på grund av någon avoghet gentemot större jordbrukare, utan jag har gjort det uteslutande för att därigenom ökad möjlighet skulle beredas att av detta anslag på 10 miljoner så att säga på en gång hjälpa den stora massan av dem, som mest behöva denna hjälp. Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Tjällgren: Herr talman! Jag tror att de farhågor herr Andersson i början av sitt anförande uttalade icke äro befogade. Jag vill fästa uppmärksamheten på vad utskottet skriver nederst på sid. 8 i fråga om de belopp som skola få utlånas. Det heter där: »Rörande maximibeloppet för lån har departementschefen biträtt utredningsmännens förslag, att lån bör utgå med högst 3,000 kronor, dock att, då synnerliga skäl därtill föreligga, lånebeloppet må kunna höjas till 5,000 kronor. I de förutnämnda båda motionerna har föreslagits minskning av lånemaximum till 1,500 respektive 3,000 kronor, under motivering att sålunda begränsat belopp skulle bättre överensstämma med småbrukarnas och småböndernas lånebehov.» Jag vill fästa herr Anderssons uppmärksamhet på att de föreslagna beloppen äro maximibelopp, och att alltså intet hinder möter för dem som skola sköta denna lånerörelse att bevilja lån till lägre belopp. Detta ligger ju i sakens natur. Utskottet fortsätter därefter: »Utskottet anser visserligen för sin del, med hänsyn särskilt till önskvärdheten av att största möjliga antal nödställda jordbrukare kunna bispringas, att i regel lån ej bör beviljas till högre belopp än som i motionerna förutsatts.» Jag måste säga att då herr Andersson i sitt nu hållna anförande ordat om denna sak har han slagit in öppna dörrar, ty lånen skola ju inte ovillkorligen beviljas till 3,000, respektive 5,000 kronor, utan dessa belopp äro, som jag nyss nämnde, maximibelopp. Till slut heter det i utskottets utlåtande: »Då emellertid behjärtansvärda fall torde kunna framkomma, där större lånebelopp kunna erfordras, finner utskottet icke tillräcklig anledning att förorda nu ifrågasatta ändring i det framlagda förslaget.» Utskottet menar därmed, att i händelse en jordbrukare behöver större lån, skall det inte finnas något hinder för honom att erhålla ett sådant, men regeln är, såvitt jag kan läsa utskottsutlåtandet, att det skall vara mindre lånebelopp, och då tycker jag att herr Andersson och hans meningsfränder i denna sak ha fått sina önskemål väl tillgodosedda.

Herr Andersson säger vidare att han inte riktigt kunde följa med i utskottet vid behandlingen av detta ärende. Jag vet inte riktigt om jag kan vara med om det. Jag tyckte att herr Andersson följde med mycket noggrant och samvetsgrant, men däremot hade jag litet svårt att följa med herr Andersson i hans nu hållna anförande.

Anslag till krislån till jordbrukare. (Forts.)

Herr **Mannerskantz**: Först skulle jag vilja göra en liten sammanställning av de uppgifter herr Andersson lämnade beträffande resultatet av förra årets odling för att visa hur pass lättvindigt herr Andersson handskas med fakta. Han säger att han fick in mera pengar 1940 än 1939, trots att han fick bara halv veteskörd på ett skifte, och detta skulle han ha fått, även om han haft halv skörd även på det andra skiftet. Om han alltså fick tio säckar på ett tunnland à 27 kronor fick han på detta in 270 kronor. Men om han fått full skörd, som han kallar det, 20 säckar och för dessa fått betalt efter 18:50, som priset var 1939, så blir det 370 kronor. Det fattas alltså 100 kronor, hur han än räknar. Detta bara som en parentes. Det finns även andra saker som jag tycker visa att herr Andersson var något för lättvindig i fråga om siffror.

Jag begärde emellertid ordet närmast för att påpeka, att anledningen till att denna sak först upptogs av statsmakterna var en framställning från Gotland, där det under tre eller kanske fyra år rått torka och mycket dåliga väderleksförhållanden, som medfört starkt minskat skörderesultat. Sedan utvidgades förslaget till att gälla hela landet, fastän fortfarande i främsta rummet sådana områden som under flera år haft dålig skörd. Herr Andersson i Bussjö nämnde att det egentligen bara rör 1940 års skörd, men jag vill erinra om att statsrådet i propositionen har påpekat att man bör ta hänsyn till åtminstone de båda senaste årens skörde- och väderleksförhållanden. Nu är det sydöstra Sverige och Gotland och naturligtvis även vissa andra trakter som drabbats under flera år, och de resurser som kunna ha funnits där äro uttömda.

På Gotland äro i allmänhet inte gårdarna så små att de fylla herr Anderssons i Bussjö fordringar på ett småbruk. De äro snarare medelstora och komma upp i samma klass som herr Anderssons egen gård i fråga om arealen eller en ännu högre, alltså kulakernas klass. Dessa bli icke effektivt hjälpta, om bidragen skola begränsas till 1,500 kronor. När hjälpbehovet är mycket stort, vilket är förhållandet på Gotland, anser jag det oriktigt att ordna så, att det stora flertalet av dessa jordbruk icke skulle komma i åtnjutande av effektiv hjälp, och det är därför man icke velat skriva utlåtandet så, att detta skulle bli omöjliggjort. Jag försökte inom utskottet få till stånd en ännu något tydligare formulering, men man förklarade då från alla håll att uttalandet skulle tolkas så, att om exempelvis i en trakt som Gotland flertalet hjälpbehövande skulle behöva mer än 1,500 kronor skulle de få det. Jag nöjde mig med detta, och jag har här endast velat påpeka att utskottet har åsyftat en sådan tillämpning i praktiken, vilken jag också hoppas kommer att bli genomförd.

Herr **Andersson, Alfred**: Herr talman! Herr Mannerskantz skall inte behöva gå och lägga sig i kväll med den missuppfattningen att vad jag yttrade om nettobehållningen endast gällde vete. Jag var kanske inte tillräckligt tydlig, men jag menade att även om det ena skiftet gav lika dåligt resultat som det andra, skulle nettobehållningen för hela mitt jordbruk bli lika bra som 1939. Det är den lilla skillnaden.

Jag tar inte illa upp när herr Mannerskantz vill ställa mig i de ryska kulakernas klass, och jag vill bara säga att om dessa ha det lika bra som jag, är det ingen som behöver beklaga dem. Jag satt just och väntade på att herr Mannerskantz skulle tala om hur illa det var ställt även för de stora jordbruken. Men han var försiktig nog att inte göra det, och då har jag ingen anledning att lägga fram något radikalrecept för att hjälpa dem.

Jag förstår mycket väl att det inte är så värst stora utsikter att få bifall till vår reservation, hur behjärtansvärd den än är, och jag ber därför, herr

Anslag till krislån till jordbrukare. (Forts.)

talman, att särskilt få understryka vad utskottet säger på sid. 9, andra raden: »Utskottet anser visserligen för sin del, med hänsyn särskilt till önskvärdheten av att största möjliga antal nödställda jordbrukare kunna bispringas, att i regel lån ej bör beviljas till högre belopp än som i motionerna förutsatts.» Utskottet är inne på samma vägar som jag, men vill inte lika klart säga ut hur bestämmelserna skola tillämpas. Man får i alla fall hoppas, att när beslutet skall träda i verkställighet, det organ som skall pröva låneansökningarna går till verket med yttersta noggrannhet och urskillning för att skipa största möjliga rättvisa.

Herr Mannerskantz nämnde att man i undantagsfall kunde lämna hjälp åt dem som kunde åberopa sig på nödläge från tidigare år. Det är alldeles riktigt, och inom utskottet framhöll man att detta skulle gälla Öland och Gotland samt vissa delar av Kalmar och Blekinge län, där det varit missväxt i tre år. Det är den regel utskottet har ansett böra följas. Men jag är inte övertygad om att jordbrukarna på dessa områden äro hjälpta även om de skulle få 5,000 kronor. Kanske Kungl. Maj:t får söka andra vägar att hjälpa dessa speciellt hårt drabbade områden. Jag har den uppfattningen att beloppen inte räcka till för dessa, men deras nödläge får inte medföra att man samtidigt med att man ger dem en ökad hjälp släpper loss de höga lånebeloppen över hela landet, varigenom de mest behövande skulle trängas i skymundan.

Herr Wohlin: Herr talman! När detta ärende behandlas vill jag i korthet understryka den rent tillfälliga karaktären av den hjälp, som här är avsedd att lämnas. Denna avsikt kommer ju också till uttryck i lånens benämning. Det pågår nu en utredning angående jordbrukets skuldsättningsfrågor. Syftet med denna utredning är självfallet att på längre sikt finna åtgärder, som kunna leda till en minskad skuldsättning inom det svenska jordbruket. Man kan vid sådant förhållande fråga sig, huru just i det sammanhanget ett förslag har framkommit, som, när man mera ytligt ser på detsamma, närmast kan tyckas medföra en ökning av jordbrukets skuldbörda. Det är ju nämligen så, att dessa lån — ehuru de skola löpa utan ränta och kanske i det övervägande antalet fall utan säkerhet — i alla händelser ha karaktären av lån och sålunda innefatta en belastning av jordbruket i fråga om dess skuldsättning. Anledningen är självfallet, att en så extraordinär företeelse som en felslagen skörd — i många trakter av riket fullständig missväxt — och i fråga om talrika jordbruk i anledning härav följande alldeles egenartade tillfälliga svårigheter måste föranleda ett förslag till en hjälpaktion av denna natur. I syfte att markera hjälpaktionens karaktär av tillfällig åtgärd har man emellertid bland annat underlåtit att kräva en säkerhet, som skulle för längre tid framåt innefatta en real merbelastning av jordbruket i form av ökade skulder. Man har också — och det är icke minst viktigt — sökt finna en form för avamortering av dessa krislån genom s. k. förbättringsarbeten inom en relativt kort tidrymd och även i övrigt en amortering på endast fem år, allt i syfte att efter denna tidsperiods utgång få se dessa lån i huvudsak återbetalda. Att det sedermera kan tänkas situationer, där detta icke lyckas, även trots de bästa ansträngningar från vederbörande jordbrukares sida, leder ju endast till att statsmakterna eventuellt i sinom tid kunna tänkas bliva nödsakade att besluta om en mer eller mindre fullständig avskrivning av vissa resterande lån.

Jag har velat understryka dessa synpunkter, ty ingen bör missuppfatta detta förslag på sådant sätt, att det skall vara inledningen till någonting i liknande stil i fortsättningen. Det kan icke vara lämpligt att inge den jord-

Anslag till krislån till jordbrukare. (Forts.)

bruksidkande befolkningen den föreställningen, att man, även om mera normala förhållanden skulle inträda, kan räkna med hjälp från statens sida av den natur, som här är före: räntefria lån utan säkerhet och med ganska stor frihet att avbetala dem genom förbättringsarbeten, som ju delvis höja egenomarnas värde. Det får icke insmyga sig en föreställning, att detta är ett led i en subventionspolitik på längre sikt. Det måste starkt sägas ifrån, att förslaget är en konsekvens av en tillfällig olycklig händelse — ett års dålig skörd — och man får icke för detta förslag glömma, att jordbrukets intressen på längre sikt ligga på ett helt annat plan, nämligen att genom åtgärder av helt annan natur och måhända också genom en förändrad ställning för jordbruket i den svenska samhällsproduktionen komma därhän, att jordbruket blir mindre beroende av kreditmöjligheter, att jordbruket en gång i framtiden kan komma att reda sig med kredit till mindre höga belastningssiffror än som under de gångna årtiondena varit fallet. Jordbrukets framtida ställning i svenskt samhällsliv är i högsta grad beroende av att skuldsättningen bringas ned inom skäliga och måttliga gränser och att jordbrukarna icke genom en för hög skuldsättning riskera exekutiv försäljning av sina fastigheter. Hela detta stora problem är det väsentliga, och dessa krislån, som nu äro före, utgöra en övergångsanordning, som jag för min del hoppas icke skall behöva upprepas eller fortsättas längre än som är absolut nödvändigt.

Herr Dahlström: Herr talman! Jag har deltagit i denna frågas behandling inom utskottet och kan därför icke uraktlåta att besvara kammaren med några ord. Jag känner mig tvingad därtill, emedan herr Alfred Andersson framställt saken på det sättet, att det kanske kan te sig så, att den, som icke följer hans linje, ej ömmar för det mindre jordbrukets betryckta läge.

Jag vill då säga, att jag är fullt medveten om den bekymmersamma ställning, i vilken de mindre jordbrukarna för närvarande befinna sig, och jag är också medveten om att de behöva allt det stöd de kunna få utöver den hjälp, som de redan ha erhållit. Men jag tror icke, att man med en summa av 10 miljoner kan lyckas uppnå, vad herr Andersson här avser, nämligen att höja denna grupp till ett bättre ekonomiskt läge. Därtill är nog summan alldeles för liten. Huvudsaken är väl ändå, att man nu kan ge de jordbrukare, som på grund av felslagen skörd ha kommit i prekärt läge, ett tillfälligt handtag.

Utgår man emellertid ifrån att det gäller att bereda dem hjälp, som propositionen avser, tycker jag för min del, att man inte bör draga gränserna alltför snävt. Det är ju på det sättet — vilket herrarna förmodligen känna till — att vad brödsäd beträffar lämnar det mindre jordbruket mycket liten avkastning till det allmänna. Jag hör själv hemma i en jordbruksbygd, där situationen under torra år brukar vara synnerligen besvärlig, och visst har man det bekymmersamt även nu, men bekymren delas av både små och stora jordbrukare. Vi ha där hemma många småbruk, där man inte odlar någon brödsäd utan enbart lagt an på mjölkproduktion. Dessa gårdar tillgodose sitt foderbehov till en tredjedel med egen skörd och till två tredjedelar genom inköp. Det är helt naturligt, att dessa jordbrukare för närvarande befinna sig i ett mycket prekärt läge, och jag har frågat mig: Hur skall man kunna hålla dem uppe? Hur skall man kunna hjälpa dem? Men det blir en senare sak.

Nu förhåller det sig ju så, att det inom varje kommun finnes skördeuppgifter för varje jordbrukare. Siffrorna äro kanske inte alltid fullt tillförlitliga, men de ge dock en någorlunda god föreställning om hur skörden utfallit. Därför böra enligt min mening de organ, som skola få till uppgift att pröva länesökningarna, noggrant utnyttja det material, som på detta sätt står till de-

Anslag till krislån till jordbrukare. (Forts.)
ras förfogande och på vilket de kunna bilda sig en uppfattning om hjälpbehovet.

Det är för närvarande synnerligen viktigt att bereda alla jordbrukare tillfälle att bidra till folkförsörjningen. Jag har därför inte kunnat annat än ansluta mig till utskottets förslag, och det kommer jag, herr talman, att stödja med min röst.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter jämlikt de därunder förekomna yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt med godkännande av utskottets motivering samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring i motiveringen, som förordats i den av herrar Alfred Andersson och Carlström därom anförda reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse av viss fastighet till Vilhelmina kommun i Västerbottens län;

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av mark från vissa kronoegendomar m. m.;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsunderstöd till vissa torrlägningsföretag; samt

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsbidrag för undersökning rörande vissa vattenregleringsföretag.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos och bordlades Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 132—134, 144—147, 151—153 och 165.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1941/42 under riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet; och

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till kapitalinvesteringar i försvarsväsendets fastighetsfond.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 81, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 9 januari 1940 (nr 3) om vissa tvångsmedel vid krig eller krigsfara m. m.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag nr 82—87, ett vart till riksdagens förordnande för en kommitterad för tryckfrihetens vård.

Anmäldes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 88, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel för utlämnande av krislån.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställanden i utlåtande nr 9 bifölles även av andra kammaren.

Herr *Ericson, Frans*, avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 192, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om kontroll av vattenledningsvatten, m. m.

Motionen bordlades.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades herr *Nordenson* för tiden från och med den 15 till och med den 29 i denna månad.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde.

Herr talmannen yttrade, att han finge erinra om att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 7.30 e. m.

Kammaren åtskildes kl. 4.30 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 12 mars e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7.30 e. m.

Herr statsrådet *Rosander* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 122, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 31 maj 1940 (nr 473) om förbud i vissa fall mot beviljande av kvarstad eller skingringsförbud;

nr 123, med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 1 november 1940 (nr 924) med särskilda bestämmelser angående patent vid krig eller krigsfara m. m.;

nr 127, angående disposition av två skolhemman i Korpilombolo och Karl Gustafs socknar m. m.;

nr 135, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.;

nr 140, angående statsbidrag för budgetåret 1941/42 till undervisningslokaler för folkskoleväsendet m. m.;

nr 141, angående inrättande av en personlig professur vid tekniska högskolan i Stockholm för professorn E. H. W. Weibull;

nr 148, angående omorganisation av telegrafverket m. m.;

nr 149, angående förändring i avseende å löneställning och antal beträffande vissa ordinarie befattningar vid postverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk m. m.;

nr 154, angående överskridande av viss delpost i den för länsstyrelserna fastställda avlöningsstaten;

nr 155, angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1941/42;

nr 156, angående upplåtelse åt lappar av lägenheter å kronomark m. m.;

nr 157, angående prästs avlöning under tjänstledighet i vissa fall m. m.;

nr 158, med förslag till stat för försvarsväsendets fastighetsfond för budgetåret 1941/42;

nr 159, med förslag om ändrad lagstiftning angående s. k. rattfylleri m. m.;

nr 160, med förslag till stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1941/42 m. m.;

nr 161, med förslag till kungörelse om ändring i vissa delar av civila avlöningsreglementet den 4 januari 1939 (nr 8) m. m.;

nr 162, angående dyrtidstillägg å vissa från handelsflottans pensionsanstalt utgående pensioner;

nr 163, angående lån för tillverkning av röntgenfilm m. m.;

nr 164, angående anslag till uppförande av byggnad för kvinnokliniken vid akademiska sjukhuset i Uppsala;

nr 166, angående försäljning av ett till förra biskopsbostället 2 mantal Sundby nr 1 i Strängnäs socken hörande område;

nr 167, angående viss ändring i gällande grunder för utlämnande av lån från jordbrukets maskinlånefond;

nr 168, angående kapitalökning för lånefonden för inköp av gasgeneratorer för motordrift; samt

nr 169, angående anslag till uppförande av byggnader för tekniskt-vetenskaplig forskning.

De kungl. propositionerna föredrogos var för sig och blevo därvid bordlagda.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 7.37 e. m.

In fidem
Eric Carlén.